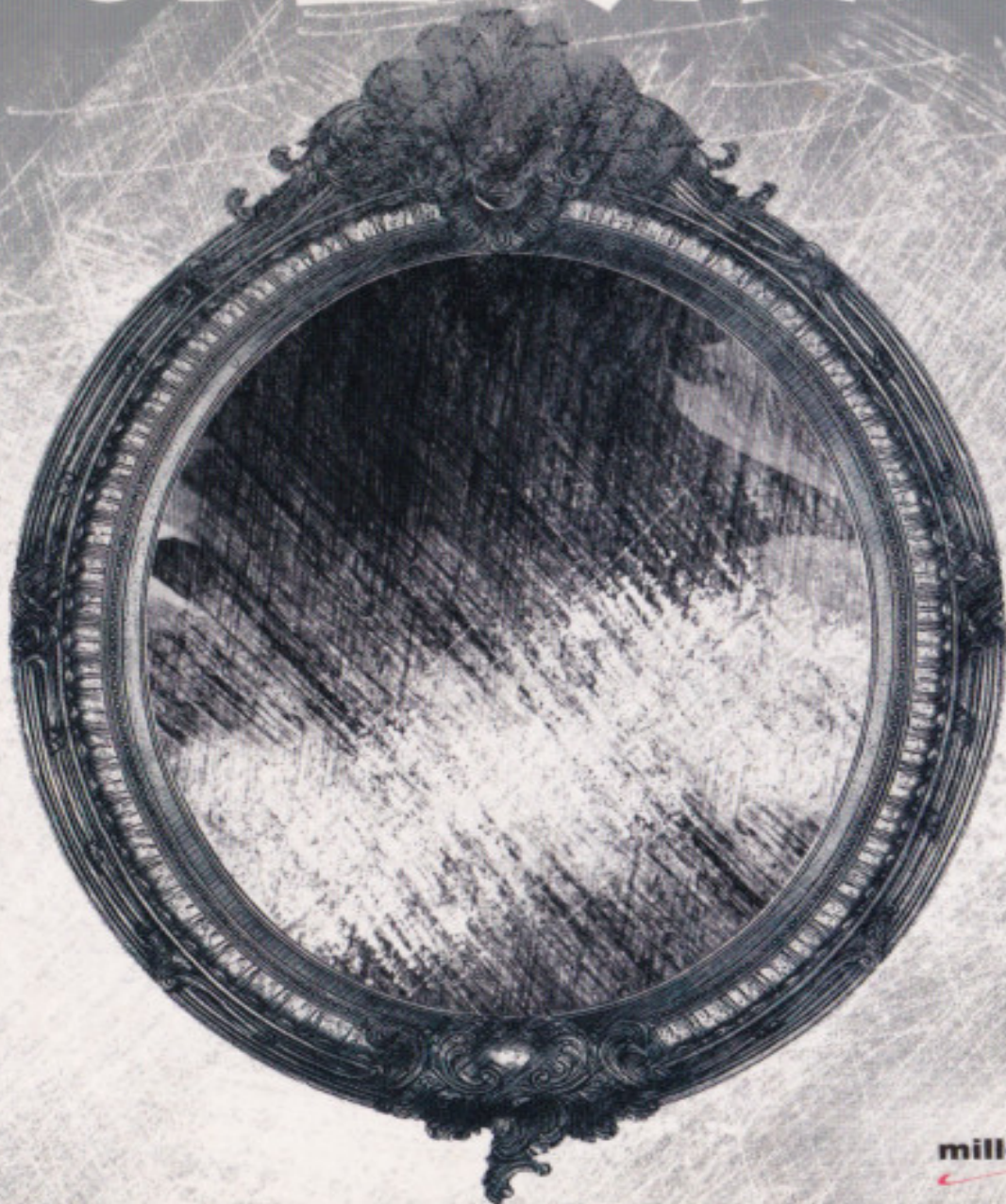

ЗЛАТНИ
← КРИМИНАЛНИ →
РАЗКАЗИ И РОМАНИ

Гилбърт Честъртън
**ОГЛЕДАЛОТО
НА
СЪДИЯТА**

millenium

ГИЛБЪРТ ЧЕСТЪРТЪН ОГЛЕДАЛОТО НА СЪДИЯТА

Превод: Владимир Молев, Анна Друмева

chitanka.info

Гилбърт Кийт Честъртън е британски поет, писател и християнски мислител, останал ненадминат и до днес в серията детективски новели, които пише в златните години на криминалния жанр. В тях постоянен герой е отец Браун — симпатичен и тих свещеник с пронизателен поглед и непогрешима интуиция.

В шестте представени случая отец Браун разплита виртуозни престъпления и разобличава изкусни престъпници с лекотата на детска игра. Изящният стил на Честъртън и характерната духовитост на диалозите в този сборник са истински празник за ценителите на качествената детективска литература.

ЛЕТЯЩИЯТ КИНЖАЛ

В един период от живота си, винаги когато посегнеше да окачи шапката си на закачалката, отец Браун усещаше как по гърба му полазват неприятни тръпки. Причината за тази негова неволна реакция всъщност бе само малка брънка от много по-сложната верига от събития, но пък вероятно именно тази брънка се бе съхранила в натовареното му ежедневиe, за да му напомня за цялата история. Истинската първопричина за нея или, иначе казано, първата брънка от веригата се криеше във фактите, накарали доктор Бойн, съдебния лекар, да го повика спешно в една студена декемврийска утрин.

Доктор Бойн беше едър и смугъл ирландец, който подобно на повечето от пръсналите се по белия свят и останали непонятни за околните свои сънародници, надълго и нашироко можеше да обсъжда световните дела със смесица от научен скептицизъм, материализъм и цинизъм, но станеше ли дума за въпросите на вярата, и през ум не му минаваше да изневери на традиционната религия на родината си. Трудно е да се каже дали тази вяра бе прикриваща същината маска или същинският фундамент на съществуването му, но най-вероятно бе и двете едновременно, богато подправено с необятен материализъм. Така или иначе, след като реши, че в този случай нещата най-вероятно ще опрат до тази специфична духовна област, той помоли отец Браун да го посети, макар и да не си криви душата и направо заяви, че не е убеден дали точно тези аспекти ще се окажат най-значими.

— Изобщо не съм сигурен, че трябва да ти позволя да се месиш — заяви той вместо поздрав. — Честно казано, все още в нищо не съм сигурен. Проклет да съм, ако мога да отсъдя дали в случая е нужен лекар, полицаи или свещеник.

— И тъй като ти си едновременно лекар и полицаи — усмихна се отецът, — очевидно аз съм малцинство.

— По-скоро си това, което политиците наричат „блокиращо малцинство“ — отвърна лекарят. — Знам, че понякога навлизаш в наша територия, но ми е изключително трудно да реша дали този

случай е в твоята област, дали е в моята, или е направо за лудницата. Положението е следното: днес пристигна писмо от бялата къща на върха на хълма, сещаш се за коя става дума, в което собственикът ни моли да му осигурим полицейска закрила. Проучихме въпроса, доколкото успяхме, и ето каква е цялата история.

Преди време някой си Айлмер, богат земевладелец от западните графства, се задомил на стари години и от брака му се родили трима синове — Филип, Стефан и Арнолд. Само че като ерген, когато си мислел, че ще остане без наследник, той осиновил умно и будно момче на име Джон Стрейк. Произходът му е неясен, твърди се, че е сираче, но според някои във вените му тече циганска кръв. Това подозрение до голяма степен се подхранва от факта, че преди смъртта си Айлмер се захванал с окултизъм, астрология, гледане на ръка и така нататък, като тримата му синове са единомислещи, че именно Стрейк го окуражавал в тези занимания. От друга страна обаче, от тях добра дума за момчето не може да се очаква. Според тях Стрейк е невероятен негодник, патологичен лъжец, истински гений в съчиняването на истории, изобщо човек, способен да заблуди и най-опитния детектив. Като се имат предвид събитията после, тяхното предубеждение е напълно разбираемо. Не е трудно човек да си представи ситуацията: старецът починал и оставил цялото имущество на храненика си, но след смъртта му тримата му родни синове оспорили завещанието. Според тях баща им бил подложен на натиск, омаян с лъжливи приказки и заплахи; простичко казано, на смъртния си одър бил видиотен и без капчица здрав разум в главата. Те твърдят, че Стрейк измислял какви ли не начини да се добере до него, въпреки прислугата и семейството, и го тероризирал до сетния му час. Така или иначе, явно са успели да посеят съмнения за умственото състояние на покойния и съдът отменил завещанието. Говори се, че Стрейк изпаднал в бяс и се закълел, че ще убие и тримата, един подир друг, че няма да намери покой, докато не си отмъсти. И сега третият, последният брат, Арнолд Айлмер, иска полицейска закрила.

— Третият и последният? — попита мрачно свещеникът.

— Да — кимна Бойн. — Другите двама са мъртви.

За миг се възцари тишина, после продължи:

— Ето тук се появяват съмненията ми. Няма никакво доказателство, че са били убити, но пък и не е сигурно дали са

починали от естествена смърт. Най-големият, който наследил имението, се е самоубил в градината. Следващият, който се заел с манифактура, загинал при злополука във фабриката си. Ако Стрейк наистина е замесен в смъртта им, той безспорно е изключително изобретателен в методите и в начините си за измъкване. От друга страна, твърде възможно е да си имаме работа с обикновена мания за преследване, основана единствено на злощастни съвпадения. Затова те повиках. Трябва ми здравомислещ човек, който да не е свързан с полицията, да отиде и да поговори с този Арнолд Айлмер. Вярвам, че веднага ще разбереш дали не е наред с главата, или говори истината. Искам ти да поемеш ролята на авангард, а после ние ще се заемем със случая.

— Струва ми се доста странно — рече замислено отец Браун, — че все още нищо не сте направили. Ако историята е вярна, то тя се точи от доста време. Има ли някаква причина Айлмер да помоли за закрила точно сега? Защо не го е направил преди седмица или пък след месец, да речем?

— И на мен ми хрумна този въпрос — отговори съдебният лекар. — Той посочи причина, но, признавам си, тя е едно от нещата, които ме карат да се чудя дали цялата история не е поредната прищявка на загубил разсъдъка си човек. Айлмер обясни, че изведнъж цялата му прислуга го изоставила, така че нямал друг изход, освен да повика полицията да наглежда дома му. Поразпитах и наистина се оказа, че е имало масово бягство на прислуга от къщата на хълма; в града се разказват какви ли не истории за това, но всичките са доста едностранчиви. Според слугите работодателят им прекалил с маниите, страховете и изискванията си, настоявал да охраняват къщата като часови, да бдят край леглото му нощем като болнични сестри, не можели да останат и за миг сами, тъй като той не допускал да бъде без придружител. Така че всички единодушно го обявили за луд и напуснали. Естествено, това не доказва, че той наистина е луд, но в днешно време е доста идиотско човек да очаква икономът и камериерките да се правят на нощна стража.

— Значи — усмихна се свещеникът — той иска полицията да поеме ролята на прислуга, защото прислугата отказва да поеме ролята на полиция.

— И на мен ми се стори истинско безумие — съгласи се Бойн, — но не мога да поема отговорността да му откажа направо, преди да съм се опитал да постигна някакъв компромис. А в случая компромисът си ти.

— Хубаво — кимна простичко отец Браун. — Ще отида да го видя още сега, ако не възразяваш.

Хълмовете край градчето бяха заскрежени, ясното небе искреше със студенината на стомана, само на североизток имаше тъмни облаци. На сивкавата светлина отдалеч се белееха подредените класически колони на къщата на върха, а лъкатушещият път бавно се извиваше нагоре и потъваше в сумрака на високите храсти на живия плет. С приближаването към дома като че ли изведнъж стана още по-студено, сякаш се беше насочил към ледено иглу на Северния полюс. Свещеникът обаче бе здравомислещ човек и за него тези усещания не бяха нищо повече от мимолетни фантазии, изцяло откъснати от действителността. Погледна големия сивосинкав облак, надвиснал над къщата, и добродушно отбеляза:

— Ще вали сняг.

Отвори богато украсената в италиански стил ниска вратичка от ковано желязо и влезе в градината, от която лъхаше онази атмосфера на запуснатост, характерна за онези неща, които някога са били изящно и внимателно подредени, но после дълго време са останали без грижи. Тъмнозелените храсти бяха покрити със сивкавата пелена на миниатюрните снежинки на скрежа, избуяли бурени обграждаха губещите се очертания на цветните лехи като разкривена рамка, а къщата изглеждаше несъразмерно малка и сгушена в застиналата джунгла на храсталаците и живия плет. Растителността бе предимно от вечнозелени и издръжливи храсти и макар че бяха високи и кичести, нямаше как да бъдат наречени „буйни“, затова най-точното описание за градината би било „арктическа джунгла“. В известен смисъл подобно противоречие се усещаше и в къщата, която бе с колонада и класическа фасада, подсказващи за Средиземноморието, но сега като че ли се бе свила под напора на ветровете от Северно море. Класическите орнаменти по фасадата само допълнително подчертаваха тази противоречивост, кариатиди^[1] и театрални маски надничаха от ъглите към безрадостната плетеница на градинските алеи, но лицата като че

бяха смразени от студа, а волютите^[2] на капитела сякаш се бяха нагънали още повече заради хапещия мраз.

Отец Браун изкачи тревясалите стъпала към квадратната площадка, оградена с високи колони, и потропа на вратата. След три-четири минути почука отново. Чакаше търпеливо с гръб към вратата, зареял поглед в бавно сгъстяващия се сумрак. Сянката на огромния колкото цял континент облак, който се задаваше от север, прихлупи градината; свещеникът плъзна поглед покрай колоните, които сега изглеждаха огромни и черни, и зърна матовия крайчец на невероятния облак, който премина над къщата и надвисна над площадката като покров. Сивкавата пелена, която по краищата постепенно изсветляваше, се спусна още по-ниско и от ясното синьо зимно небе останаха само няколко разпокъсани сребристи ивици, тук-таме прободени от мъждивите лъчи на залеза. Отец Браун чакаше, но отвътре не се чуваше нито звук.

Той енергично се спусна по стъпалата и пое край къщата в търсене на друг вход. Не след дълго наистина намери друга вратичка, почука и на нея и отново зачака. След това натисна дръжката, но или вратата бе заключена, или пък резето бе пуснато отвътре, ала така или иначе не се отвори и той пак пое покрай стената. Размишляваше за останалите възможности и се чудеше дали ексцентричният господин Айлмер не се е барикадирал във вътрешните стаи и не е чул почукванията; или пък ги е чул, но е решил да не се показва от страх да не види на прага си жадуващия за мъст Стрейк? Може би сутринта преди бягството си слугите бяха отключили само една врата, а след това господарят им отново я бе залостил, но при всички случаи бе твърде невероятно в онзи момент да са сторили нещо в името на отбраната на дома. Свещеникът продължи да обикаля около къщата, която се оказа неголяма, макар и доста претенциозна, и не след дълго се озова там, откъдето бе тръгнал. В следващия миг обаче откри точно това, което бе търсил: френският прозорец на една от стаите, полускрит от увития бръшлян и спуснатото вътре перде, бе леко откренат. Отец Браун го отвори и се озова във всекидневната, приятно, макар и доста старомодно обзаведена, със стълба към горния етаж в единия ъгъл, а в срещуположния — врата. Точно срещу него имаше друга врата, само че остъклена и върху почти цялата повърхност на стъклото бе изрисувана крещяща безвкусица, която

трябваше да изобразява нещо като силует в червено наметало. На кръгла масичка вдясно от вратата бе разположена огромна купа със зеления вода, в която бавно се поклащаха риби и подобни създания, а точно срещу нея се ширеше палма с огромни зелени листа. Цялата обстановка изглеждаше толкова прашна и древна, че телефонът в нишата, полускрита зад бродирано перденце, изглеждаше съвсем не на място.

— Кой е? — обади се рязък и натежал от подозрения глас иззад остъклената врата.

— Търся господин Айлмер — отвърна почтително свещеникът.

Вратата се отвори и в стаята влезе мъж, облечен в пауново зелен халат. Косата му бе разрошена и неособено чиста, все едно току-що бе станал от леглото или пък просто навикът му бе по цял ден да се излежава, но очите му бяха не само будни, но и нащрек, дори разтревожени. Отец Браун знаеше, че едно подобно противоречие е напълно нормално за човек, чиито жизнени сили са изтощени от бремето на умопомрачение или на голяма опасност. В профил орловото му лице изглеждаше изящно, но в анфас първото впечатление бе за немара и запуснатост заради рехавата светла брада.

— Аз съм Айлмер — отвърна той, — само че отдавна съм отвикнал да очаквам посетители.

Нервният му поглед подсказа на свещеника, че ще е най-добре да мине директно към въпроса. Ако наистина страдаше от мания за преследване, едва ли щеше да го отпрати.

— Позволете ми да не се съглася — рече меко отец Браун.

— Прав сте — кимна спокойно домакинът. — Всъщност винаги очаквам един посетител. И най-вероятно той ще е и последният.

— Надявам се да не е така — отвърна свещеникът. — Но бързам да подчертая, че аз поне не съм този, когото очаквате.

Айлмер се разтrese от груб смях:

— Да, определено не сте.

— Господин Айлмер — поде открито божият служител, — извинявам се за нахалството, но един приятел сподели за вашите неприятности и ме помоли да се опитам да ви помогна. В интерес на истината, имам известен опит в подобни обстоятелства.

— В случая си нямате работа с „подобни обстоятелства“ — възрази строго домакинът.

— Искате да кажете, че трагедиите в злощастното ви семейство не са нормални смъртни случаи?

— Искам да кажа, че те не са дори нормални убийства. Злодеят, който ни преследва, е адско изчадие, неговата сила извира от ада.

— Изворът на всичкото зло е един — съгласи се сериозно свещеникът. — Откъде знаете, че това не са нормални убийства?

Вместо отговор Айлмер покани госта с жест да се настани в едно кресло, след това се настани срещу него и потъна в мрачно мълчание, сложил длани на коленете си. Когато вдигна поглед обаче, изражението му бе по-спокойно и умиротворено, а гласът му прозвуча доста по-сърдечно и гостоприемно.

— Уважаеми господине — поде той, — в никакъв случай не бих искал да останете с впечатлението, че съм неразумен човек. Достигнал съм до тези заключения на базата на разума, тъй като, за съжаление, разумът е господарят в тази област. Чел съм много, тъй като само аз наследих интереса на баща си към тази неясна материя, а впоследствие наследих и библиотеката му. Но това, което сега ще ви кажа, не идва от прочетеното, а от това, което съм видял със собствените си очи.

Отец Браун кимна и домакинът продължи бавно, внимателно подбирайки думите си:

— За най-големия ми брат в началото изобщо не бях сигурен. Край трупа не бяха намерени никакви следи, пистолетът лежеше край него — всичко показваше обикновено самоубийство. Но същия ден той бе получил бележка от нашия враг със знака на летящия кинжал — несъмнено поредният сатанински номер на онова адско изчадие. Тогава една от прислужничките каза, че е видяла в сумрака нещо да се движи край оградата на градината — нещо, по-голямо от котка. Оставих нещата така — ако наистина бе имало убиец, той бе успял да се измъкне, без да остави никакви следи. Но смъртта на брат ми Стефан бе по-различна и тогава разбрах истината. Една голяма машина работеше на открито скеле до комина на фабриката и аз се изкачих на платформата минутка след като той бе паднал от нея, повален от железния чук. И това, което сега ще ви разкажа, го видях с очите си. Всичко наоколо бе обвито в плътен облак дим, но в една пролука зърнах на върха на комина тъмна човешка фигура, загърната в нещо като черно наметало. В следващия миг обаче адският дим ме обгърна от всички страни и когато най-сетне се проясни, на комина нямаше

нищо. Аз съм разумен човек и бих попитал всеки разумно мислещ свой събрат как някой би могъл да стигне до върха на комина и как е изчезнал от там.

Айлмер впери предизвикателния поглед на сфинкс в свещеника и след кратка пауза драматично обяви:

— Главата на брат ми бе размазана, но тялото му бе почти непокътнато. В джоба му намерихме писмо, получено предишния ден и подпечатано със знака на летящия кинжал.

— Сигурен съм — продължи той мрачно, — че символът на летящия кинжал не е избран случайно. Нищо, свързано с това изчадие, не е случайно. При него всичко е изчислено и премислено, макар и с черна мисъл. Съзнанието му е пропито не само с адски схеми и кроежи, но и с най-различни тайни езици и знаци, неми символи и рисунки, които назовават неназовими неща. Стрейк е от най-лошия тип хора на този свят, той е въплъщение на идеята за покварения алхимик. Не, не твърдя, че разбирам всичко, което е вложено в този символ, но за мен е очевидно, че той е свързан с невероятните и неподдаващи се на обяснения със здравия разум обстоятелства около смъртта на злощастните ми братя. Нима не виждате връзка между идеята за летящо оръжие и загадката с намерения мъртъв на собствената си ливада Филип, без дори и най-мъгляв отпечатък от обувка по праха и тревата? Нима не виждате връзката между летящия като стрела кинжал и застаналата на върха на комина фигура, чието наметало напомня за прибрани черни криле?

— Искате да кажете — обади се замислено отец Браун, — че той владее левитацията?

— Нима Симон Магьосника^[3] не я е владеел? А и през Средновековието мнозина са пророкували, че антихристът ще е способен да лети. Както и да е, на писмото бе изобразен летящ кинжал и независимо дали самият той може да лети или не, със сигурност е способен да нанася смъртоносни удари.

— Случайно да обърнахте внимание на хартията? — попита отец Браун. — Обикновена ли беше?

Неразгадаемото лице на сфинкс изведнъж се пропука от измъчен смях:

— Сам можете да видите каква е хартията — рече Айлмер мрачно, — тъй като сутринта и аз получих такова писмо.

Той се облегна в креслото, дългите му крака се подаваха изпод зеления, леко къс халат, брадата му клюмна на гърдите. С леко движение бръкна дълбоко в джоба на халата и с нетрепваща ръка подаде лист хартия. От него се усещаше едва ли не физическа парализа, резултат не само от сковаността на тялото, но и от вътрешен срив. Но следващите думи на свещеника незнайно защо го накараха да подскочи.

Отец Браун премигваше с късогледите си очи срещу писмото. Хартията бе странна, груба, но не обикновена, сякаш откъсната от скицник на художник; на нея със замах бе нарисуван кинжал с декоративни крилца като жезъла на Хермес, а отдолу пишеше: „Получите ли това, очаквайте смъртта“.

Свещеникът пусна листчето на пода, но не се облегна, а остана изправен в креслото.

— Не бива да позволявате тези неща да ви влияят — рече той рязко. — Демоните винаги са се опитвали да ни отнемат надеждата, за да ни сломят.

За негова изненада отпуснатото тяло на домакина се разтресе като от електрически удар и той скочи от креслото, все едно събуден от мрачен сън.

— Прав сте, прав сте! — извика възбудено Айлмер. — Демоните ще видят, че не съм загубил надежда, че не съм сломен. Може би дори надеждата ми е по-голяма, отколкото си мислите.

Изправи се над госта с ръце в джобовете и в последвалата напрегната тишина отецът за миг се запита дали надвисналата от толкова време заплаха не е помрачила съзнанието му. След това заговори по-спокойно:

— Нещастните ми братя загинаха, тъй като избраха погрешните оръжия. Филип не се разделяше с револвера си и именно заради това смъртта му бе сметната за самоубийство. Стефан бе под полицейска охрана, но тя само го смущаваше и той не позволи на полицаия да се изкачи след него на платформата, където миг по-късно го сполетя смъртта. И двамата бяха безбожници, прегърнали скептицизма като противоотрова на странния мистицизъм, завладял баща ни в последните му дни. Но аз винаги съм знаел, че в баща ми има нещо много повече от онова, което те виждат. Вярно е, че накрая той бе поразен от покварата на черната магия на онзи негодник Стрейк. Но

братята ми грешаха по отношение на противоотровата. Противоотровата на черната магия не е жестокият материализъм, нито здравият разум. Противоотровата на черната магия е бялата магия.

— Зависи — поклати глава отец Браун — какво точно разбирате под бяла магия.

— Имам предвид сребърната магия — отвърна тихо домакинът, сякаш му разкриваше голяма тайна. Замълча за миг и добави: — Знаете ли какво наричам аз сребърна магия? Сега ще ви покажа!

Обърна се, отвори остъклената врата и излезе. Къщата не бе толкова голяма, колкото се бе сторила на свещеника; остъклената врата не водеше в други стаи, а в коридорче, от другия край на което се излизаше към градината. Друга врата вероятно водеше към спалнята, откъдето бе дошъл облеченият в халата домакин. От същата страна имаше само една обикновена закачалка с обичайната колекция от стари шапки и връхни дрехи, а срещу нея се виждаше нещо много по-интересно — потъмнял дъбов бюфет, в чиято витрина бе подреден стар сребърен сервиз, а над него бяха закачени за украса огнестрелни оръжия. Арнолд Айлмер спря точно пред бюфета и впи поглед в дъвен широкоцевен револвер.

Вратата в дъното на коридорчето бе открехната и през процепа се процеждаше светлина. Свещеникът се отличаваше със силно развит усет за природните явления и необичайната яркост на светлата ивица веднага му подсказа какво се е случило навън — точно това, което бе предрекъл на път към къщата. Той се втурна покрай смаяния домакин, отвори широко вратата и се спря заслепен от искрящия блясък на белотата. През процепа бе зърнал не само негативната белота на дневната светлина, но и позитивната белота на снега. Всичко наоколо бе покрито с блестящата бледнина и изглеждаше едновременно побеляло от старост и невинно като младенец.

— Е, това поне със сигурност е бяла магия — отбеляза весело отец Браун. Обърна се обратно към всекидневната и добави: — А може би и сребърна също.

Блясъкът на белотата се отразяваше в сребърния сервиз и тук-там пращаше слънчеви зайчета по тъмната стомана на старите оръжия. Около рошавата глава на смълчания Айлмер играеше ореол от сребърен пламък, но когато се обърна, лицето му остана в сянка. В ръката си държеше револвера.

— Знаете ли защо избрах този широкоцевен револвер? — попита той. — Просто защото мога да го заредя с ето такива куршуми.

Извади от бюфета малка лъжичка с фигурка на апостол в края на дръжката и със страшна сила отчупи фигурката.

— Да се върнем оттатък — добави той.

— Няма как да не знаете историята за смъртта на Костеливеца от Дънди^[4] — поде Айлмер, когато се настаниха отново в креслата. Очевидно гневът, предизвикан от самоволното обикаляне на свещеника из къщата, бе поразминал. — Както знаете, Греъм от Клавърхаус е яздел черен кон, който можел да се изкачва и по най-стръмните урви. Легендата разказва, че можел да бъде убит единствено със сребърен куршум, тъй като бил продал душата си на дявола. Вие поне знаете достатъчно, за да вярвате в дявола.

— А, да — кимна отец Браун, — аз наистина вярвам в дявола. Но не вярвам в Костеливеца от Дънди. Искам да кажа, че не вярвам в легендите за него и за адския му кон. Джон Греъм е бил обикновен кавалерист — ако е препускал с коня си като дявол, то е било само защото е имал голям опит, а не защото е бил такъв. Освен това моят скромн опит показва, че смелите шпаги рядко продават душите си на дявола. Поклонниците на сатаната, които съм срещал, са по-различен тип. Не бих желал да споменавам имена, тъй като това би предизвикало обществен скандал, затова ще посоча за пример съвременник на Дънди. Чували ли сте за Далримпъл от Стеър^[5]?

— Не съм — отвърна рязко домакинът.

— Но със сигурност познавате стореното от него — продължи свещеникът, — тъй като то е много по-ужасно от делата на Дънди. Далримпъл обаче е избегнал проклятието на историята заради забравата. Той е виновникът за клането в Гленкоу. Бил е учен мъж и опитен адвокат, държавник със сериозни и новаторски идеи, кротък човек с изящно и интелектуално лице. Ето такива хора продават душите си на дявола.

Айлмер развълнувано се понадигна от креслото:

— Прав сте! — извика той. — Изящно и интелектуално лице! Точно такава е и лицето на Джон Стрейк!

Изправи се и напрегнато прикова очи в свещеника.

— Почакайте малко — рече той, — сега ще ви покажа нещо.

Отново излезе през остъклената врата и внимателно я затвори след себе си, а свещеникът предположи, че вероятно отива до стария бюфет или до спалнята си. Отец Браун седеше в креслото и зяпаше разсеяно в килима, по който играеше червеникавият отблясък от стъклото на вратата. В един момент той заискри като рубин и след това отново потъмня, както когато в бурен ден слънцето се подава за миг иззад облаците и отново се скрива. Нищо не помръдваше, освен създанията в аквариума, които плуваха напред-назад в мътната зелена вода. Свещеникът напрегнато размишляваше.

След минута-две се изправи, безшумно се промъкна до нишата с телефона и позвъни на доктор Бойн в полицейското управление.

— Обаждам се във връзка с Айлмер и неговия въпрос — зашепна той. — Доста странна история, но ми се струва, че има нещо в нея. На твоє място на часа бих изпратил няколко души, да речем четирима-петима, да обградят къщата. За всеки случай, ако се стигне до опит за бягство.

Върна се обратно на мястото си и пак впи поглед в килима, който отново искреше в отблясъци на кървавочервено заради стъклото на вратата. Нещо в процеждащата се светлина събуди в съзнанието му мисълта за първичната сивота преди пукването на зората, когато все още не са се появили никакви цветове, както и за цялата тази загадка, която ту се потулваше, ту се разкриваше.

Изведнъж отвън отекна нечовешки вик и почти в същия миг се чу гърмеж. Още преди екотът от изстрела да заглъхне, вратата рязко се отвори и домакинът влезе, олюлявайки се, в стаята, халатът му бе разкъсан и провиснал на рамото, револверът в ръката му димеше. Айлмер се тресеше от главата до петите, но не толкова от вълнение и уплаха, колкото от демоничен смях.

— Хвала на бялата магия! — извика той. — Хвала на сребърния куршум! Кучето от ада този път се надцени, най-сетне братята ми са отмъстени!

Стовари се в креслото, револверът падна на пода. Отец Браун се впусна покрай него, отвори остъклената врата и прекоси коридора. Спря се за миг, постави ръка на дръжката на вратата на спалнята, сякаш възнамеряваше да влезе, но се спря, погледна нещо и след това изтича и отвори другата врата.

Върху снежната пелена, девствено бяла допреди миг, сега имаше тъмно петно. На пръв поглед приличаше на огромен прилеп, но вторият поглед показваше, че това все пак е човек, паднал по лице; главата бе закрита под голяма черна шапка, напомняща за Латинска Америка, а впечатлението за черни криле се дължеше на ръкавите на огромно наметало, разперени вероятно случайно в пълната си дължина от двете страни на тялото. Ръцете бяха скрити, но отец Браун се досети къде е едната, тъй като изпод крайчето на наметалото зърна металния блясък на оръжие. При все това основното впечатление странно напомняше за простичкото своеобразие на хералдически знак — черен орел на бял фон. Като заобиколи тялото и надникна под шапката, свещеникът зърна лице, което наистина бе изящно и интелектуално, както го бе описал домакинът, дори скептично и строго — лицето на Джон Стрейк.

— Гръм и мълния! — измърмори отец Браун. — Наистина изглежда като вампир, спуснал се от небесата!

— Откъде иначе би могъл да дойде? — обади се глас от прага.

Свещеникът вдигна глава и видя там Айлмер.

— Ами може да е дошъл и пешком — отвърна уклончиво отецът. Айлмер протегна ръка към бялата пелена наоколо:

— Вижте снега — извика той гръмогласно, а в гласа му се долавяше напрежение и заплаха. — Снегът е недокоснат, чист като бяла магия, както сам го нарекохте. Няма следи, освен вашите и моите, никой не се е приближавал към къщата.

Прикова погледа на свещеника и многозначително добави:

— Чуйте ме внимателно. Наметалото, с което лети, е твърде дълго, за да върви пеша. Той не е висок, така че наметалото би се влачило след него по земята. Опънете го по тялото и сам ще видите, че е твърде дълго.

— А какво всъщност се случи? — попита рязко отец Браун.

— Стана толкова бързо, че ми е трудно да го опиша — отвърна Айлмер. — Излязох за миг на прага и тъкмо понечих да се прибера вътре, когато се чу шумолене и ме лъхна силна въздушна вълна. Извърнах се, стрелях напосоки и видях това, което сега виждате пред себе си. Но съм готов да се закълна, че ако не бях заредил револвера със сребърен куршум, тук щеше да лежи друго тяло.

— Дали не е по-добре да го приберем вътре — предложи отец Браун, — вместо да го оставим да лежи така на снега? Защо не го внесем в стаята. Предполагам, че другата врата в коридора води към спалнята ви?

— Не, не — спря го бързо Айлмер. — Не бива да го пипаме, докато не дойде полицията. Освен това вълнението ще ми дойде в повече. Време е да пийна нещо, ако и след това да решат да ме увесят на бесилката.

Върнаха се във всекидневната при палмата и купата с рибите и Айлмер се отпусна в едно кресло. За малко не бе прекатурил купата при влизането си, а след безразборно ровичкане в няколко долапа бе намерил и гарафата с бренди. Още от първия миг той не бе оставил впечатление на методичен и подреден човек, но сега разсеяността му бе направо невероятна. Домакинът отпи голяма глътка и заговори напрегнато, сякаш искаше на всяка цена да запълни тишината.

— Личи си, че все още сте изпълнен със съмнения, макар и да го видяхте със собствените си очи. Повярвайте ми, зад противоборството между духа на Стрейк и духа на дом Айлмер се крие нещо много по-голямо. Не може да се отречете от вярата си, няма как да не стоите зад всички онези неща, които простолудието нарича суеверие. Нима мислите, че бабините деветини за късмет, магия и така нататък са празни приказки? Както и сребърният куршум? Какво бихте казали за това като католик?

— Бих казал, че съм агностик — усмихна се отец Браун.

— Глупости! — възкликна ядосано Айлмер. — Вашата работа е да вярвате в тези неща.

— Е, аз наистина вярвам в някои от тях — призна свещеникът, — но тъкмо поради тази причина не вярвам в други.

Домакинът се приведе и се взря в него напрегнато, все едно искаше да го хипнотизира:

— Наистина го вярвате — рече той. — Вярвате във всичко. Всички вярваме във всичко, дори и когато го отричаме. Тези, които отричат, всъщност вярват. Невярващите вярват. Нима не усещате дълбоко в сърцето си, че тези противоречия всъщност не си противоречат, че има една вселена, в която всички те се помиряват? Душата се върти до безкрай върху небесното колело, всяко нещо се връща и повтаря; вероятно аз и Стрейк сме се изправяли един срещу

друг в различни форми, звяр срещу звяр, птица срещу птица и така ще бъде завинаги. Ние се нуждаем един от друг, не можем един без друг. Затова всъщност вечната омраза е вечна любов. Доброто и злото се въртят в едно колело, а не в различни. Нима не съзнавате в сърцето си, нима не вярвате отвъд всичката си вяра, че има една-единствена реалност и ние сме просто нейни сенки, че всички неща са проявление на едно, в което хората се сливат в един човек, а човекът се превръща в Бог?

— Не — отвърна отец Браун.

Навън вече се бе смрачило, но заради снега земята изглеждаше по-светла от небето. През процепа между пердетата отец Браун зърна на площадката пред входа едра фигура. Нехайно плъзна поглед към френския прозорец, откъдето бе влязъл, и зърна сенките на още два неподвижни силуета. Вътрешната остъклена врата бе открената и в малкия коридор се виждаха две дълги сенки, които заради слабата светлина приличаха на разкривени карикатури на човешки тела. Доктор Бойн се бе задействал след телефонното обаждане — къщата беше обградена.

— Защо упорствате и отричате? — продължи домакинът със същия хипнотичен глас. — Със собствените си очи видяхте епизод от тази вечна драма. Видяхте как Джон Стрейк заплашва да убие Арнолд Айлмер с черна магия. Видяхте Арнолд Айлмер да убива Джон Стрейк с бяла магия. Сега виждате пред себе си живия Арнолд Айлмер. И въпреки това твърдите, че не вярвате.

— Да, не вярвам — отвърна отец Браун и стана, сякаш решил да си тръгне.

— И защо?

Свещеникът извиси глас съвсем леко, но въпреки това той отекна във всяко кътче на стаята като камбана:

— Защото вие не сте Арнолд Айлмер — рече той. — Вие сте Джон Стрейк и днес сте убили последния от братята, чийто труп сега лежи навън на снега.

Престъпникът напрегна взор, бели кръгове заплашиха да погълнат ирисите му в този последен отчаян опит да хипнотизира и подчини събеседника си. Изведнъж рязко се дръпна настрана, но в този миг вратата зад гърба му се отвори и едър полицаи в цивилни дрехи спокойно сложи ръка на рамото му. Другата му ръка бе

отпусната край тялото, но в нея проблясваше револвер. Стрейк се огледа панически и видя във всеки ъгъл на притихналата стая по един полицаи в цивилни дрехи.

По-късно вечерта отец Браун проведе втори, този път по-дълъг, разговор с доктор Бойн за трагедията със семейство Айлмер. Към онзи момент вече нямаше никакво съмнение за основните факти, тъй като Джон Стрейк бе признал престъпленията си или по-точно, беше се похвалил с победите си. След като с убийството на последния Айлмер бе увенчал делото на живота си, всичко останало, включително самото му съществуване, като че ли не бе от значение за него.

— Той е мономаниак — рече отец Браун. — Не го интересува нищо друго, дори и убийствата на хора. Трябва да му го признаем, а и аз често търсех утеха в тази мисъл този следобед. Както несъмнено сте се досетили, вместо да разиграва цялата тази налудничава, но гениална история за крилати вампири и сребърни куршуми, той спокойно можеше да ми пусне един обикновен оловен куршум в главата и да избяга. Уверявам ви, че тази мисъл често ме спохождаше.

— И аз се питам защо не го е сторил — отвърна Бойн. — Не го разбирам, но така или иначе всичко ми е пълна мъгла. Как, в името божие, разбра истината и каква точно, по дяволите, е тя?

— Ами ти ми даде основната информация — отвърна скромно свещеникът, — дори и най-важното късче, което в случая бе от значение. Имам предвид думите ти, че Стрейк е много изобретателен и ловък лъжец, че много умело съчинява историите си. Днес следобед той бе впрегнал цялото си умение и признавам, че се справи блестящо. Единствената му грешка вероятно бе изборът на свръхестествена версия, явно си мислеше, че тъй като съм свещеник, вярвам във всичко. Но пък това е широкоразпространена заблуда.

— Все още нищо не схващам — оплака се лекарят. — Хайде започни от самото начало.

— В началото бе халатът — заяви простичко отец Браун. — Халатът е едно от най-добрите средства за предрешаване, които познавам. Когато видиш човек в халат, автоматично приемаш, че това е собственикът на къщата. В първия момент и аз се подлъгах, но след това започнаха да се случват разни странни неща. Когато свали револвера, той го насочи настрани и щракна спусъка, както се прави, когато проверяваш непознато оръжие дали не е заредено. Само че

истинският Айлмер би трябвало да знае дали окаченият на стената му револвер е зареден, или не. Не ми хареса и как търсеше брндито, нито пък как за малко не събори купата с рибките. Когато човек държи в дома си такива чупливи неща, той придобива несъзнателния навик да ги заобикаля отдалеч. Както и да е, това бяха само догадки, ето какво наистина привлече вниманието ми: той излезе от коридорчето между двете врати, а в него има само още една врата, която следователно би трябвало да води към спалнята му. Опитах се да вляза, но бе заключено, стори ми се странно и надзърнах през ключалката. Стаята беше абсолютно празна, очевидно не се обитаваше, нямаше легло, нямаше нищо. Следователно той не бе излязъл от спалнята си, а бе дошъл отвън. И когато осъзнах това, вече ми стана ясна цялата картинка.

Истинският Арнолд Айлмер вероятно е спял на втория етаж и при почукването му е слязъл по халат. В дъното на коридора го очаквал притаен врагът на семейството — черен силует на фона на зимната светлина. Айлмер е видял висок брадат мъж с широкопола шапка и огромно черно наметало, но едва ли е видял още кой знае какво на този свят, тъй като Стрейк се нахвърлил върху него и го удушил или пък го е намущкал, ще разберем след аутопсията. След това, застанал в тясното коридорче между закачалката и стария бюфет, впил победоносен поглед в последния от враговете, повален в нозете му, той чул нещо неочаквано — стъпки във всекидневна. Моите стъпки, когато аз съм влязъл през френските прозорци.

Преобразяването му е истинско чудо — не само се предрешил, но и измислил цяла история — ей така, на мига, без предварителна подготовка. Свалил широкополата черна шапка и наметалото и облякъл халата на мъртвия. След това сторил нещо ужасяващо — поне на мен ми се струва най-ужасяващото нещо в целия случай — закачил трупа на закачалката. Обвил тялото в собственото си наметало, което било доста дълго и го покривало до петите, а главата скрил под широкополата шапка. Това бил единственият начин да го скрие в малкото коридорче, но хрумването му се оказа гениално. Самият аз минах веднъж покрай закачалката, без изобщо да се досетя какво виси на нея. Струва ми се, че споменът за това ще ме преследва до края на дните ми. Вероятно би могъл да остави нещата така, но пък оставала възможността все пак да открия трупа, а окаченото на закачалката тяло

би повдигнало множество въпроси. Затова предпочел по-смелия ход: сам да извади на показ трупа и да предложи адекватно обяснение. Така на този покварен, но ужасно изобретателен гений му хрумнала идеята за подмяна, за размяна на ролите. Той вече бе приел ролята на Арнолд Айлмер, защо мъртвият му враг да не бъде представен като Джон Стрейк? Идеята за размяната е допаднала на този зъл и надарен с богато въображение мозък. За него е било като страховит бал с маски, на който двамата смъртни врагове решават да разменят отредените им одежди, само че на този бал с маски единственият танц е танцът на смъртта и един от участниците е щял да бъде мъртъв. Така си представям, че са се родили идеите в главата му и дори го виждам как се усмихва.

Отец Браун се взираше в празното пространство с големите си сиви очи, които, когато не бяха скрити зад постоянно премигащите клепачи, бяха единственото забележително нещо в иначе обикновеното му лице. Той продължи сериозно:

— Всички неща са от Господа и най-вече разума, въображението и големите дарове на съзнанието. Те са добри сами по себе си и не бива да забравяме откъде идват, дори и ако са опетнени от покварата. Стрейк е дарен с чудна, но покварена сила — дарбата да съчинява истории. Притежава невероятен талант, от него би излязъл чудесен писател, стига да не бе подчинил дарбата си да съчинява на зли цели, да заблуждава хората с измислени истини вместо с истински измислици. Започнал е да заблуждава стария Айлмер с умело измислени оправдания и невероятно изпипани лъжи, но в началото това не е било нищо повече от историите и приказките на дете, което с еднаква лекота би казало, че е видяло краля на Англия и кралицата на феите. Уви, тази негова сила е била подхранена от най-греховния от греховете — гордостта. Той е ставал все по-суетен, разказвайки истории за собствената си оригиналност и все по-лукав при измислянето им. Точно това са имали предвид младите Айлмер с думите, че той е бил омагьосал баща им, точно така е било. По същия начин разказвачът омагьосва халифа в „Хиляда и една нощ“. До последния миг Стрейк крачеше по земята с гордостта на поет и с фалшивата, но безкрайна смелост на изпечен лъжец. Почувства ли се застрашен, той е способен на мига да съчини една нова история а ла „Хиляда и една нощ“. А днес животът му висеше на косъм.

Но аз съм сигурен, че намираще наслада не само в създаването на измислица, но и в създаването на загадка. Стрейк искаше да разкаже истинския случай, само че обърнат наопаки: в неговата версия мъртвият бе жив, а живият — мъртъв. Вече бе облякъл халата на Айлмер, постепенно се потопи и в душата му. Гледаше трупа така, сякаш това бе собственото му тяло. Прострял го е на земята като орел с разперени криле, за да събужда представата за връхлитаща върху плячката си хищна птица и го забули не само със собствените си черни одежди, но и с древната легенда за черната птица, която може да бъде повалена единствено със сребърен куршум. Не знам дали блестящото в бюфета сребро или девственият сняг навън са подсказали на артистичната му натура мотива за бялата магия и белия метал, които побеждават злите магьосници. Но от каквото и да се е родил този мотив, Стрейк го претвори като същински поет, само че с оглед практическите си цели. Довърши размяната и влизането в чуждата кожа с полагането на трупа в снега. Направи всичко по силите си да нагнети напрежението и да създаде зловещото усещане, че Стрейк е надвиснал във въздуха, харпия с бързострелни криле и смъртоносни нокти, за да обясни липсата на отпечатащи и други неща. И, честна дума, артистичната му безочливост ме възхищава. Той успя да преобърне едно от противоречията в подкрепа за своята теза, като каза, че тъй като наметалото на трупа е твърде дълго, това било доказателство, че той не ходи по земята като обикновените смъртни. Само че в онзи миг бе приковал погледа си в мен и нещо ми подсказа, че той дебне дали номерът ще мине.

Доктор Бойн изглеждаше потънал в дълбок размисъл.

— Тогава вече знаеше ли истината? — попита той. — Според мен има нещо много странно и смущаващо в предчувствието, че някой не е този, за когото се представя. Не знам дали ще е по-лесно, ако тази идея ти хрумне изведнъж, или стигнеш до нея постепенно. Затова се питам кога само си подозирал и кога си бил сигурен.

— Струва ми се, че подозренията ми вече бяха покълнали, когато ти се обадох по телефона — отговори приятелят му. — И те се дължаха единствено на червените отблясъци от затворената врата, които ту изсветляваха, ту потъмняваха върху килима. Приличаше на локва кръв, която, като заискреше, все едно бе повик за отмъщение. Защо изобщо се променяше? Знаех, че слънцето не е залязло, така че

единственото обяснение бе, че се е отворила и затворила вратата към градината. Но ако Айлмер бе надникнал навън, щеше да зърне врага си и да вдигне тревога, а данданията се разрази няколко минути по-късно. Тогава заподозрях, че той е излязъл, за да свърши нещо, да подготви нещо. А кога съм бил сигурен... Знаех, че накрая се опитва да ме хипнотизира, да овладее волята и съзнанието ми с черния си поглед и напевния глас. Вероятно така е правел и със стария Айлмер. Но се досетих за истината не само заради начина, по който говореше, а и заради нещата, които казваше. Ставаше дума за религия и философия.

— Страхувам се, че аз съм практичен човек — обади се шеговито лекарят — и не се интересувам много-много нито от религия, нито от философия.

— Човек няма как да избяга от тях — отвърна свещеникът. — Виж, познаваш ме добре, знаещ, че не съм тесногръд фанатик. И двамата знаем, че има какви ли не религии, добри хора вярват в лоши религии, лоши хора вярват в добри и така нататък. Но едно нещо съм научил като практичен човек, научил съм го от опита си, както животните се учат на разни номера или както човек се учи да разпознава доброто вино. До този момент не съм срещнал престъпник, който да е изкушен от философията и да не изповядва източните вярвания в прераждането, колелото на съдбата, ухапалата опашката си змия и прочие. Опитът ми показва, че слугите на тази змия са прокълнати, по корем ще се влачат и прах ще ядат, но така или иначе още не се е родил мерзавец и подлец, който да не повтаря тези глупости. Истинските корени на тези учения може и да са по-различни, но в нашия свят това е религията на негодниците и аз знаех, че тези неща ги говори негодник.

— Според мен — рече Бойн — негодникът спокойно би могъл да изповядва каква ли не религия.

— Да — кимна отец Браун, — негодникът може да изповядва всяка религия или по-точно казано, може да се преструва, че изповядва всяка религия, но това ще е игра, представление. Ако ставаше дума само за обикновено лицемерие, то е по силите на всеки лицемер. Всеки би могъл да научи няколко фрази и да се кълне, че вярва в тях. Дори и аз мога да изляза на улицата и да заявя, че съм методист или съботянин, макар да се съмнявам, че някой ще ми повярва. Но тук си имаме работа с роден артист, а при майсторите добрата маска винаги

следва повече или по-малко чертите на истинското лице. Това, което артистът показва навън, трябва да съответства на това, което е вътре; той може да въздейства само ако работи с материала, който има в душата си. Предполагам, че би могъл да изиграе и методист, но няма да е толкова словоохотлив, колкото ако се прави на мистик и фаталист. Тук става дума за онзи идеал, който човек си представя, когато се опитва да бъде идеалист. Цялата му игра се основаваше на това да бъде идеалист, а при такъв тип човек обикновено се крие такъв тип идеал. Дори и кръвта им да изтича, тези хора пак ще намерят сили да обявят, че будизмът е по-добър от християнството. Не, те съвсем искрено ще кажат, че будизмът е по-християнски от самото християнство. Само това е достатъчно да покаже тяхната нечестива представа за християнството.

— Честна дума — разсмая се лекарят, — не знам дали в момента го оправдаваш, или го обвиняваш.

— Да кажеш за някого, че е гений, не е оправдание — отвърна отец Браун. — Нищо подобно. Простичък психологически факт е, че артистът се издава с искреността си. Леонардо да Винчи не е можел да рисува, сякаш не може да рисува. Дори и когато се е опитвал, резултатът е бил като пародия на слаб рисувач. От този човек би излязъл много по-страшен и въздействащ методист.

Когато свещеникът приключи разказа и се запъти към дома, навън бе станало още по-студено, а едновременно с това и по-свежо. Дърветата приличаха на сребристи свещи, поставени върху леден олтар. Студът пронизваше до костите, но в никакъв случай не бе убийствен студ, освен в смисъла, че премахва всички земни прегради пред неземната и неизмеримата ни жизненост. Бледозеленото небе, украсено с една-единствена звезда като звездата над Витлеем, приличаше на ясен тунел, сякаш някаква зелена ледена пещ събуждаше всичко за живот, излъчвайки студ вместо топлина; и колкото по-навътре в студените кристални цветове навлизаха нещата, толкова повече заприличаха на крилати създания и добиваха чистотата на оцветено стъкло. Зеленият тунел пламтеше с пламъка на истината и в него с ледено острие се отделяше истината от заблудата; а това, което оставаше, никога не бе изглеждало толкова живо. Сякаш всичката радост бе скътана в недрата на ледника, както се пази пръстен в кутийка. Свещеникът сам не можеше да си обясни

завладялото го настроение, но напредваше все по-навътре и навътре в зеленикавия сумрак, поемайки все по-големи и големи глътки от девствената живост на въздуха. Като че ли от плещите му бе паднал товарът на вече забравена тежоба, сковалият сърцето му страх бе заличен така, както снегът заличава човешките следи. И докато вървеше към дома, той прошепна на глас:

— И все пак е напълно прав, че има бяла магия. Де да знаеше само къде да я потърси...

---

[1] Кариатида — статуя на жена, изпълнена като носеща архитектурна част вместо колона. — Бел.прев. ↑

[2] Волута — спираловиден орнамент. — Бел.прев. ↑

[3] Симон Магьосника — „бащата на еретиците“, първият еретик според библейските учения, известен магьосник и алхимик, предложил пари на свети Петър, за да му издаде тайната за призоваването на Светия дух. — Бел.прев. ↑

[4] Костеливеца от Дънди е прозвище на Джон Греъм, виконт на Дънди (1648–1689), роялист, приближен на крал Чарлз II и командир на кавалерийски отряд, на когото се приписват жестоките гонения срещу презвитерианците в Шотландия. — Бел.прев. ↑

[5] Джон Далримпъл (1648–1707), виконт на Стеър, шотландски благородник, изиграл ключова роля в унията между Шотландия и Англия. При клането в Гленкоу, нарушавайки законите на гостоприемството, коварно са избити тридесет и осем шотландски благородници, отказали да положат клетва за вярност пред новия крал Вилхелм Орански. — Бел.прев. ↑

ОГЛЕДАЛОТО НА СЪДИЯТА

Джеймс Багшо и Уилфред Ъндърхил бяха стари приятели и много обичаха да се разхождат нощем и да водят безкрайни разговори, бродейки из лабиринта на тихите и сякаш мъртви улички на голямото предградие, в което живееха. Първият — едър, тъмнокос, добродушен мъж с тънки черни мустаци, бе професионален следовател в полицията; другият — блондин с остро и чувствително лице, бе любител детектив. Онези, които ценят точността в литературата, ще бъдат вероятно разочаровани да узнаят, че в случая полицаят беше този, който говореше, а любителят го слушаше дори с известно уважение.

— Единствено за нашата работа се говори — каза Багшо, — че професионалистът греша. Все пак никой не пише разкази, в които бръснар не може да подстригва и клиентът трябва да му помага, или пък шофьор на такси да не може да подкара колата, докато пътникът не му обясни как да направи това. Въпреки всичко не отричам, че ние често предпочитаме най-утъпканата пътека; или с други думи, имаме недостатъка да действаме по общоприетите правила.

— Несъмнено — отбеляза Ъндърхил — Шерлок Холмс би казал, че той действа по правилата на логиката.

— Може и да е прав — отвърна другият, — но аз имам предвид правилата, с които се съобразяват повечето хора. Нещо като работата в щаба на армията. Ние трупаме информация.

— А не смятате ли, че и в детективските романи това също е възможно? — попита приятелят му.

— Добре, да вземем който и да е от измислените случаи на Шерлок Холмс и професионалния следовател Лестрейд. Да приемем, че Шерлок Холмс може да се досети, че един свършено непознат нему човек, който пресича улицата, е чужденец само защото, пазейки се от движението, гледа надясно, а не наляво. Готов съм да допусна, че Холмс е в състояние да се досети за това. Но на Лестрейд не би му минала подобна мисъл. В случая обаче не бива да се изпуска фактът, че

полицаят може да не се досети за това, но е твърде вероятно вече да го знае. Възможно е Лестрейд да знае, че човекът е чужденец, тъй като неговият отдел в полицията следи всички чужденци; някой би ми възразил, че следи и всички местни хора. Това, че полицията знае толкова много, ме изпълва с гордост като полицаи — та кой не иска работата му да върви добре? Но като гражданин понякога се питам — не знае ли полицията твърде много?

— Та нима сериозно искате да кажете — недоверчиво извика Ъндърхил, — че знаете всичко за всеки непознат, когото срещнете на непознатата улица? Нима ако ей там, от онази къща, излезе някой, вие ще знаете всичко за него?

— Разбира се, ако този някой е стопанинът — отговори Багшо. — Тази къща е наета от един литератор с англо-румънски произход, който обикновено живее в Париж, но сега временно се пресели тук, тъй като пише драма в стихове. Казва се Озрик Орм, принадлежи към новата поетическа школа и предполагам, че стиховете му са трудноразбираеми.

— Аз имах предвид всички хора, които срещате по улицата — възрази събеседникът му. — Мисля си как всичко наоколо изглежда непознато, ново и безлично: тези високи голи стени, тези къщи, скрити в големи градини. Не е възможно да познавате до един обитателите им.

— Познавам някои от тях — отговори Багшо. — Зад тази ограда, покрай която вървим, е къщата на сър Хъмфри Гуин, познат е повече като съдията Гуин, същия този стар съдия, който по време на войната вдигна голям шум във връзка с някаква шпионска афера. Съседната къща принадлежи на заможен търговец на пури. Мургав е, роден в Латинска Америка и много прилича на испанец, но името му е чисто английско — Булър. Следващата поред къща... чухте ли някакъв шум?

— Чух нещо — каза Ъндърхил, — но право да ви кажа, не мога да определя какво.

— Аз пък мога — отвърна детективът. — Бяха два изстрела — от револвер, последвани от вик за помощ. Дойдоха откъм задния двор на съдията Гуин, от този рай на мир и законност.

След това зорко огледа улицата и добави:

— Единственият вход към задния двор е на около миля^[1] и половина от тук, точно от другата страна. Добре щеше да е, ако

сградата беше малко по-ниска или пък аз малко по-лек; но все едно, ще опитам да я прескоча.

— По-надолу става по-ниска — каза Ъндърхил, — а там, струва ми се, има и едно дърво, което ще ни помогне.

Двамата забързаха покрай оградата и стигнаха мястото, където тя рязко се снижаваше, сякаш наполовина потъваше в земята; едно дърво в градината, отрупано с ярки цветчета, простираше навън клони, позлатени от светлината на самотна улична лампа. Багшо се хвана за един извит клон и се прехвърли през ниската ограда. Миг след това и двамата се намираха от другата ѝ страна, потънали до колене в тревата.

Нощем градината на съдията Гуин представляваше неповторима гледка. Простираше се в незастроената част на предградието, в сянката на висока тъмна къща в самия край на улицата. Къщата беше тъмна в буквалния смисъл на думата, тъй като през затворените капаци на прозорците не проникваше никаква светлина, поне откъм страната на градината. Затова пък самата градина, която лежеше в сянката ѝ и поради това би трябвало да тъне в абсолютна тъмнина, беше осеяна тук-там с искрящи светлини като от догарящ фойерверк; сякаш някаква гигантска ракета се бе разбила в пламъци сред дърветата. Като приближиха, установиха, че светлините идват от няколко цветни крушки, закачени по дърветата като безценните плодове на Аладин, а така също и от малкото кръгло езерце или басейнче, в което трептяха бледи цветни отражения. От дъното му сякаш извираше светлина.

— Може би има гости? — каза Ъндърхил. — Градината е осветена.

— Не — отвърна Багшо. — Това е неговото хоби и ми се струва, че той предпочита да се занимава с него, когато е сам. Обича да се забавлява с малкия агрегат, който се задвижва ей от онази пристройка, бараката, където съдията работи и държи книжата си. Булър, който се познава добре с него, казва, че цветните светлини са по-скоро знак да не бъде обезпокояван.

— Нещо като червен сигнал за опасност — отбеляза приятелят му.

— Боже мой! Страхувам се този път наистина да не е сигнал за опасност! — И изведнъж хукна напред.

Миг след това Ъндърхил сам видя онова, което бе видял и приятелят му. Яркият кръг светлина около полегатите стени на басейна

бе пресечен от две дълги тъмни ивици — след малко стана ясно, че това са краката на човек в тъмни дрехи, паднал в дълбоката част на басейна с глава във водата.

— По-бързо — тревожно извика детективът, — струва ми се, че...

Гласът му се изгуби, тъй като вече тичаше през широката поляна, едва осветена от висящите крушки, по права линия през обширната градина към басейнчето и лежащата фигура. Ъндърхил тежко подтичваше след него, когато се случи нещо, което за миг го накара да изтръпне от страх. Багшо, който летеше като куршум към осветения басейн, изведнъж зави остро и затича още по-бързо към сянката на къщата. Ъндърхил не можа да разбере кое го бе накарало да измени посоката си. Само миг след като детективът изчезна в сянката на къщата, от мрака се чу шум от боричкане и ругатня; и Багшо отново се появи, влачейки след себе си съпротивляващ се човек, дребен и рижав. Хванатият явно бе искал да се скрие зад постройката, когато острият слух на детектива бе дочул шумоленето от стъпките му, едва доловими като на птичка в храсталак.

— Ъндърхил — извика детективът, — тичайте, моля ви, и вижте какво става край басейна. А сега, вие кой сте? — попита той, спирайки. — Как се казвате?

— Майкъл Флъд — енергично отговори непознатият. Беше дребен човек, с червеникавокафява коса, неестествено мършав и с гърбав нос, прекалено голям за безцветното му лице. — Аз нямам нищо общо с тази работа. Намерих го да лежи мъртъв и се изплаших; дойдох само да го интервюирам за вестника.

— Винаги ли когато вземате интервюта от знаменити личности — забеляза Багшо, — прескачате оградите?

След което мрачно посочи следите от стъпки, които се точеха покрай пътеката към цветната леха.

Човекът, който се нарече Флъд, имаше не по-малко мрачно изражение на лицето.

— Всеки журналист трябва да умее да прескача огради — отвърна той. — Дълго чуках на официалния вход, но никой не отвори. Слугата е излязъл някъде.

— Откъде знаете, че е излязъл? — подозрително попита детективът.

— Защото — каза Флъд с почти неестествено хладнокръвие — не съм единственият, който прескача оградите. По всяка вероятност и вие самият сте сторили същото. А това със сигурност се отнася за слугата; само преди минута го видях да се прехвърля през оградата, ей там, в другия край на градината, точно до вратата.

— Но защо не е минал през вратата? — попита следователят.

— Откъде мога да знам — отвърна Флъд. — Предполагам, защото е заключена. По-добре попитайте него, а не мен; ето го, идва насам.

И наистина още една неясна сянка се появи в сумрака — тантуреста фигура с четвъртата глава. Бе облечена в червена жилетка, която представляваше най-ярката част от иначе доста изтърканата ливрея. Без да дава вид, че бърза, мъжът почти бе стигнал страничната врата, когато Багшо му извика да спре. Приблужи ги твърде неохотно, показвайки едро жълто лице с азиатски черти, което отговаряше на зализаните му гарвановочерни коси.

Багшо рязко се обърна към онзи, чието име беше Флъд.

— Има ли някой в околността — попита той, — който може да удостовери вашата самоличност?

— Едва ли ще намерите много такива и в цялата страна — изръмжа Флъд. — Току-що пристигам от Ирландия. Единственият човек, когото познавам тук, е свещеникът в църквата „Свети Доминик“, отец Браун.

— Никой от вас не трябва да напуска това място — каза Багшо, после добави, обръщайки се към слугата: — А вие влезте в къщата, позвънете в църквата „Свети Доминик“ и помолете отец Браун, ако може, веднага да дойде тук. И без номера! Внимавайте!

Докато енергичният детектив вземаше мерки в случай на евентуално бягство на задържаните, приятелят му, по негова заповед, бе побързал да отиде на мястото на трагедията. Пред него се разкри странна гледка; и наистина, ако не наречем трагедията ужасна, тя би била в най-висша степен фантастична. Мъртвият човек (тъй като по всичко личеше, че е мъртъв) лежеше с глава във водата, където отразените светлини на изкуственото осветление образуваха нещо като сатанински ореол около главата му. Имаше изпито и доста злоещо лице, плешиво чело и къдрици, които сивееха като стоманени пръстенчета; въпреки разкъсаното от куршум слепоочие Ъндърхил

веднага позна чертите на сър Хъмфри Гуин: бе виждал много негови портрети. Очевидно бе паднал от стръмния бряг както бе облечен в черен фрак и лежеше проснат със силно разкрасени, тънки като на паяк крака. Като по някакъв свръхестествен каприз от сатанинска арабеска кръвта, прозрачно алена като облачета при залез-слънце, бавно се цедеше в осветената вода на струйки, които се извиваха като змийчета.

Ъндърхил сам не знаеше колко време е стоял така, загледан в ужасната фигура, когато вдигна поглед и зърна горе на брега четирима души. За Багшо и заловения ирландец не се изненада и веднага предположи, че човекът с червената жилетка е слугата. Но четвъртата фигура излъчваше някаква странна тържественост, която по странен начин съответстваше на цялото това несъответствие. Човекът беше набит, с кръгло лице и с шапка, която му стоеше като черен ореол. Досети се, че той всъщност е свещеник; но във вида му имаше нещо, което му напомни старинна, почерняла от времето гравюра на дърво, една от последните на „Танцът на смъртта“^[2].

Тогава чу Багшо да казва на свещеника:

— Радвам се, че познавате този човек! Но трябва да имате предвид, че въпреки това остава под подозрение. Разбира се, може и да е невинен; но все пак той влезе в градината по необичаен начин.

— Самият аз мисля, че е невинен — каза дребният свещеник с безизразен глас. — Но, разбира се, може и да греша.

— А кое ви кара да го смятате за невинен?

— Именно защото е влязъл в градината по необичаен начин — отвърна църковният служител. — Разбирате ли, самият аз влязох тук по съвсем обичайния път. Но като че ли съм единственият, влязъл по този начин. В наши дни, изглежда, най-достойните хора прескачат градинските огради.

— Какво искате да кажете с „по обичайния път“? — попита детективът.

— Е, как да ви кажа — отговори отец Браун, гледайки го с почти прозрачна сериозност, — влязох през главния вход. Обикновено влизам от там.

— Моля да ме извините — каза Багшо, — но нима има значение откъде сте влезли, освен ако имате намерението да признаете, че сте извършили убийството.

— Мисля, че има значение — хрисимо отвърна свещеникът. — Истината е, че когато влизах през главния вход, забелязах нещо, което едва ли някой от останалите е забелязал. Струва ми се, че то има връзка със случилото се.

— И какво беше това нещо?

— Приличаше на истинска катастрофа — все така хрисимо продължи отец Браун. — Голямото огледало — счупено, малкото палмово дърво — прекатурено, а парчетата от саксията — разпилени по целия под. Веднага разбрах, че се е случило нещо.

— Имате право — каза Багшо, като помълча малко. — Ако наистина сте видели всичко това, тогава напълно е възможно то да има връзка със случилото се.

— И ако то има нещо общо със случилото се — каза съвсем кротко свещеникът, — изглажда, че има само един-единствен човек, който няма нищо общо с това. И този човек е мистър Майкъл Флъд, който е влязъл в градината по необичаен начин и се е опитал да излезе от нея по същия необичаен начин. И тази именно необичайност ме кара да вярвам в неговата невинност.

— Да влезем в къщата — рязко предложи Багшо.

Влязоха през страничния вход, като слугата вървеше напред, а Багшо изостана няколко крачки и каза на своя приятел:

— Слугата се държи някак странно. Твърди, че се казва Грийн, макар да не му вярвам; но няма никакво съмнение, че той е наистина слугата на Гуин, очевидно единственият постоянен слуга, когото той е държал. Но странното е, че прислужникът категорично твърди, че господарят му не е бил в градината — нито жив, нито мъртъв. Казва, че старият съдия отишъл на официална вечеря и трябвало да се върне след няколко часа, като с това оправдава и своето излизане от къщата.

— А дава ли някакво обяснение за необикновенния си начин на влизане? — попита Ъндърхил.

— Не, или поне аз не мога нищо да проумея — отговори детективът. — Не мога да го разбера. Изглежда, се страхува от нещо.

От страничния вход започваше дълъг коридор, който минаваше по цялата дължина на къщата и завършваше при главния вход, над който се виждаше старомодно полукръгло прозорче. Слаби сивкави отблясъци вече започваха да разкъсват тъмнината като лъчи на тъжен и безцветен изгрев; коридорът се осветяваше от една-единствена

старомодна лампа с абажур, закачена в ъгъла. На слабата ѝ светлина Багшо успя да различи отломките, за които говореше Браун. Високата палма с дълги широки листа лежеше на земята, а тъмночервената ѝ саксия бе строшена на парчета. Търкаляха се по килима заедно със светлите блестящи парчета от счупено огледало, чиято почти празна рамка висеше на стената в дъното на коридора. Под прав ъгъл на този вход и точно срещу страничния вход, през който те влязоха, започваше друг такъв коридор, водещ към останалата част на къщата. В срещуположния му край се виждаше телефонът, който слугата бе използвал, за да повика свещеника; а още по-нататък през една откритата врата се виждаха рафтове с дебели, подвързани с кожа книги — очевидно вратата водеше към кабинета на съдията.

Багшо стоеше и гледаше съборената саксия и счупените парчета в краката си.

— Вие сте съвършено прав — обърна се той към свещеника, — тук е имало борба. И то най-вероятно между Гуин и убиеца му.

— Струва ми се — скромно каза отец Браун, — че тук нещо се е случило.

— Да, съвсем ясно е какво се е случило — потвърди детективът. — Убиецът е влязъл през главния вход и е заварил Гуин тук; вероятно сам Гуин му е отворил. Сборичкали са се, навярно случаен изстрел, който счупва огледалото, макар че са могли да го счупят и с ритник или с нещо друго. Гуин успява да се отскубне и избягва в градината, където бива настигнат и накрая го застрелват до басейнчето. Мисля, че това е цялата картина на престъплението; но, разбира се, трябва да прегледам и другите стаи.

В другите стаи обаче не откриха почти нищо интересно, макар че Багшо многозначително им показва заредения пистолет, който намери в едно от чекмеджетата на бюрото в библиотеката.

— Изглежда, съдията е подозирал нещо — каза той, — а странното е, че не го е взел със себе си, когато е отишъл да отвори.

Накрая се върнаха отново в коридора и се отпавиха към главния вход, като през цялото време отец Браун разсеяно гледаше около себе си. Двата коридора, еднообразно облепени с тапети с едни и същи избелели фигури, сякаш подчертаваха прашната и опушена пищност на няколкото викториански украшения, а също и на позеленялата от

времето бронзова лампа и матовата позлатена рамка на счупеното огледало.

— Казват, че счупеното огледало носи нещастие — рече той. — Сякаш това е къщата на самото нещастие. Има нещо в самата мебелировка...

— Колко странно! — прекъсна го Багшо. — Мислех, че главният вход е заключен, а се оказа, че не е.

Никой не му отговори; през главния вход излязоха в градината пред къщата, която беше по-тясна и по-обикновена, отколкото изглеждаше отвън. Засадена бе с цветя, а в единия ѝ край растеше чудновато подстриган жив плет, с вдлъбнатина в него, прилична на зелена пещера, където се виждаха няколко порутени стъпала.

Отец Браун отиде при дупката и пъкна глава вътре. Минути само след като изчезна от погледите им, учудени чуха гласа му, тих и равен, над главите си, сякаш разговаряше с някого на върха на дървото. Детективът го последва и откри, че една скрита стълба води към нещо като недостроен мост, който висеше над тъмната и необитаема част на градината; просто завиваше покрай къщата и от него се откриваше гледка към блещукащите горе и долу светлинки. Вероятно мостът беше останка от някакъв предишен проект на архитекта за висяща тераса над поляната. Багшо си помисли, че е любопитно да заловиш някого на това задънено място в малките часове между нощта и утрото, но подробностите около залавянето в момента не го вълнуваха. Той гледаше мъжа, когото бяха изненадали тук.

Мъжът стоеше гърбом, дребен, облечен в светлосиви дрехи, и единственото, което се открояваше във външността му, бе прекрасната му коса, жълта и лъскава като цвета на огромно глухарче. Стоеше върху главата му буквално като ореол, но когато бавно се обърна към тях и ги изгледа мрачно, те бяха поразени от контраста с лицето му. Такъв ореол подхождаше на елипсовидно лице с кротко ангелско изражение; а лицето, което видяха, бе възстаро, намусено, с голяма челюст и с къс сплескан като у боксьор нос.

— Доколкото разбирам, това е мистър Орм, известният поет — спокойно произнесе отец Браун, сякаш запознаваше двама души в нечия гостна.

— Който и да е той — каза Багшо, — дължен съм да го обезпокоя да слезе заедно с мен и да отговори на няколко въпроса.

Мистър Озрик Орм, поетът, не показва особено красноречие, когато се наложи да отговаря на въпросите. Там, в ъгъла на старата градина, сред сивия сумрак над гъстите храсти и прекъснатия мост, и по-късно при други обстоятелства, както и по време на различните стадии от официалното следствие, което вземаше все по-сериозен обрат, той отказваше да говори. Призна само намерението си да посети сър Хъмфри Гуин, което не успял да осъществи, тъй като никой не се отзовал на позвъняването му. Когато му изтъкнаха, че вратата в действителност е била отключена, той само изсумтя. Когато му намекнаха, че това е доста късен час за посещение, изръмжа. И малкото, което каза, бе доста неясно — или не знаеше английски, или пък се правеше, че не го знае. Убежденията му имаха нихилистичен характер, каквато беше в действителност и поезията му за онези, които я разбираха; възможно бе работата му със съдията, а може би и кавгата между двамата да са имали нещо общо с анархистките му убеждения. Всички знаеха, че Гуин бе преследван от манията за болшевишки шпиони, както по-рано го бе преследвала манията за немските шпиони. И все пак едно съвпадение, минути само след неговото залавяне, затвърди у Багшо мисълта, че на случая трябва да се гледа сериозно. Когато излязоха през предната врата на улицата, случайно срещнаха Булър, търговеца на пури, който живееше в съседната къща и когото веднага познаха по мургавото хитро лице и по неизменната орхидея в бутониерата; той беше известен в този бранш на градинарството. За всеобщо удивление той поздрави съседа си, поета, сякаш бе очаквал да го срещне.

— Здравейте, ето ме и мен — каза, — сигурно сте имали дълъг разговор със стария Гуин?

— Сър Хъмфри Гуин е мъртъв — отвърна Багшо. — Аз водя следствието и се налага да ви разпитам.

Булър се закова на мястото си, вероятно вцепенен от изумление. Краят на пурата му равномерно светваше и изгасваше, но мургавото му лице бе скрито в сянка. Когато проговори, гласът му беше променен.

— Искях да кажа само — каза той, — че когато преди два часа минах от тук, мистър Орм влизаше през тази врата, отиваше на гости у сър Хъмфри.

— Той казва, че не го е виждал — отбеляза Багшо, — нито пък е влизал в къщата.

— Тогава е стоял твърде дълго пред вратата — забеляза Булър.

— Да — каза отец Браун. — И вие дълго сте били навън.

— Аз се върнах у дома — каза търговецът. — Писах писма и пак излязох да ги пусна.

— Ще се наложи да ни кажете всичко това по-късно — каза Багшо. — Лека нощ — или по-скоро добро утро.

Процесът срещу Озрик Орм, обвинен в убийството на Хъмфри Гуин, за който вестниците гърмяха седмици наред, се въртеше изцяло около същото, което занимаваше събеседниците в този кратък разговор под уличната лампа, докато сиво-зелената зора си пробиваше път през тъмните улици и градини. Всичко опираше до загадката на онези два часа между срещата на Булър и Орм пред вратата на градината и момента, когато отец Браун го завари да стои там. Той бе имал достатъчно време да извърши шест убийства; още повече че не можеше да даде никакъв свързан отговор какво все пак бе правил през това време. Прокурорът доказва, че е имал пълната възможност да извърши престъплението, тъй като предната врата не е била заключена, а страничната врата към по-голямата градина е била широко отворена. Съдът с жив интерес слушаше Багшо, който възстановяваше картината на борбата в коридора, следите от която ясно личаха; полицията след това намери и куршума, пробил огледалото. И накрая, вдлъбнатината в живия плет, където Орм бе заловен, приличаше много на скривалище. От друга страна, господин Матю Блейк, един много опитен адвокат, обърна последния довод в полза на обвиняемия, задавайки въпроса кой сам би се хванал в капана на това място, което очевидно нямаше изход, когато всички разбират колко далеч по-благоразумно за него щеше да бъде да се измъкне на улицата. Господин Матю Блейк умело използва и загадката, която все още не бе разгадана, а именно — какъв е мотивът за убийството. И наистина по този въпрос разправията между Матю Блейк и Артър Травърс, един също така блестящ юрист и прокурор, завърши в полза на задържания. Артър само успя да подхвърли предположението за някакъв болшевишки заговор, което прозвуча доста плитко скроено. Но когато стигнаха до разглеждането на загадъчното поведение на Орм през онази нощ, обвинителят бе далеч по-убедителен.

Подсъдимият бе призован да даде показания най-вече защото проницателният му адвокат считаше, че ако не направи това, ще остави неблагоприятно за себе си впечатление. Но той бе еднакво неразговорлив както с адвоката си, така и с прокурора. Артър Травърс се постара с всички средства да го извади от упоритото му мълчание, но не успя. Артър беше висок, сух човек, с продълговато, мъртвешки бледо лице, пълна противоположност на яката фигура и блестящите птичи очи на Матю Блейк. Но ако Матю се държеше самоуверено като врабец, то Артър напомняше по-скоро на жерав или на щъркел; когато се навеждаше напред, обсипвайки поета с въпроси, дългият му нос заприличваше на дълъг клюн.

— Вие искате да кажете на съдебните заседатели — каза той с глас, в който се усещаше недоверие, — че въобще не сте влизали при покойния съдия?

— Не! — кратко отвърна Орм.

— Но доколкото разбирам, сте искали да го видите. Сигурно срещата ви с него е била наложителна. Ненапразно сте го чакали цели два часа пред входната врата.

— Да! — беше отговорът.

— И при това не забелязахте, че вратата е отключена?

— Не! — каза Орм.

— Но какво, обяснете ни моля ви се, сте правили тези два часа в чужда градина — настояваше прокурорът. — Предполагам, че сте правили нещо.

— Да.

— Тайна ли е това? — попита Артър с несъкрушима духовитост.

— За вас е тайна — отговори поетът.

И именно върху тази предполагаема тайна господин Артър построи своето обвинение. Със смелост, която някои от присъстващите сметнаха за наглост, той превърна в свой аргумент дори липсата на мотив за престъпление, което беше най-убедителният довод на защитата.

Представи случая като първи, частичен признак на някакъв бъдещ и добре скроен заговор, жертва на който е станал един патриот, задушен, така да се каже, от пипалата на октопод.

— Да — викаше той с треперещ глас, — моят добре образован колега е напълно прав. Ние не знаем точния мотив за убийството на

този високоуважаван наш общественик. Не ще узнаем и мотива за смъртта на следващия. Ако моят високообразован колега сам стане жертва на своето благородство и на омразата, която тези разрушителни сили хранят към пазителите на закона, той ще загине, без да узнае причините за своята гибел. Половината от почтените членове на този съдебен състав ще бъдат заклани в леглата си и ние няма да знаем причината. И никога няма да я разберем, никога няма да спрем клането и ще позволим страната ни да бъде обезлюдена, щом като се разрешава на защитата да пречи на съдебната процедура, използвайки отживелия довод за „мотива“, когато всички останали факти, отнасящи се до делото, цялото зейнало мълчание ни говори, че пред нас стои един Каин.

— Никога не бях виждал Артър така развълнуван — разказваше Багшо по-късно на своите най-близки приятели. — Някои твърдяха, че е прескочил всички допустими граници и че в процес за убийство прокурорът не бива да бъде толкова отмъстителен. Но трябва да призная, че никак не е трудно да приемеш този малък дявол с жълта коса за убиец — достатъчно е да го зърнеш, и косите ти настръхват. През цялото време в главата ми се въртеше онова, което Де Куинси^[3] казваше за мистър Уилямс, онзи ужасен престъпник, който умъртви цели две семейства, без да продума. Струва ми се, Де Куинси писа, че косите на Уилямс са с неестествено жълт цвят; и сам той смятал, че са боядисани с помощта на някаква хитрост, научена в Индия, където боядисвали конете зелени или сини. А и това негово неестествено каменно мълчание, като на пещерен жител; не отричам, че всичко това подейства и на мен и ме изпълни с усещането, че на подсъдимата скамейка седи истинско чудовище. Ако това е резултат единствено от красноречието на господин Артър, то цялата отговорност пада върху него, задето вложи толкова много страст в своята реч.

— Не забравяйте, че беше приятел на бедния Гуин — намеси се Ъндърхил не толкова пристрастно. — Един мой познат ги видял неотдавна да пият заедно след някаква официална вечеря. Предполагам, че това е и причината да бъде толкова невъздържан в това дело. Струва ми се, че човек не бива да се ръководи от лични чувства при подобни обстоятелства.

— Той не би направил това — възрази Багшо. — Готов съм да се закълна, че Артър Травърс не би се ръководил единствено от личните

си чувства, колкото и силни да са те. Прекалено много държи на своята професионална репутация. При това е един от онези хора, които са амбициозни дори след като са удовлетворили своите амбиции. Не познавам друг човек, който да полага повече усилия, за да запази положението си в обществото. Не, не сте разбрали правилно моралната страна на неговата страстна проповед. За да се държи по този начин, трябва да е напълно убеден в своята правота и иска да застане начело на някакво политическо движение против заговора, за който спомена. Той сигурно има пълно основание да иска присъда за Орм и не помалко пълно основание да мисли, че ще успее. Това означава, че фактите са на негова страна. И неговата самоувереност не означава нищо добро за задържания.

И изведнъж той забеляза присъствието на една незабележителна фигура в групата.

— О, отец Браун — усмихнат продължи той, — какво мислите за нашия съдебен процес?

— Мисля, че това, което най-много ме порази, е — отвърна свещеникът доста разсеяно, — че хората изглеждат съвсем други, когато носят перука. Чух ви да казвате, че прокурорът е изключителен човек. А аз случайно го видях как за миг сваля перуката си и ми се видя съвършено различен. Първо, той е съвсем плешив.

— Страхувам се, че това никак не му пречи да бъде изключителен — отговори Багшо. — Едва ли смятате да построите защитата върху факта, че прокурорът е плешив.

— Не съвсем — добродушно отвърна отец Браун. — Да ви кажа откровенно, размишлявах върху това колко малко хората от един кръг познават хората от друг. Да допуснем, че се намирам сред хора, които въобще не са чували за Англия. Да допуснем, че им кажа, че в моята страна живее човек, който даже под смъртна заплаха няма да зададе нито един въпрос, докато не постави на главата си съоръжение, направено от конски косми, с малки висящи опашки отзад и сиви масури отстрани, каквито са носили старите дами от времето на кралица Виктория. Те ще го помислят за голям чудак, а той съвсем не е такъв, единствено съблюдава общоприетите условности. А тези хора ще приемат това за чудатост, тъй като не знаят нищо за английските юристи, въобще не знаят какво представлява юристът. Юристът пък не знае какво значи да си поет. Той не разбира, че чудатостта на един поет

няма да се приеме за такава от другите поети. Той не може да допусне, че е възможно този Орм да се е разхождал два часа из красивата градина, без да прави нищо. Бога ми, та за един поет е нормално да се разхожда и десет часа без цел, ако съчинява стихотворение. Дори и адвокатът на Орм не разбира това. И през ум не му минава да му зададе този очевиден въпрос.

— Кой въпрос? — попитаха останалите.

— Как кой, ами трябваше да го попита какво стихотворение е съчинявал, разбира се — отговори отец Браун, започвайки да губи търпение. — Кой стих го е затруднил, какъв епитет е търсил, към каква градация се е стремил. Ако в съда имаше хора с образование, които знаят какво е литература, лесно щяха да разберат дали Орм се е занимавал там с истинска работа. Ако беше някой фабрикант, щяхте да го попитате как вървят работите му във фабриката; но никой не се интересува от условията, при които се създава поезия. А тя се създава, като не се прави нищо.

— Всичко това е много хубаво — отвърна детективът, — но защо той се криеше? Защо се бе изкачил по тази извита малка стълба и стоеше там? Та тя не води никъде!

— Защо! Именно защото не води никъде — раздражен извика отец Браун. — Всеки, който зърне тази сляпа галерия над градината, ще разбере защо тя би привлякла един творец, както би привлякла и малкото дете.

Замълча за миг и като премигна, добави с извинителен тон:

— Моля да ме извините, но ми се струва странно, че никой от присъстващите не разбра това. А има и нещо друго. Нима не знаете, че всеки творец вижда нещата от свой ъгъл. Всяко дърво, крава или облак само в определено отношение изразяват нещо; както три букви образуват дума само когато са в определен ред. Е, добре, онзи недовършен мост е бил неговият ъгъл, от който е можел да види осветената градина. Гледката за него е била единствена, нещо като четвърто измерение. Или вълшебен ракурс — поглед от небесата, от който звездите изглеждат като че ли растат по дърветата, а онзи светец басейн — като паднала на земята луна от някоя приспивна детска приказка. Орм е можел да ги съзерцава до безкрай. Ако му кажете, че тази пътека не води никъде, той би ви отговорил, че тя го е отвела на самия край на света. Но нима очаквате от него да каже всичко това от

подсъдимата скамейка? Ако бе направил това, какво щяхте да кажете самите вие? Вие говорехте, че всеки трябва да бъде съден от равни нему. А защо в съда нямаше поети?

— Говорите, сякаш и вие сте поет — рече Багшо.

— Благодаря на бога, че не съм — отвърна отец Браун. — Благодарение на всемилостивия бог свещеникът се оказа по-великодушен от поета. Боже господи! Ако знаехте какво изпепеляващо, какво жестоко презрение изпитва той към всички вас, щяхте да се хвърлите в Ниагарския водопад!

— Възможно е по-добре от мен да познавате душата на твореца — започна Багшо след кратко мълчание, — но въпреки това моят отговор е прост. Вие можете да докажете, че се е занимавал с онова, за което говорехте преди малко, и не е извършил никакво престъпление. Но също толкова е възможно и да е извършил престъплението. И кой друг освен него е можел да го извърши?

— Какво ще кажете за слугата Грийн? — замислено попита отец Браун. — Той даде доста неясни показания.

— А, така ли? — бързо го прекъсна Багшо. — Значи все пак смятате, че Грийн е убиецът.

— Напълно съм убеден в неговата невинност — отвърна свещеникът. — Искях само да разбера вашето мнение за неясните му показания. Излязъл за някаква дреболия, отишъл да пийне нещо или на среща, или нещо подобно. Но излязъл през вратата, а влязъл обратно през градинската ограда. С други думи, оставил вратата отключена, а когато се върнал, я намерил заключена. Защо? Защото някой друг бил излязъл през нея.

— Убиецът — несигурно измърмори детективът. — А знаете ли кой е той?

— Знам само как изглежда — спокойно отговори отец Браун. — Това е единственото, което знам. Сякаш го виждам как влиза през главния вход, осветен от лампата в коридора... Фигурата му, дрехите му, дори лицето му!

— Какво значи всичко това?

— Прилича много на сър Хъмфри Гуин — отвърна свещеникът.

— Какво, по дяволите, искате да кажете с това? — възкликна Багшо. — Та Гуин лежи мъртъв!

— Ах, да — каза отец Браун.

И като помълча малко, добави:

— Да се върнем на вашата теория, която е много добра във всяко отношение, макар да не съм съвсем съгласен с нея. Вие предполагате, че убиецът е влязъл през главния вход, срещнал е съдията в коридора, нахвърлил се е върху него и е счупил огледалото; след това съдията е избягал в градината, където е бил застрелян. Това някак си не ми звучи правдоподобно. Да приемем, че е избягал по коридора, в края на който има две врати, една — към градината, и друга — към вътрешността на къщата. Най-вероятно е да избяга към вътрешността на къщата, не е ли така? Там са оръжието му, телефонът, слугата, тъй като той не е знаел, че го няма. Дори най-близките му съседи са в тази посока. Защо е трябвало да губи време, за да отваря градинската врата и да излиза сам в най-пустата част от дома си?

— Но ние знаем, че е излязъл от къщата — озадачен отговори събеседникът му. — Знаем, че е отишъл в градината, защото го намерихме там.

— Той никога не е излизал от къщата, тъй като въобще не е бил там — каза отец Браун. — Искам да кажа, в нощта на убийството. Седял е в онази барака. Още от началото прочетох това в тъмнината по червените и златни светлини, пръснати из градината. Те можеха да бъдат включени само от там. Въобще нямаше да светят, ако той не беше в бараката. После се е опитал да избяга в къщата, да позвъни по телефона, но убиецът го е застрелял до басейна.

— А какво ще кажете за саксията, палмата и счупеното огледало? — извика Багшо. — Та нали вие сам ги намерихте! Самият вие казахте, че в коридора е имало борба.

Свещеникът замига смутено.

— Така ли беше? — измърмори той. — Не може да съм казал такова нещо. Даже не съм го и помислял. Струва ми се, казах, че в коридора се е случило нещо. И то се е случило, само че не е било борба.

— В такъв случай защо огледалото е счупено? — веднага попита Багшо.

— Огледалото е счупено от куршум — замислено отвърна Браун. — От куршум, изстрелян от престъпника. Големите падащи парчета стъкло вероятно са съборили саксията и палмата.

— Добре, а в кого другико, освен в Гуин, се е целил той? — попита детективът.

— Този въпрос се отнася към областта на метафизиката — отвърна неговият духовен събеседник замечтано. — Естествено, че се е целил в Гуин. Но той не е бил там и значи не е могъл да се цели в него. Престъпникът е бил сам в коридора.

Замълча за миг и след това спокойно продължи:

— Представете си огледалото в дъното на коридора, преди да бъде счупено, и високата палма над него. В полумрака то отразява тези еднообразни стени и човек може да помисли, че там е краят на коридора. Един отразен човешки образ прилича на човек, който излиза от вътрешността на къщата. А той може лесно да бъде сметнат за стопанина на къщата, дори и отражението съвсем малко да прилича на него.

— Почакайте — извика Багшо. — Започвам малко да...

— Започвате да разбирате, нали? — продължи отец Браун. — Започвате да разбирате защо всички заподозрени в този случай са невинни. Нито един от тях не би могъл да вземе собственото си отражение за стария Гуин. Орм веднага би познал буйните си жълти коси, които не могат да бъдат сбъркани с плешива глава. Флъд щеше да види червената си коса, а Грийн — червената си жилетка. Освен това всички те са ниски и са облечени скромно; никой от тях не би приел своето отражение за висок, слаб, възрастен господин, облечен във фрак. Трябва да търсим друг, също толкова висок и слаб, който да прилича на него. Това имах предвид, когато казах, че зная как изглежда убиецът.

— А как ще докажете това? — попита го Багшо, като го гледаше изпитателно.

Свещеникът се засмя с остър, отривист смях, който се отличаваеше рязко от обикновено благия му глас.

— Ще докажа — каза той, — че вашето предположение е абсурдно и несъстоятелно.

— Как да ви разбирам?

— Ще построя защитата — каза отец Браун — върху обстоятелството, че прокурорът е плешив.

— Боже господи! — тихо промълви детективът и се изправи, като се озърташе.

Отец Браун продължи невъзмутимо монолога си:

— Вие проследихте действията на много хора, свързани с това дело. Проявихте голям интерес към поведението на поета, слугата и ирландеца. А онзи, за чиито постъпки забравихте, е убитият. Слугата беше съвсем искрено изненадан, че господарят му се е прибрал. Господарят му отишъл на официална вечеря с най-известните юристи, но неочаквано си тръгнал от там и се прибрал. Болен не е бил, тъй като не е потърсил лекарска помощ; очевидно се е скарал с някого от тях. Именно сред тези видни юристи трябва да търсим неговия враг. Върнал се и се затворил в бараката, където държал всички лични документи относно делата за държавна измяна. И онзи известен юрист, който знаел, че сред тези документи има и такива, съдържащи улики против него, тръгнал след съдията, който можел да го уличи в измяна; той също бил облечен във фрак, но имал пистолет в джоба си. Това е всичко. Ако не беше огледалото, никой нямаше да се сети.

За миг той млъкна, загледан в далечината, а после добави:

— Странно нещо е огледалото; рамка като за картина, в която могат да се видят стотици различни картини, всичките живи и всички изчезващи завинаги. И все пак в това огледало, което висеше в дъното на сивия коридор, под зелената палма, имаше нещо твърде необикновено. То сякаш бе вълшебно огледало със съдба, различна от останалите огледала, тъй като отражението му го надживя, продължи да витае във въздуха на онази тъмна призрачна къща; или най-малкото като някоя отвлечена схема, като скелет на доказателството. Най-малкото ние можахме да си представим онова, което е видял Артър Травърс. Впрочем в думите, които казахте за него, имаше една голяма истина.

— Приятно ми е да чуя това — каза Багшо с мрачно добродушие.
— И коя е тя?

— Вие казахте — обясни свещеникът, — че вероятно Артър има причини да прати Орм на бесилката.

Седмица по-късно свещеникът отново срещна детектива и научи, че съответните власти са започнали ново разследване, което било прекъснато от едно сензационно събитие.

— Артър Травърс... — започна отец Браун.

— Артър Травърс е мъртъв — кратко отговори Багшо.

— Ах, така ли? — каза свещеникът и гласът му секна. — Искате да кажете, че...

— Да. Той отново стрелял в същия човек, само че този път не в огледало.

---

[1] Една миля е 1,609344 километра. — Бел.прев. ↑

[2] Серия от петдесет и осем гравюри от известния немски художник Ханс Холбайн (1497–1543). — Бел.прев. ↑

[3] Томас де Куинси (1785–1859) — английски писател. — Бел.прев. ↑

ВЪРХЪТ НА ИГЛАТА

Впоследствие отец Браун твърдеше, че е разрешил загадката в съня си. Естествено, това не бива да се възприема буквално, още повече че в онзи момент сънят му бе доста неспокоен. Още в ранни зори се събуждаше от чукането и трополенето от голямата постройка, или по-точно от недовършения строеж, който се издигаше точно срещу прозорците му — огромно здание с апартаменти, все още почти напълно закрито от скелето и табели с името на предприемачите „Суиндън и Санд“. По-късно чукането заглъхваше, но после отново се възобновяваше, тъй като „Суиндън и Санд“ се бяха специализирали в нова американска техника за циментова замазка. Тя, поради своята гладкост, якост, изолация и вечно удобство (както пишеше в рекламата), трябваше да бъде стегната в кофраж, при чието сковаване влизаха в употреба тежките чукове на майсторите. Отец Браун се опитваше да извлече някаква нищожна утеха от цялата история, като твърдеше, че шумотевицата го събужда точно навреме за сутрешната молитва и затова е едва ли не като камбанен звън за него. Все пак, казваше той, има нещо поетично в това християните да се разбуждат от еката на чуковете вместо от песента на камбаните. В интерес на истината обаче, строителните работи наистина смущаваха спокойствието му, но по друга причина. Над недостроения небостъргач като тъмен облак бе надвиснала заплахата от стачка, упорито раздухвана от вестниците. Вече беше ясно, че ако се стигне до там, предприемачите просто ще уволнят настоящите за по-високо заплащане работници и ще наемат други. Именно въпросът дали ще се стигне „до там“ тревожеше толкова много дребничкия свещеник или, иначе казано, той се притесняваше повече не от това, че тропотът на чуковете ще продължи вечно, а че е възможно те да замлъкнат всеки момент.

— Принципно — отбеляза отец Браун, вирайки се през дебелия стъкла на очилата в отсрещната постройка — бих предпочел работата да спре. В идеалния вариант строежът трябва да се прекратява още

преди да е свалено скелето. Жалко е, че къщите изобщо биват довършвани — сега изглеждат толкова новички и изпълнени с надежда, блестящи с приказния обков на белите дъски. В повечето случаи довършиш ли дома си, той не след дълго се превръща в гробница.

Свещеникът се извърна с гръб към строежа и за малко не се сблъска с мъжа, който тъкмо бе прекосил улицата, за да дойде при него. Познаваше го достатъчно, за да счете появата му (при тези обстоятелства) за предвестник на връхлитаща буря. Господин Мастик бе доста набит, необичайно квадратната му глава издаваше произход отвъд географските граници на Европа, за сметка на което той се обличаше с грижливостта на конте, показваща силното му желание да мине за истински европейец. Отец Браун го бе виждал на няколко пъти да разговаря с младия Санд от строителната фирма и това изобщо не му се бе понавило. Мастик бе начело на една от онези организации, които все още бяха новост в индустриалните взаимоотношения в Англия и които напоследък изникваха в резултат на крайните възгледи и на двете страни — армия от предимно чуждестранни работници, останали извън опеката на профсъюзите и готови да се цанят където и да е било срещу минимално заплащане. Въпросният Мастик очевидно се навърташе наоколо с надеждата да ги пласира и тук. Накратко казано, той вероятно водеше преговори как да се надхитрят профсъюзите и строителството да продължи с наемането на стачкоизменници. Отец Браун бе посветен в дебатите, защото в известен смисъл бе душеприказчик на хора и от двете страни, но тъй като капиталистите се кълнях, че той със сигурност е болшевик, а болшевиките тръбяха на всеослушание, че е реакционна вкаменелост, закостеняла в буржоазната идеология, може да се предположи, че свещеникът се е опитал да налее малко здрав разум и в двата лагера, но без никакъв видим резултат. Поднесената от Мастик вест обаче бе в състояние да изтръгне всеки от обичайната канава на спора.

— Викат ви да отидете при тях веднага — обяви господин Мастик със странен акцент. — Има заплаха за убийство.

Отец Браун мълчаливо последва вестоносеца нагоре по стълбите и двамата се изкачиха на върха на скелето на недовършената сграда, където ги очакваха повече или по-малко познатите лица на ръководните лица от строителната компания. Сред тях бе и лицето,

което преди време бе начело на компанията, но впоследствие се бе издигнало в необятните висини или, иначе казано, главата се беше увенчала с коронка, която я скриваше от хорските погледи като облак. С други думи, лорд Стейнс не само се бе оттеглил от строителната компания, но и бе изтеглен в камарата на лордовете и там изчезна. Редките му публични появи бяха вяли, безрадостни и мрачни, но днешното му присъствие, в унисон с появата на Мастик, изглеждаше направо злокобно. Лордът бе слаб, с яйцевидна глава, хлътнали очи и рехава руса коса, склонен към оплешивяване, най-уклончивият и студен човек, когото свещеникът познаваше. Стейнс бе ненадминат в типичното оксфордско качество да казва „Несъмнено сте прав“ така, че да звучи „Несъмнено си мислите, че сте прав“, а в простичкото „Така ли мислите?“ винаги се четеше смазващия коментар „Какво друго бих могъл да очаквам от човек като вас?“. Отец Браун предполагаше, че лордът е не само отегчен, но и леко огорчен, макар да му бе трудно да определи истинската причина — дали задето е бил извикан да слезе от Олимп, за да посредничи при тези просташки свади, или просто защото вече не е в позицията да взема еднолично решения.

Като цяло отец Браун предпочиташе по-буржоазната част от съдружниците — сър Хюбърт Санд и племенника му Хенри — макар дълбоко в себе си да се съмняваше, че те клонят към някоя конкретна идеология. Вярно, сър Хюбърт бе спечелил широка популярност във вестниците — не само като голям покровител на спорта, но и като истински патриот, особено при кризите по време на и след голямата война. Във Франция бе пожънал славна репутация за човек на своите години, а след това сред работниците във военните заводи бе представян като „флагман на индустрията“, преодоляващ всички трудности. Вестниците го наричаха „човек със здрава ръка“, но пък вината за това не бе негова. В действителност той бе едър и сърдечен англичанин, великолепен плувец, добър провинциален аристократ и чудесен, макар и без нужната подготовка, военен. И наистина във външността му се долавяше някаква военна закваска. Сега беше понапълнял, но раменете му бяха опънати, къдравата коса и мустациите все още тъмнееха, въпреки че лицето му бе позавехнало и бледо. Племенникът му също бе едър, отракан и предприемчив, с относително малка главичка, която стърчеше под странен ъгъл, сякаш гледаше на нещата отвисоко — впечатление, което противостоеше на

чудатото момчешко излъчване, създавано от пенснето, увиснало на заядливо вирнатия чип нос.

Отец Браун бе забелязал всичките тези подробности още предишния път, затова сега се насочи право към това, което бе привлякло вниманието на присъстващите. Върху средната дъска на кофража бе закован лист хартия, на който бе написано нещо с разкривени, големи ръкописни букви, сякаш авторът е бил неграмотен или се е опитал да се престори на такъв. Съобщението гласеше следното: „Съветът на работниците предупреждава Хюбърт Санд, че ако намали надниците и уволни протестиращите работници, ще срещне справедливия гняв на трудещите се. Ако предизвестията за уволнение бъдат раздадени утре, той ще е мъртъв още преди залез-слънце“.

Лорд Стейнс внимателно огледа надписа, отстъпи настрана, извърна се към съдружника си и рече с доста странна интонация:

— Теб са те нарочили за жертва... Очевидно според тях не си струва дори и да си направят труда да ме убият.

Често пъти през съзнанието на отец Браун преминаваше като електрически удар някоя мисъл, пробудена незнайно от какво и защо, и сега отново го сполетя същото усещане. Връхлетялото го прозрение този път обаче бе наистина чудовищно, тъй като, предадено с думи, гласеше, че лордът не може да бъде убит, тъй като вече е мъртъв. Свещеникът на драго сърце би признал, че тази мисъл е безумна, но така или иначе от студената вгълбена незаинтересуваност на благородния съдружник, от мъртвешката бледност и враждебните очи винаги го бяха полазвали тръпки. „Този зеленоок тип — продължи извратеният мисловен процес — изглежда сякаш във вените му тече зелена кръв.“

Едно поне беше сигурно — че кръвта на сър Хюбърт в никакъв случай не е зелена, а червена — във всеки един смисъл на думата — тъй като сега тя бързо се изтегляше към увисналите му бузи с цялата живина и топлина, присъщи на неподправеното и невинно възмущение на добродушните хора.

— През целия си живот — заговори той със силен, но при все това разтреперан глас — не съм виждал нищо подобно. Може и да съм отстоявал своя позиция, но...

— Никой от нас не може да си позволи да отстоява своя позиция по този въпрос — намеси се пламенно племенникът му. — Опитах се да преговарям с тях, но... Полза никаква.

— Нали не вярвате наистина — обади се отец Браун, — че работниците ви...

— Както казах, аз съм отстоявал позициите си — продължи старият Санд все така треперливо, — но Бог ми е свидетел, че никога не ми е харесвала идеята да изнудвам английските работници със заплахата за евтина работна ръка...

— На никого от нас тази идея не му допада — рече младият мъж, — но доколкото ви познавам, чичо, сега вече въпросът е приключен.

Замълча за миг и добави:

— Както казахте, често сме спорели за подробностите, но що се отнася до цялостната политика...

— Приятелю — прекъсна го спокойно сър Хюбърт, — винаги съм се надявал, че между нас не ще изникнат истински противоречия по същинските въпроси.

От това изказване всеки добър познавач на английската природа веднага би заключил, че между двамата съществуват сериозни противоречия. Наистина, чичото и племенникът се различаваха почти толкова, колкото един англичанин се различава от американеца. Чичото хранеше английския идеал някой ден да се оттегли от бизнеса и да си изгради облик на провинциален аристократ, докато племенникът преследваше американския идеал да навлезе в бизнеса, да проникне в самия му механизъм, подобно на механик; беше работил рамо до рамо с майсторите и познаваше процесите и тайните на занаята. Приличаше на американец и в това, че се трудеше наред със зидарите не само като собственик, решил да държи под око служителите си, но също така и като равен с тях или най-малкото с гордост, че е добър в занаята колкото тях. Поради това често пъти бе приемал ролята на представител на работниците по технически въпроси, които бяха на стотици мили далеч от обичайните области на познанието на чичо му — политиката и спорта. Споменът за множеството случаи, при които младият Хенри бе излизал от кантората по риза, за да настоява за някаква отстъпка относно условията на труд, прибавяше странна сила и дори ожесточеност на сегашната му реакция, която бе в напълно противоположна посока.

— Този път те сами си го изпросиха! — извика той. — След подобна заплаха не ни остава нищо друго, освен да се опълчим срещу тях и да ги разгромим. Единственият изход е да уволним всички още сега, на момента. В противен случай ще се превърнем в посмешище за целия свят!

Старият Санд се намръщи, обзет от сходно възмущение, но заговори по-спокойно:

— Върху мен ще се изсипят множество укори за...

— Укори! — извика пронизително младият мъж. — Укори за това, че не сте склонили глава пред заплахата за смърт! Представете си само какви укори ще получите, ако отстъпите! Заглавията във вестниците ще крещат: „Флагманът на индустрията принуден да спусне платна“ или „Работодател отстъпва пред заплаха за убийство“.

— Особено — обади се лорд Стейнс с неприятен тон, — особено след като толкова често във вестниците са те описвали като „Здравата ръка в строителството“.

Санд отново бе почервенял, гласът му гъгнеше дебело изпод гъстите мустаци.

— Тук сте прав, естествено. Ако тези негодници си мислят, че се страхувам...

В този момент разговорът бе прекъснат от приближаването на слаб млад мъж. Още на пръв поглед се забелязваше, че е от този тип мъже, за които не само събратята му, но и жените като цяло смятат, че изглежда твърде добре, за да изглежда добре. Беше с красива къдрава коса и копринени мустачки и говореше като джентълмен, но с прекалено изискан и внимателен тон. Отец Браун веднага го разпозна като Рупърт Рей, секретаря на сър Хюбърт, когото често бе срещал в дома на господаря си, но никога досега не го бе зървал да крачи толкова устремено и със свъсено чело.

— Извинявам се за прекъсването — обърна се той към работодателя си, — но един човек настоява да ви види. Опитвах се да го отпратя, но той твърди, че лично трябва да ви предаде някакво писмо.

— Значи първо е бил в дома ми? — Санд огледа изпитателно секретаря. — Ти си бил там от сутринта, така ли?

— Да, сър — отвърна Рупърт Рей.

За миг настъпи тишина, след това сър Хюбърт Санд безмълвно посочи да въведат мъжа и, разбира се, мъжът бе въведен.

Никой, дори и най-непридирчивата дама, не би казала, че новодошлият изглежда прекалено добре. Ушите му бяха огромни, в лицето приличаше на жаба, а очите му се взираха с ужасяваща съсредоточеност — усещане, което отец Браун отдаде на факта, че едното му око е стъклено. Всъщност свещеникът дори се изкушаваше да повярва, че и двете очи на непознатия са стъклени, с толкова изцъклен поглед огледа групата. Богатият житейски опит на отца, който не се поддаваше на внушенията на въображението, с готовност предостави няколко съвсем логични и естествени причини за неестествения поглед, една от които бе злоупотребата с божествения дар на ферментирания плодов сок. Непознатият бе нисък и опърпан, в едната си ръка държеше цилиндър, а в другата голям запечатан плик.

Сър Хюбърт Санд го погледна и спокойно, но с глас, който прозвуча твърде слаб, за да идва от едрото му тяло, рече:

— А! Това си бил ти...

Протегна ръка към писмото, огледа присъстващите, сякаш за да им се извини, отвори плика и прочете съдържанието. След това го прибра във вътрешния си джоб и доста припряно и грубо заяви:

— Е, това решава въпроса. Няма място за повече преговори, а и без това не можем да им плащаме надниците, за които настояват. Хенри, бих искал да се видим отново и да поговорим за... за това как да ликвидираме нещата.

— Добре — отвърна Хенри с неприкрито недоволство, вероятно предпочиташе да го оставят сам да се заеме с „ликвидирането на нещата“. — Ще бъда горе в апартамент 188 следобед, трябва да проверя докъде са стигнали там.

Мъжът със стъкленото око, ако изобщо бе със стъклено око, сковано отстъпи настрана и окото на отец Браун (което в никакъв случай не бе стъклено) замислено проследи как се спуска по стълбата и изчезва долу на улицата.

На следващата сутрин отец Браун изпита непривичното усещане, че се е успал или най-малкото се събуди с убеждението, че е закъснял. Отчасти то се дължеше на спомена — спомен, подобен на сън — че се е събудил навреме, както обикновено, но после е заспал отново: едно познато преживяване за всички нас, но не и за дребничкия свещеник. Така или иначе, впоследствие той вярваше, благодарение на тази своя тайнствена страна, която обикновено оставаше скрита за околните, че

именно в това откъснато тъмно островче от света на сънищата между двете събуждания е скрито съкровището на истината за този случай.

В онзи момент обаче той скочи целеустремено, нахлузи дрехите си, сграбчи пътьом големия чадър и се измъкна на улицата, където мрачното утро блестеше като натрошен лед по голямата черна сграда отсреща. За негова изненада облените от студената светлина улици бяха почти празни, поради което той заключи, че едва ли е толкова късно, колкото се е опасявал. Царящото спокойствие обаче бе нарушено от грациозното стрелване на дълъг сив автомобил, който спря пред големия празен блок. Отвътре излезе лорд Стейнс и пое към входа, понесъл (доста вяло и отпуснато) два обемисти куфара. В същия този миг вратата се отвори и някой, вместо да излезе на улицата, отстъпи навътре в коридора. Стейнс като че ли извика нещо на човека вътре, който след секунда-две размисъл промени първоначалното си решение и излезе на прага, там двамата проведоха кратък разговор, след което благородникът пое с куфарите си нагоре по стълбите, а другият излезе на светло и свещеникът видя широките рамене и щръкналата глава на младия Хенри Санд.

Отец Браун щеше бързо да забрави тази доста странна среща, ако два дни по-късно младият мъж не пристигна със собствената си кола и не отправи настоятелна молба свещеникът да се качи в нея.

— Случи се нещо ужасно! — рече той. — Предпочитам да го споделя с вас, а не със Стейнс. Миналия ден Стейнс се появи с налудничавата идея да се настани в един от току-що завършените апартаменти. Затова трябваше да дойда рано и да му отключа вратата. Но това няма значение сега. Бих искал веднага да дойдете в дома на чичо ми.

— Да не е болен? — попита разтревожено свещеникът.

— Предполагам, че е мъртъв — отвърна племенникът.

— Как така предполагате, че е мъртъв? — попита отец Браун рязко. — Повикахте ли лекар?

— Не. Няма нужда от лекар, защото няма пациент... Няма смисъл да викаме лекар да огледа тялото, тъй като тялото го няма. Но аз се досещам къде може да е то... Истината е, че пазим в тайна случилото се вече втори ден. Чичо ми е изчезнал!

— Няма ли да е по-добре — предложи любезно отец Браун — да ми разкажете какво точно се е случило от началото до края?

— Знам, че е срамота да разправам такива глупости за горкия старец, но хората стават такива, когато са уплашени. Не умея да крия, такъв съм си, ала все пак, ако скъсим пълната версия... Няма да ви запозная с нея, тъй като бихте я сметнали за пълна измислица, клеветене и безпочвено хвърляне на подозрения. Така че с две думи: нещастният ми чичо се е самоубил.

В този момент колата вече минаваше през покрайнините на града и навлизаше в гората, а половин миля по-навътре в сгъстяващите се букове бяха портите на малкото имение на сър Хюбърт Санд. Имението се състоеше от парк и просторна градина, която се спускаше терасовидно с известна класическа помпозност до брега на най-голямата река в района. Щом пристигнаха в къщата, Хенри преведе свещеника доста набързо през стаите от времето на крал Джордж и излязоха от другата страна, където мълчаливо се спуснаха по обсипания с цветя стръмен склон, от чийто връх като от птичи поглед се виждаше мътната река. Тъкмо завиха по пътеката край огромна класическа делва, увенчана с преплетен венец от здравец, когато отец Браун зърна раздвижване в шубрака под тях, няколко клончета се разклатиха, сякаш докоснати от крилцата на сепнати птички.

Сред младите дървета на брега на реката две фигури се отскубнаха от прегръдката си и се раздалечиха; едната бързо се шмугна в сенките, а другата се отправи към новодошлите. Възцари се внезапна и необяснима тишина, нарушена от тромавия изказ на Хенри Санд:

— Ако не се лъжа, познавате отец Браун, лейди Санд.

Свещеникът наистина я познаваше, но почти бе готов да се закълне, че не е тя. Лицето ѝ бе пребледняло и сгърчено като театрална маска и макар тя да бе много по-млада от съпруга си, в този момент изглеждаше най-древното нещо в това старо имение. В подсъзнанието на отца нещо трепна и той си даде сметка, че тя наистина е по-древна, поне що се отнася до родословие и кръв, тъй като имението всъщност бе нейно. Семейството ѝ на обеднели аристократи го притежаваше от векове, а сега тя само бе възвърнала славата му, като се бе омъжила за богат предприемач. Така или иначе, в този миг тя приличаше на стар портрет или на дух. Бледото ѝ лице бе от онзи изпит, но въпреки това овален тип, познат от старите портрети на Мери Шотландска, а изражението ѝ дори надхвърляше обичайната необичайност на

ситуацията, в която съпругът ѝ бе изчезнал и най-вероятно бе извършил самоубийство. Отец Браун несъзнателно се запита с кого ли бе говорила тя в храсталака.

— Предполагам, че вече сте научили ужасната новина — започна тя безутешно. — Горкият Хюбърт сигурно се е пречупил под натиска на жестоките революционери и в помрачението си е посегнал на живота. Не знам дали бихте могли да направите нещо, дали изобщо тези ужасни болшевици могат да бъдат накарани да платят за деянието си. Та те го преследваха до смърт!

— Покрусен съм от новината, лейди Санд — отвърна отецът. — И освен това, признавам, съм объркан. Говорите за натиск и преследване, но наистина ли мислите, че човек може да отнеме живота си само заради един лист хартия?

— Предполагам — присви чело дамата, — че е имало и други средства, освен заплахата.

— Случаят е ясен пример за грешките, които човек допуска неволно — отбеляза тъжно свещеникът. — И през ум не би ми минало, че съпругът ви би постъпил толкова нелогично, че да умре, за да избегне смъртта.

— Така е — кимна тя мрачно. — Самата аз никога не бих го повярвала, ако не бе написано със собствената му ръка.

— Какво? — възкликна отец Браун и подскочи като заек, чул стъпките на ловеца.

— Да — потвърди спокойно лейди Санд. — Оставил е писмено признание за намеренията си да се самоубие, така че, страхувам се, няма съмнение какво точно се е случило. — След тези думи тя пое нагоре по пътеката с абсолютната самота на призрак.

Очилата на отца се обърнаха с безмълвен въпрос към пенснето на Хенри Санд. След секунда колебание въпросният джентълмен заговори с обичайния си рязък и безчувствен маниер:

— Да, наистина изглежда напълно ясно какво е сторил. Той бе великолепен плувец и слизаше тук всяка сутрин, за да се гмурне в реката. Дошъл е както обикновено, съблякъл е халата, още е там, на тревата. Накрая е оставил послание, че това е последното му плуване към смъртта или нещо подобно.

— Къде е писмото?

— Не е писмо, издълбал е посланието на онова дърво, дето е надвиснало над водата. Предполагам, че това е последното нещо, на което се е спрял погледът му на този свят, точно до халата. Елате да видите.

Отец Браун се спусна по последната тераса и надникна под наклоненото дърво, чиито листа почти се потапяха във водата. На гладката кора ясно се виждаха внимателно издълбаните думи: „Последно плуване, а след това потапяне завинаги. Сбогом. Хюбърт Санд“. Погледът на свещеника бавно се изкачи на брега и се спря на великолепна одежда в червено и жълто с жълти пискюли; вдигна халата и започна да го върти в ръцете си. В този момент с периферното си зрение мярна движение, висока тъмна фигура се придвижваше от едно дърво зад друго, сякаш по следите на изчезналата господарка на имението. Отец Браун нито за миг не се усъмни, че това е мъжът, с когото тя се бе разделила при появата им. Още по-малко съмнения изпитваше към факта, че това е секретарят на покойника, господин Рупърт Рей.

— Разбира се, може да е решил да остави послание чак в последния момент — промълви той, без да вдига поглед от червено-жълтата одежда. — Всички сме чували за любовни послания, издълбавани в кората на дърветата, така че защо да няма и такива предсмъртни писма?

— Едва ли е носил принадлежности за писане в джобовете на халата си — отвърна младият Санд. — Естествено, че човек би написал съобщението си на кората на дърво, ако не разполага с писалка, мастило и хартия.

— Доста сложно ми се вижда — рече мрачно свещеникът. — Но не за това си мислех. — Замълча за миг и добави доста по-оживено: — Честно казано, мислех си при какви обстоятелства човек би предпочел да остави посланието си на кората на едно дърво, дори и да разполага с комплект първокачествени писалки, литри мастило и кашони с хартия.

Хенри го гледаше сепнато, пенснето бе увиснало на чипия му нос.

— Какво искате да кажете? — попита той рязко.

— Ами — поде бавно отец Браун — не ме разбирайте буквално, че пощальонът ще носи вместо писма цепеници или че ще изпратите картичка на приятел просто като залепите марка на някоя ела. Трябва

да е доста особена ситуацията — по-скоро трябва да е доста особен човекът, който ще предпочете този тип дървесна кореспонденция. Но предвид ситуацията и човека, повтарям вече казаното. Той пак би издълбал посланието си на дървото, дори и, както се пее в песента, цялата земя да бе лист хартия, а морето да бе от мастило; дори и тази река да бе от вечно мастило, а дърветата наоколо да бяха пачи пера и писалки.

Беше очевидно, че волното въображение и метафорите на свещеника доста стреснаха Санд, но пък не беше толкова ясно дали това е защото те са останали неразбираеми за него или, напротив, защото бе започнал да ги разбира.

— Нали си давате сметка — продължи свещеникът, опипвайки замислено халата, — че човек няма как да остави образец от най-добрия си почерк върху кората на едно дърво. И ако този човек не е онзи човек, за да бъда по-ясен... А!

Сведе поглед към червения халат, на пръв поглед като че ли червеният цвят като по магия се бе пренесъл от плата върху пръста му, но за разлика от него, и двете лица, сведени надолу, бяха пребледнели.

— Кръв! — обяви отец Браун и за миг настана мъртвешка тишина, ако изключим мелодичния ромон на реката.

Хенри Санд се прокашля и подсмръкна — звуци, които нямаха нищо общо с мелодичността. След това с пресипнал глас попита:

— Чия е тази кръв?

— О, моя е — отвърна свещеникът, но не се усмихна.

След миг добави:

— Имало е игла и аз се убодох... Явно вие все още виждате само върха на айсберга... или по-скоро върха на иглата, в случая. Но аз си давам ясна сметка какво се крие под него.

Той засмука пръста си като дете.

— Разбирате ли — продължи той след малко, — халатът е бил сгънат и захванат с игла. Никой не би могъл да го облече, без да се убоде. Простичко казано, Хюбърт Санд изобщо не е обличал този халат. Както и не той е оставил посланието на дървото. Нито пък се е удавил в реката.

Кацналото на любопитния нос на Хенри пенсне падна на земята, но той не помръдна, вкаменен от изненада.

— Което ни връща — продължи добродушно отец Браун — към тайнственото лице, което предпочита да оставя личните си послания по дърветата, подобно на картинното писмо на Хиавата^[1]. Санд е разполагал с всичкото време на света, преди да се удави. Защо не е написал истинско писмо до съпругата си като всеки разумен човек? Или по-скоро въпросът е: „Защо другият не е оставил писмо до съпругата, както би постъпил всеки разумен човек?“. Защото е трябвало да фалшифицира почерка на съпруга, което е доста трудно, особено сега, след като се появила толкова много специалисти графолози. Но никой не би могъл да наподобява собствения си почерк, да не говорим за чужд, когато дълбае главни букви в кората на дърво. Това не е самоубийство, господин Санд. Ако изобщо тук има нещо, то е убийство.

Папратта и ниските клонки на полегалите храсти изпращаха под стъпките на едрият млад мъж, който пристъпи напред като Левиатан и се надвеси над свещеника с издаден напред тънък врат.

— Вече казах, че не умея да крия — рече той, — а и подозирах нещо подобно... Дори бих казал, че го очаквах от доста време. Да ви кажа право, едва успях да се държа любезно към него — и към двамата дори!

— Какво искате да кажете? — погледна го строго в очите свещеникът.

— Искам да кажа, че след като вие доказахте, че става дума за убийство, аз ще ви кажа кои са убийците.

Отец Браун не отговори и младежът продължи възбудено:

— Споменахте, че понякога хората пишат любовни послания по дърветата. Истината е, че на същото това дърво има и любовни послания. Горе, скрити в листака, са издълбани два преплетени инициала. Предполагам знаете, че лейди Санд е наследницата на имението и тя е познавала онова проклето конте, секретаря, още преди да се омъжи. Сигурно още тогава са идвали тук, разменяли са си клетви за вярност и са ги записвали на това оброчно дърво. А сега са използвали същото оброчно дърво за друго — от сантимент, вероятно, или просто за икономия.

— От вашите думи излиза, че те са по-лоши и от най-извратените престъпници — измърмори отец Браун.

— Нима в полицейските хроники няма доказателства за съществуването на такива хора? — възкликна развълнувано Санд. — Нима не е имало любовници, чиито дела превръщат любовта в поужасна от омразата? Нима не сте чували за Бодуел и легендата за кървавите любовници^[2]?

— Знам легендата за Бодуел — отвърна свещеникът. — Освен това знам, че не е нищо повече от легенда. Но е истина, че понякога излишните съпрузи са отстранявани по този начин. В този ред на мисли, къде ли е отстранен сър Хюбърт? Искам да кажа, къде са скрили тялото?

— Предполагам, че са хвърлили трупа в реката — изсумтя презрително младият мъж.

Отец Браун премига замислено и рече:

— Реката е подходящо място за скриване на въображаем труп. Но е изключително неподходящо място за скриване на истинско тяло. Лесно е да кажете, че сте го хвърлили във водата и то е било отнесено в морето. Но ако наистина го направите, шансът е сто към едно тялото да се озове някъде съвсем наблизо на брега. Според мен те са измислили по-добър план, в противен случай трупът вече щеше да е намерен. И ако по него има следи от насилие...

— О, забравете за тялото! — прекъсна го раздражено Хенри. — Собственото им писание по проклетото дърво не е ли достатъчно доказателство?

— Трупът е основното доказателство при едно убийство — отвърна свещеникът. — В девет от десет случая най-важният проблем е как да се скрие тялото, че да не бъде намерено.

Настъпи тишина, отец Браун продължи да си играе с червения халат и накрая дори го разпротря по блестящата трева на брега. Макар и да бе свел глава, улисан в това занимание, усещаше, че целият пейзаж се е променил от присъствието на трети човек, притаил се неподвижно като градинска статуя.

— Между другото — сниши глас той, — как си обяснявате дребничкия мъж със стъкленото око, който донесе писмо на чичо ви онзи ден? На мен ми се стори, че след като го прочете, той изведнъж се промени, затова и не се изненадах толкова от новината за самоубийството. Ако не се лъжа, онзи тип е частен детектив.

— Ами... — поде колебливо Хенри — може и да е бил частен детектив. Понякога съпрузите прибягват към услугите им в такива семейни трагедии, нали? Предполагам, че е събрал доказателства за любовната афера и затова...

— Не бих говорил толкова високо — прекъсна го отец Браун, — тъй като в момента той ни наблюдава иззад онези храсти.

Двамата вдигнаха глави. Зловещият тип със стъкленото око наистина бе вперил в тях зловещия си поглед и сега, сред белите цветя в изящната градина, изглеждаше още по-ужасяващ.

Хенри Санд с неочаквана за килограмите си бързина скочи на крака и сърдито запита детектива какво прави тук, а след това, без да му даде възможност да отговори, му заповяда веднага да напусне имението.

— Лорд Стейнс — отвърна гоблинът — очаква отец Браун в къщата за кратък разговор.

Хенри Санд ядосано се извърна, но свещеникът отдаде гнева му на неприязънта, която, както знаеха всички, изпитваше към благородника. Преди да поемат нагоре по пътеката, отец Браун се спря за миг, сякаш за да проследи шарките по гладкия дървесен ствол, като мимоходом потърси с поглед скрития и по-вехт знак, за който се твърдеше, че е символ на стара любов. След това отново се взря в подългото предполагаемо предсмъртно писмо.

— Тези букви не са ли ви познати? — попита той. Смълчаният му спътник поклати глава и той добави: — А на мен ми напомнят за онзи лист със заплахата за отмъщение от стачниците.

* * *

— Това е най-трудният и странен случай, с който съм се сблъсквал — рече отец Браун, когато месец по-късно се настани срещу лорд Стейнс в наскоро обзаведения апартамент 188, последния, който бе довършен преди избухването на стачката и уволнението на работниците. Вътре бе изненадващо приятно и уютно; лорд Стейнс черпеше с грог и пури и като цяло се опитваше да се държи приятелски, макар и все още твърде студено и леко високомерно.

— Това означава много, като се има предвид опитът ви — отвърна Стейнс. — Но пък детективите, в това число и нашият приятел със стъкленото око, като че ли изобщо не са в състояние да съзрат решението на загадката.

Отец Браун остави пурата в пепелника и внимателно отвърна:

— Работата не е в това, че не съзират решението на загадката, а че не виждат самия проблем.

— Аха — кимна домакинът. — В такъв случай вероятно и аз не съм в състояние да видя проблема.

— Проблемът е изключителен и неповторим поради единствен факт — рече свещеникът. — Нещата изглеждат така, сякаш престъпникът целенасочено е възприел две съвсем различни стратегии, всяка от които може да му донесе успех, но взети заедно, те взаимно се обезсилват. Убеден съм, че една и съща ръка е написала прокламацията с болшевишката заплаха за убийство и предсмъртното писмо на дървото. Сигурно ще възразите, че все пак прокламацията си е пролетарска прокламация, че някои крайно настроени работници са решили да убият работодателя си и наистина са го сторили. Дори и това да е вярно, необяснимо е защо те — или някой друг — са оставили следа, която води в съвсем друга посока, а именно самоубийство. Аз обаче съм сигурен, че тази хипотеза не е вярна. Някой работник, колкото и да е разгневен, не би направил подобно нещо. Познавам тези хора добре, познавам добре и водачите им. Немислимо е някой като Том Брус или Хоган да се реши на убийство, след като има прекрасната възможност да разпне жертвата си по вестниците. Всеки здравомислец човек би казал, че това е истинска лудост. Не, тук си имаме работа с лице, което първо е изиграло ролята на възмутен работник, а след това на самоубил се работодател. Защо, в името на всички загадки? Ако е мислел, че версията за самоубийство ще мине безпрепятствено, защо преди това е извадил заплахата за убийство? Вероятно ще кажете, че идеята за самоубийството му е хрумнала след това; решил е, че тя няма да предизвика толкова много съмнения и въпроси. Но няма как да не си е давал сметка, че вече е насочил мислите ни към убийство, докато първостепенната задача на всеки разумен човек би била да се стреми да не събужда подобни подозрения. Ако идеята му е хрумнала впоследствие, то тя е плод на твърде безидеен човек. А на мен ми се струва, че нашият убиец е човек

с внимателно обмислени идеи. Става ли ви нещо ясно от цялата тази история?

— Не, но разбирам какво се опитвате да ми кажете — отвърна Стейнс — с твърдението си, че не виждаме истинския проблем. Въпросът не е просто кой е убил Санд, а защо някой би го заплашил с убийство, а след това би се опитал да го представи като самоубийство.

Лицето на отец Браун бе свъсено, крайт на стиснатата между устните му пура проблясваше и потъмняваше ритмично, сякаш следваше несъзнатите пулсации от усилената работа на мозъка. Заговори като че ли само на себе си:

— Хайде да проследим нещата внимателно, да се опитаме да разделим нишките на мисълта една от друга. Заплахата за убийство обезсмисля версията за самоубийство, следователно изобщо не е трябвало да я отправя. Но все пак той го е направил, така че със сигурност е имал някаква причина. Причината е била толкова важна, че се е примирил с опасността да разколебае основната си версия — тази за самоубийството. С други думи, заплахата за убийство всъщност не е заплаха за убийство. Искам да кажа, че той не я е използвал като обикновена заплаха за убийство, той не е целял да прехвърли върху друг вината за убийството, а я е използвал по друга причина. Планът му се е нуждаел от тази прокламация, че Санд ще бъде убит, независимо от това дали тя ще насочи подозренията към друг виновник или не. Сама по себе си прокламацията е била нужна по някаква причина. Каква е тя?

През следващите пет минути той съсредоточено сякаш димеше с невъзмутимостта на истински вулкан, а сетне продължи:

— Какво прави заплахата за убийство, освен че хвърля подозренията върху стачниците? Какъв беше ефектът от нейната поява? Веднага се вижда, че всъщност тя постигна точно противоположния резултат от този, който уж целеше. В заплахата се предупреждаваше Санд да не уволнява работниците, а вероятно това бе единственото нещо на света, което наистина можеше да го накара да ги уволни. Не бива да забравяме що за човек бе той и каква му бе репутацията. Когато глупавите ни сензационни вестници те наричат „мъж със здрава ръка“ и „флагман на индустрията“, когато всички изтънчени сноби те смятат за спортсмен, просто не можеш да отстъпиш само защото са те заплашили с оръжие. Все едно да се

появиш в Аскот с бял цилиндър с бяло перо. Това веднага би унищожило себеуважението ти, а всеки човек, който не е пропаднал негодник, наистина питае в себе си себеуважение. Санд не беше негодник, той бе смел мъж, освен това бе импулсивен. Заплахата му подейства мигновено, като заклинание, дори племенникът му, който повече или по-малко е свързан с работниците, веднага заяви, че ултиматумът трябва да бъде категорично отхвърлен.

— Точно така — кимна лорд Стейнс. — И на мен ми направи впечатление. — Двамата се спогледаха за миг и лордът нехайно добави: — Значи мислите, че истинската цел на престъпника е била да...

— Уволни работниците! — прекъсна го въодушевено свещеникът. — Да прогони стачниците или както искате го наречете, но със сигурност целта му е била да се преустанови работата. Той е искал работата да спре веднага и да дойдат стачкоизменниците. Това е била истинската му цел, но защо, само господ знае. И той я постигна, без да се интересува от пробудените същевременно подозрения за революционерите убийци. А след това... След това нещо се объркало. Тук мога само да предполагам, но единственото обяснение, за което се сещам, е, че нещо е започнало да привлича вниманието към истинските проблеми, към причината, поради която е искал да преустанови строителните работи. И тогава в отчаянието си доста набързо се е опитал да съчини историята за самоубийството само защото тя ни отвежда не към сградата, а към реката.

Скритите зад дебелите стъкла на очилата очи внимателно обиколиха богатото обзавеждане и качествените мебели, издаващи изтънчения вкус на един тих светски мъж; цялата обстановка бе в рязък контраст със спомена за двата куфара, с които обитателят на апартамента бе пристигнал съвсем наскоро в току-що довършеното жилище. След това отецът рязко продължи:

— Накратко казано, убиецът се е страхувал от нещо или някого в тази сграда. Между другото, вие защо дойдохте да живеете тук? И в този ред на мисли, младият Хенри ми каза, че сте имали среща рано онази сутрин, когато се нанесохте. Вярно ли е?

— Ни най-малко — отвърна Стейнс, — още предишната вечер чичо му ми даде ключа. Нямам никаква представа защо Хенри е бил тук сутринта.

— Аха — кимна отец Браун, — аз пък имам... Стори ми се, че доста го сепнахте с появата си тогава.

— И все пак — отвърна Стейнс с блясък в сиво-зелените очи — вие като че ли все още таите някакви съмнения към мен.

— Две са съмненията ми към вас. Първото е защо изобщо сте се оттеглили от бизнеса със Санд. И второто е защо дойдохте да живеете в един от неговите апартаменти.

Стейнс замислено си дръпна от пурата, изтръска пепелта и позвъни със звънчето, поставено на масата пред него.

— Извинявайте — рече той, — ще повикам още двама души да се присъединят към нашето обсъждане. Сега ще дойде Джаксън, дребният детектив, когото познавате, а малко по-късно ще мине и Хенри Санд.

Отец Браун стана, прекоси стаята и замислено впи поглед в камината.

— А междувременно — продължи Стейнс — нямам нищо против да отвърна на двата ви въпроса. Оттеглих се от компанията, тъй като усещах, че се върши нещо нечисто и някой краде пари. А после се върнах и се настаних в този апартамент, тъй като исках да разбера истината за смъртта на стария Санд — тук, на място.

Свещеникът се извърна, детективът бе влязъл в стаята. Без да вдига поглед от килимчето пред камината, той повтори:

— На място...

— Джаксън ще ви каже — продължи лордът, — че сър Хюбърт го нае да разследва кой краде парите на компанията. Онзи път, когато се видяхме, той бе дошъл, за да предостави доклада си. И на другия ден Хюбърт изчезна.

— Да — обади се отец Браун, — но вече знам къде е изчезнал. Знам къде е тялото.

— Как така? — възкликна домакинът.

— Тялото е тук — потупа по килимчето свещеникът. — Тук, под елегантния персийски килим в тази уютна и удобна стая.

— Как го разбрахте, по дяволите?

— Сега си спомних, че го разбрах в съня си.

Притвори очи, сякаш за да си припомни съня, и продължи унесено:

— Целият този случай се върти около въпроса „Къде да скрием тялото?“, а отговора го разбрах в съня си. Всяка сутрин се будех от чуването от строежа. Онази сутрин се събудих, заспах отново и когато пак отворих очи, си мислех, че съм се успал и закъснявам. Но не беше така. Защо? Защото онази сутрин, въпреки че стачниците бяха уволнени и работата бе спряла, аз пак бях чул чуване от строежа. Кратко, забързано чуване в малките часове преди зазоряване. Спящият човек несъзнателно се разбужда при познат звук и обикновено заспива отново, тъй като обичайният звук не е в обичайния час. Защо престъпникът е искал работата изведнъж да спре и след това да продължи, но с нови работници? Защото ако на следващия ден бяха дошли старите работници, те щяха да открият, че през нощта се е променило нещо. Старите работници щяха да знаят докъде са стигнали предишната вечер и щяха да забележат, че през нощта някой е направил замазката на пода в тази стая. Някой, който е знаел как да го на прави, който често се е трудел наравно с тях и е усвоил занаята...

Вратата се отвори и през пролуката надникна малка главичка, кацнала на дебел врат, проблесна пенсне.

— Хенри Санд твърдеше — отбеляза отец Браун, зареял поглед в тавана, — че не умее да крие. Струва ми се, че е бил доста несправедлив към себе си.

Хенри Санд рязко се извърна и изчезна обратно в коридора.

— Той не само успешно е скривал кражбите от компанията в продължение на години — продължи свещеникът разсеяно, — но и когато чичо му се досетил, Хенри е скрил трупа по нов и оригинален начин.

В този миг Стейнс отново разклати звънчето, само че този път много по-силно и яростно, а дребният мъж със стъкленото око се изстреля след беглеца с въртеливото движение на образ от калейдоскоп. Отец Браун плъзна поглед през прозореца до малкото балконче и видя как долу на улицата изскачат петима-шестима души, спотаявали се до този момент иззад дърветата и оградите; мъжете се разгърнаха във ветрило и така образуваха мрежа, в която да хванат излетелия като куршум през входната врата злодей. Свещеникът бе разгадал истинските събития, разиграли се в тази стая, в която Хенри бе удушил Хюбърт и бе скрил тялото му под дюшемето, като за целта бе спрял работата по цялата сграда. Убождането с иглата бе събудило

подозренията му, бе го накарало да прозре, че тези следи са лъжливи. В крайна сметка смисълът от убождането бе в това, че иглата прави цялата история с халата и самоубийството безсмислена.

Струваше му се, че вече започва да разбира Стейнс, а отец Браун обичаше да събира странни типове, загадка за околните. Сега съзнаваше, че в сърцето на отегчения джентълмен, за когото първоначално бе решил, че във вените му тече зелена кръв, пламти студеният зелен пламък на съвестта и честта, накарали го първо да се оттегли от нечистия бизнес, а след това да се върне, засрамен от бягството си, и със самоотвержеността на истински детектив да разпъне лагера си на самото място, където е скрит трупът. С това той бе подплашил убиеца, който в отчаянието си бе прибегнал до алтернативната постановка с халата и удавянето. Всичко това бе очевидно и ясно, но преди да загърби вечерния сумрак и изгряващите звезди, отец Браун вдигна поглед към огромните черни туловища на циклопските сгради и се замисли за Египет и Вавилон и за всичко онова, което е едновременно вечно и мимолетно творение на човека.

— Бях прав, когато в началото казах, че случаят ми напомня онзи стих за фараона и пирамидата. Дом, изграден от стотици домове, ала всъщност само гробница човешка.

---

[1] Хиавата е легендарен индиански герой от племето на ирокезите. Тук по-вероятно отец Браун говори за едноименната поема „Хиавата“ на Хенри Уодсуорт Лонгфелоу (1807–1882), в която героят записва мъдростта на предците с „картинно писмо на брезова кора“. — Бел.прев. ↑

[2] Граф Джеймс Бодуел, любовник и впоследствие трети съпруг на Мери Шотландска, смятан за основно лице в заговора за убийството на втория ѝ съпруг лорд Дарнли. — Бел.прев. ↑

РАЯТ НА КРАДЦИТЕ

Великият Мускари, най-известният от младите тоскански поети, влезе забързано в любимия си ресторант на брега на Средиземно море, покрит с тента и ограден с лимонови и портокалови дръвчета. Келнери в бели престилки вече зареждаха застланите с бели покривки маси с отличителните атрибути на ранен и изискан обяд, предназначен да достави на гостите удоволствие, граничещо с върховна наслада. Мускари бе с орлов нос като Данте, тъмната коса и шалчето му, също в тъмен цвят, се развяваха артистично; от раменете му се спускаше черна пелерина и като цяло той бе живото въплъщение на духа на венецианската мелодрама, така че дори да си бе сложил черна маска на лицето, това би било съвсем естествено. Държеше се така, сякаш трубадурите и до днес се радват на отколешното си положение в обществото, подобно на епископите. Доколкото неговият век позволяваше, кръстосваше света като Дон Жуан с рапира и китара в ръка.

Мускари никога не се разделяше с шпагите, с които се бе сражавал в редица легендарни вече дуели, нито пък с мандолината, с която правеше серенади на госпожица Етел Харогейт — с нищо неотличаваща се девица, дъщеря на обикновен йоркширски banker, дошъл на почивка. Все пак той не беше шарлатанин, нито пък отказващ да порасне хлапак, а просто един буен и типичен представител на своята латинска раса, напълно съзнателно приел ролята, която най-много му допада и неусетно сраснал се с нея. Поезията му се отличаваше с простотата и яснотата на прозата, бленуваше за слава, вино и женска красота с пламенна непосредственост, тъй чужда за обичайните за Севера мъгляви обекти на желанието, възпявани със също толкова мъгляви недомлъвки; за постудените и бягащи от категоричността народи неговата напористост бе опасна и дори престъпна. Подобно на огъня и морето, за тях той беше твърде първичен в страстта си, за да може да му имат доверие.

Банкерът и хубавата му дъщеря бяха отседнали в хотела, свързан с ресторанта и всъщност това бе причината заведението да се радва толкова често на присъствието на Мускари. Обходи помещението с бърз поглед и веднага забеляза, че англичаните още не са слезли от стаите си. Ресторантът искреше, но все още бе почти празен. Двама свещеници разговаряха на маса в ъгъла, но Мускари (ревностен католик) им обърна толкова внимание, с колкото би удостоил двойка гарвани. В този миг от съседната маса, полускрита зад обсипано със златни плодове портокалово дръвче, стана и тръгна към него човек, който на външен вид бе пълната му противоположност.

Посетителят беше облечен в костюм от туид в пъстро каре, съчетан с розова вратовръзка, остра яка и набиващи се на очи жълти ботуши — очевидно концепцията му за външния вид следваше традициите на Д'Ари от Маргейт, които повеляваха, че ежедневните дрехи трябва да представляват комбинация от удобство и предизвикателна фрапантност. Щом лондонското конте се приближи обаче, Мускари забеляза, че единственото нещо, което като че ли не бе на мястото си в иначе свършения моден ансамбъл, е главата. Макар тялото да бе облечено като английско, изскочилата над твърдата като картон яка и комичната розова вратовръзка глава несъмнено беше италианска — със ситни къдрици и мургаво и живо лице. На всичкото отгоре това лице му бе познато — контето, отпредило се към него сред надигащия се боен ред англичани, връхлитащи наредените маси, бе неговият стар приятел Еза. В колежа го бяха смятали за дете чудо, на петнайсет години му предвещаваха европейска слава, но животът му се оказа провал — в началото се пробва като драматург и оратор, след години усамотяване стана актьор, после пътешественик, комисионер, журналист. Последно Мускари го знаеше от театралната сцена; той беше твърде привикнал към силните усещания на тази професия и се говореше, че е преживял някаква душевна драма.

— Еза! — извика изненадано поетът и подаде ръка. — Виждам съм те в различни роли, но не съм си и представял, че някой ден ще наденеш костюм на англичанин.

— Това — отвърна сериозно Еза — не е костюм на англичанин, а на италианец от бъдещето.

— В такъв случай — отбеляза Мускари — предпочитам италианците от миналото.

— Грещиш, Мускари — поклати глава приятелят му. — През шестнайсети век ние, тосканците, бяхме първи във всичко — имахме най-здравата стомана, най-красивите скулптури, най-добрите лекарства... Защо сега да не разполагаме с най-модерните заводи, най-новите автомобили, солидна валута и най-модерните дрехи?

— Защото не си струва — отговори Мускари. — Италианците се противопоставят на прогреса просто защото са по-умни от останалите. Хора, които виждат прекия път към добрия живот, никога няма да поемат по натоварените нови магистралаи.

— За мен истинските звезди на Италия са Маркони и Д'Ануцио — рече Еза. — Повярвах във футуризма и се преквалифицирах във водач и придружител на туристи.

— Развеждач! — засмя се бардът. — Наистина ли това е днешното ти занимание? И кого развеждаш?

— Някой си Харогейт и неговото семейство.

— Да не е банкерът, отседнал в този хотел? — запита нетърпеливо поетът.

— Точно него.

— Добре ли се плаща за това?

— На мене — да — отвърна Еза със загадъчна усмивка. — Но пък аз съм един много особен водач. — След това изведнъж смени темата: — Той има дъщеря и син.

— Дъщерята е божествена — заяви Мускари, — докато бащата и синът са обикновени простосмъртни, предполагам. Но дори да оставим настрана безобидните му качества, банкерът е чудесен пример в подкрепа на моите аргументи. Харогейт притежава милиони в своите сейфове, а аз имам само дупка в джоба. Обаче смееш ли да кажеш, че той е по-умен, по-предприемчив или по-енергичен от мен? Той не е умен; очите му са като сини копчета; не е и енергичен — мести се от стол на стол като парализик. Може би е малко дребнав приятен старчок, но има пари, защото просто ги събира така, както момчетата колекционират марки. Ти си твърде умен, за да се заемеш с търговия или бизнес, Еза. За да спечелиш много пари, трябва не само да ти сече пипето, но и да си достатъчно глупав, за да ламтиш за богатства.

— Достатъчно съм глупав в този смисъл — рече мрачно Еза, — но по-добре млъкни, тъй като банкерът ще те чуе.

Господин Харогейт, големият финансист, наистина влизаше в помещението, но никой не гледаше към него. Беше едър възрастен мъж със сини проницателни очи и побелели русоляви мустаци; ако се съдеше по тежката му стъпка, човек би го взел най-малкото за полковник. В ръката си носеше няколко неотворени писма. Синът му Франк беше добре сложен къдрав младеж, загорял от слънцето и изпълнен с енергия; само че и към него никой не гледаше. Всички погледи, както обикновено, бяха приковани в Етел Харогейт. Тя бе като древногръцка богиня със златиста си коса и тен като зора на фона на сапфирено море. Поетът Мускари си пое дълбоко дъх, всмука го с цялото си същество, сякаш едновременно с него всмукваше и се опиваше от духа на класичността, дело на предците му. Еза изучаваше девойката със също толкова напрегнат, но далеч по-загадъчен взор.

Госпожица Харогейт беше в лъчезарно настроение и готова за разговори; семейството ѝ бе усвоило по-свободния континентален маниер на общуване, който позволяваше да споделят трапезата с чужденеца Мускари и дори с придружителя Еза. Етел Харогейт бе венец на конвенционалността, сам по себе си съвършен и великолепен. Гордееше се с просперитета на баща си, отдаваше се с радост на модните си увлечения, флиртуваше и кокетничеше, беше любяща дъщеря — всичко това съчетаваше със слънчев и добър характер, който я превръщаше в безценно съкровище и допълнително гарантираше девичата ѝ непорочност.

Семейство Харогейт бяха силно разтревожени от преминаването на планината, което им предстоеше през идните дни. Заплашващата ги опасност не бе в падащите камъни и сипещите се лавини, а в нещо далеч по-романтично — говореше се, че в планините все още се подвизават разбойници, истински главорези от легендите, завардили прохода на Апенините.

— Хората тук разправят — поде Етел с ученически ентузиазъм, — че цялата тази област се управлява не от краля на Италия, а от краля на разбойниците. Кой е той?

— Един велик мъж, синьорина — отвърна Мускари. — Побратим на вашия Робин Худ, ако се не лъжа. За Монтано, кралят на разбойниците, за пръв път се разчу преди десетина години, когато се твърдеше, че бандитите са изчезнали. Славата му се разпространи като горски пожар, свирепите му прокламации се появиха във всяко село, а

проломите бяха завардени от верните му хора с пушки в ръце. Шест пъти италианското правителство се опитваше да го покори и шест пъти жандармите се връщаха унизени, все едно са водили битка с Наполеон.

— Такива неща — отбеляза надутото bankerът — никога не могат да се случат в Англия. Сигурно ще е по-добре да изберем друг маршрут. Но пък водачът ни твърди, че е напълно безопасен.

— И стоя зад думите си — потвърди Еза презрително. — Минавал съм от там десетки пъти. Дори и някога да е имало такъв хайдутин, когото нашите баби са наричали крал на крадците, то той отдавна е преминал в историята и легендите. Разбойничеството е напълно ликвидирано.

— Разбойничеството никога не може да се ликвидира напълно — възрази Мускари. — Въоръженият бунт е присъщ на южняците, той е в кръвта ни. Нашите селяни са като планините — грубовати и жизнерадостни, но в недрата им гори огън. Достигнат ли до дъното на човешкото отчаяние, бедняците на север започват да пият, а нашите хващат кинжала.

— На поетите трябва да се прощава склонността към преувеличение — усмихна се Еза. — Ако Мускари беше англичанин, сигурно щеше да търси бандити и в Уондсуърт^[1]. Повярвайте ми, опасността да те пленят разбойници в Италия е също толкова реална, колкото да те скалпират в Бостън.

— И кога предлагате да преминем прохода? — попита смръщено господин Харогейт.

— О, звучи толкова страшно! — извика Етел и впи искрящите си очи в Мускари. — Наистина ли мислите, че пътят е опасен?

Поетът отхвърли назад буйната си коса.

— Зная, че е опасен — рече уверено той. — Но въпреки това ще се опитам да го премина.

Младият Харогейт бе оставен сам с чаша бяло вино и цигара, а красивата му сестра, bankerът, водачът и поетът се оттеглиха, като последният не спираше да сипе остроумия и шеги. Двамата свещеници в ъгъла също станаха, по-високият, белокоос италианец, се насочи към вратата, а дребничкият се обърна и се отправи към сина на банкера, който с изненада установи, че божият служител е англичанин, тъй като си спомни, че го е виждал на някои от светските събирания на свои

приятели католици. Отецът не му даде време да се опомни, а направо заговори:

— Господин Франк Харогейт, струва ми се — рече той. — Запознавали сме се официално, но едва ли ме помните. Това, което ще ви кажа, ще ви се стори странно и може би е по-добре да го чуете от чужд човек. Господин Харогейт, само една дума и тръгвам: погрижете се за сестра си, очаква я беда.

При все естественото братско безразличие, Франк не бе сляп за лъчезарността и невинната радост, излъчващи се от девойката, а и в този миг сякаш за потвърждение от градината се чу веселият ѝ смях и затова той още по-озадачено погледна мрачния доброжелател.

— За разбойниците ли говорите? — попита той, в следващия миг се сети за собствените си опасения и възкликна: — Или и вие се страхувате от Мускари?

— Човек никога не може да предугади истинската беда — рече странният свещеник. — Но трябва да е готов да помогне, когато тя се случи.

След тези думи той веднага излезе от ресторанта, оставяйки Франк едва ли не с отворена уста.

* * *

Ден-два по-късно пътническа кола с цялата компания пълзеше и се клатушкаше по стръмния планински път. Независимо че Еза бодро отричаше опасността, а Мускари едва ли не бурно я предизвикваше, семейството на банкера твърдо следваше първоначалния си план, а в последния момент поетът бе решил да съчетае пътуването си с тяхното. По-изненадваща беше появата на свещеника от ресторанта, който обясни, че важни дела го карат да предприеме прекосяването на планината, но пък младият Харогейт не можеше да не свърже присъствието му с мистериозните прокоби от предишния ден.

Колата представляваше широк фургон, пригоден от изобретателския талант на водача, който доминираше в експедицията със своята активност и свежо остроумие. За опасността от разбойниците беше забранено да се мисли и говори, въпреки че се направиха компромиси за някои малки мерки за сигурност. Водачът и

синът на банкера носеха заредени револвери, а Мускари с момчешко задоволство препаса къса закривена сабя под черната си пелерина.

Поетът се бе настанил на една ръка разстояние от очарователната англичанка; от другата ѝ страна седеше свещеникът, чието име беше Браун и който за щастие беше мълчаливец; водачът, бащата и синът бяха на задната седалка. Мускари беше с приповдигнат дух, сериозно вярваше в надвисналата над тях опасност и неспирните му приказки нищо чудно да бяха оставили у Етел усещането, че до нея седи истински луд. Но така или иначе имаше някаква лудост в прекрасното изкачване сред островърхите канари, обрасли с дървета, което караше душата на девойката да прегърне като свой екстаза на Мускари и да му позволи да я отведе в необятните пурпурни небеса, изпълнени с търкалящи се слънца. Белият път се катереше като бяла котка; преминаваше над тъмните пропасти като опнато въже; а на места опасваше хълмовете като ласо.

И въпреки че се издигаха все по-нависоко, дивата пустош край тях бе като цветна градина. Слънчевите поляни бяха обагрени в невероятните преливащи се цветове на екзотични пъстри птици, разпръснати в окраските на стотици разцъфнали цветя. Няма похубави ливади и гори от английските; нито по-благородни хребети и бездни от тези в Сноудън и Гленкоу. Но Етел Харогейт никога преди не беше виждала южните долини, пренесени върху насечените северни върхове; ждрелото на Гленкоу, отрупано с плодовете на Кент. Това тук нямаше нищо общо с мразовитата пустош, която във Великобритания обикновено се свързва с планината; това беше по-скоро като разчупен палат, роден от земните трусове; като взривена с динамит леха холандски лалета, полетели към звездите.

— Прилича ми на кралската ботаническа градина в Ийстбърн — рече Етел.

— Тайната е във вулканите — отговори поетът. — Същата тайна се крие и зад идеята за революцията — едно нещо може да бъде не само страстно и стихийно, но и да носи плодове, да сътворява новото.

— Нима във вас не бушуват страсти? — усмихна се тя.

— Уви, аз все още нищо ценно не съм сътворил — призна Мускари. — Ако загина днес, ще си отида от този свят неженен и глупак.

— Не съм виновна, че тръгнахте с нас — каза тя след миг мълчание.

— Не бих си и помислил да ви виня — би било все едно да ви виня за опустошаването на Троя.

Стигнаха до едно място, където над пътя се извисяваха стръмни скали и го прихлупваха като разперени криле. Уплашени от надвисналата сянка над тесния корниз, конете забавиха крачка и запристъпваха несигурно. Кочияшът скочи на земята, за да ги поведе, но щом усетиха мигновеното отпускане на юздите, те станаха неуправляеми. Единият се изправи — ужасяващо огромно създание, застанало на задните си крака — и изцвили. Това беше достатъчно за нарушаване на равновесието; колата се килна като пробит кораб и се сгромоляса върху храсталака по ръба на урвата. Мускари прегърна Етел, която се притисна към него и извика. Точно за тези мигове живееше той.

Величествените планини се завъртяха пред погледа на поета като пурпурни крила на вятърна мелница, но пък това не му се стори толкова странно, колкото постъпката на възрастния banker, който изведнъж се изправи и енергично скочи в пропастта, преди преобърналата се кола да го отнесе надолу. На пръв поглед това бе истинско самоубийство, но всъщност беше съвсем разумна и трезва постъпка. Йоркширеецът очевидно беше по-пъргав и проникателен, отколкото изглеждаше, тъй като се приземи на меко върху сякаш специално за целта обрасла с тучна трева и детелина полянка. Оказа се, че всички са имали щастieto, макар и не по толкова грациозен и достоен начин, да се озоват на въпросната полянка, която се намираще непосредствено под резкия завой — мека зелена гънка в дългите зелени одежди на хълмовете. Цялата компания бе невредима, само дето багажът и съдържанието на джобовете им бе разпиляно в тревата. Разнебитената кола все още висеше, заплетена в храстите, а конете едвам я удържаха да не се изтърколи надолу в урвата. Първи се изправи дребният свещеник и се почеса по главата с изражение на глуповато чудене. Франк Харогейт го чу как измърмори: „И защо, в името на вси светии, паднахме точно тук?“.

Свещеникът огледа разхвърляните в безпорядък вещи наоколо и откри големия си чадър. Зад него бе широкополото сомбреро на Мускари, а още по-нататък — запечатано писмо. Погледна адреса и

предаде плика на по-възрастния Харогейт. От другата му страна бе слънчобранът на госпожица Харогейт, а малко зад него лежеше странно миниатюрно шишенце. Отец Браун го вдигна, нехайно свали тапата, помириса го и изведнъж преbledня.

— Господи — прошепна той, — не може да е нейно! Нима бедата вече е дошла? — Пъхна шишенцето в джоба на жакета си. — Ще го прибера, докато науча малко повече.

Погледна състрадателно девойката, на която в този момент Мускари помагаше да се изправи.

— Попаднали сме в рая, това е знак на съдбата! — извика поетът. — Смъртните се катерят нагоре и падат надолу; само боговете и богините падат нависоко.

Действително изправената сред морето от цветя Етел изглеждаше толкова прелестна и щастлива, че съмненията на свещеника се разколебаха.

„Може би отровата не е нейна; може да е някой от мелодраматичните трикове на Мускари“ — помисли си той.

Бардът изправи дамата на крака, направи абсурден театрален поклон, извади закривената си сабя и преряза изопнатата по хълбоците на конете сбруя. Освободени от теглещия ги към пропастта товар, животните направиха крачка напред и замряха, все още разтреперани, в тревата. В този миг обаче последва нова изненада. От храстите излезе бедно облечен и силно обгорял от слънцето мъж и хвана юздите на конете. На колана му бе закачен широк и закривен нож; нямаше нищо друго забележително в него, освен внезапното му появяване. Поетът го попита кой е, но не получи отговор.

След като огледа сконфузената и стресната групичка, Мускари забеляза още един дрипав и мургав мъж, само че с къса пушка в ръка, да ги наблюдава от издадения скален ръб. Извърна се към пътя, откъдето бяха паднали, и видя дулата на четири карабини и още четири мургави лица с блестящи, но строги очи.

— Разбойниците! — извика Мускари с необяснима радост. — Това е клопка! Еза, направи ми услуга, застреляй кочияша и ми помогни да си пробием път — те са само шестима!

— Кочияшът — отговори мрачно Еза, пъхнал ръце в джобовете — е служител на господин Харогейт.

— И какво от това? Застреляй го, за бога! — заповяда нетърпеливо поетът. — Не виждаш ли, че е бил подкупен, за да преобърне колата с господаря си? Ще оставим дамата тук, а ние ще прогоним врага с атака.

Пое през високата трева, газейки цветята безстрашно, и се насочи към четирите карабини. Никой не го последва, с изключение на младия Харогейт, така че той се обърна и размаха заплашително сабята, за да поведе останалите. Водачът обаче все тъй си стоеше с ръце в джобовете, слабото му иронично италианско лице като че ли изведнъж се промени от вечерния сумрак.

— Мускари, ти ме мислиш за неудачник — поде спокойно Еза, — а себе си имаш за преуспял. Но аз съм постигнал повече от теб и ще остана завинаги в историята. Аз творях героични дела, а ти само пишеше за тях.

— Хайде! — изгърмя гласът на Мускари. — Нима ще стоиш там и ще дрънкаш глупости, когато трябва да спасим тази дама? За кого се мислиш?

— Аз съм Монтано! — извика развеждачът с висок и плътен глас. — Аз съм кралят на разбойниците и приветствам всички вас с добре дошли в моя летен дворец.

Още петима мъже със заредени оръжия излязоха от храстите и погледнаха към него в очакване на заповеди. Един от тях държеше свитък хартия в ръка.

— Това орлово гнезденце, в което сме се събрали — продължи водачът на разбойниците със същия спокоен и същевременно застрашителен тон, — заедно с пещерите отдолу е известно като Раят на крадците. Това е моята крепост сред тези хълмове; тази полянка, както безспорно сте забелязали, е незабележима както от пътя, така и от долината. Крепостта е не само непревземаема, но и невидима. Тук живея, а вероятно тук и ще умра, ако някога жандармите успеят да ме приклепят. Не съм от онези престъпници, които накрая разчитат на милостта на съда, аз разчитам на милостта на последния куршум.

Всички бяха вперили поглед в него, с изключение на отец Браун, който въздъхна облекчено и попипа малкото шишенце в джоба си.

— Слава богу — измърмори той. — Много по-вероятно е отровата да принадлежи на този разбойник, разбира се. Не се разделя с нея, за да не бъде заловен жив — като Катон.

Кралят на крадците продължаваше с вежливост, в която се таеше заплаха.

— Остана само да ви обясня, скъпи гости, условията, при които имам удоволствието да ви приютя в дома си. Вярвам, не е необходимо да разяснявам стария ритуал на откупа, който съм задължен да спазя, но той ще се отнася само за част от компанията. Още утре призори ще освободя преподобния отец Браун и знаменития сеньор Мускари и ще ги ескортирам до предните си постове. Поетите и свещениците, ако извините простотата на моето слово, никога не са имали пари. И тъй като не мога да взема нищо от тях, нека използвам възможността да покажа преклонението си пред класическата литература и почитта си към Светата църква.

Той се усмихна студено; отец Браун примига за миг объркано и се заслуша с нараснал интерес. Главатарят на разбойниците взе големия хартиен свитък от помощника си и продължи:

— Намеренията ми спрямо останалите са ясно изразени в този документ, който ще бъде окачен във всяко едно село и на всеки кръстопът в долината. Няма да ви отегчавам с многословие, тъй като ще ви дам възможност сами да прочетете текста, но същността е следната: първо, обявявам, че съм заловил английския милионер, колоса на финансите, господин Самюъл Харогейт. После съобщавам, че съм намерил в него банкноти и ценни книжа на обща стойност две хиляди лири и тъй като не е морално да обявяваме на доверчивата публика неверни истории, предлагам предаването на парите да стане без отлагане. Моля, господин Харогейт, изпразнете джобовете си.

Банкерът го гледаше смръщено, лицето му бе зачервено и намусено, но поне привидно бе запазил спокойствие. Скокът от падащата кола изглежда беше изсмукал и последните му сили. Когато Мускари и синът му се бяха опитали да разкъсат клопката на разбойниците, той бе подвил опашка, а сега почервенялата му разтреперана ръка неохотно се насочи към вътрешния джоб и предаде на разбойника връзка книжа.

— Отлично! — извика весело престъпникът. — Засега всичко върви по мед и масло. Да минем към следващите точки от прокламация, която скоро ще стане известна на цяла Италия. Третата точка е откупът. Искам от приятелите на семейство Харогейт откуп от три хиляди лири, което е почти обидно малко за това семейство, като

имаме предвид значението му. Кой не би платил тройно, за да продължи да общува с този изтъкнат дом? Не ще скрия, че документът завършва с известни заплахи за неприятните последствия, които биха възникнали в случай на неплащане на откупа, но докато чакаме развързката, дами и господа, уверявам ви, ще се радвате на нужните удобства, вино и пури и с това ви приветствам за добре дошли в луксозния Рай на крадците.

Междувременно на полянката се бяха събрали толкова много от съмнителните типове с карабини и мърляви шапки с прихлупени периферии, че дори и Мускари бе принуден да признае, че опитът му да поведе битка с гола сабя в ръка е бил безнадежден. Поетът се огледа, но Етел бе отишла да утеша и успокои баща си, тъй като синовната ѝ обич беше също толкова силна, а може би и по-силна от донякъде снобската ѝ гордост от успехите му. Мускари, с нелогичността на влюбените, едновременно се възхищаваше и дразнеше от тази привързаност. Той пъхна сабята обратно в ножницата и се отпусна с мрачно изражение на зеления килим. До него бе свещеникът и поетът раздражено обърна към него орловия си нос.

— Все още ли ме считате за прекалено романтичен? — попита той язвително. — Видяхте ли сега дали има разбойници в планината?

— Може и да има — отвърна отец Браун многозначително.

— Какво искате да кажете? — попита рязко Мускари.

— Искам да кажа, че съм озадачен. Озадачен съм по отношение на Еза, или Монтано, или каквото му е там името. Като разбойник той ми се струва много по-странен, отколкото дори и като придружител.

— Защо? — настоя събеседникът му. — Света Богородице! За мен е съвсем очевидно, че е разбойник!

— Смущават ме три неща — рече спокойно свещеникът. — И ще ми е интересно да чуя мнението ви за тях. Първо, трябва да ви кажа, че онзи ден аз също бях в онзи ресторант. След обяда вие и госпожица Харогейт тръгнахте напред, шегувахте се и се смеехте, а банкерът и водачът изостанаха, разговаряйки тихо. Но въпреки това чух Еза да казва: „Добре, нека малко се позабавлява; знаете, че ударът може да я пречупи“. Господин Харогейт не отговори, така че сигурно е знаел за какво става дума. Още тогава импулсивно предупредих брат ѝ, че я дебне беда, не обясних каква, тъй като не знаех. Сигурен съм обаче, че не е ставало дума за пленяването ни, защото разбойникът ще

предупреждава своята жертва, защо изобщо да намеква за опасността, след като целта му е да ни вкара в капана? Ако ли не, тогава каква е тази беда, която тегне над госпожица Харогейт и която знаят както банкерът, така и водачът?

— Госпожица Харогейт е в опасност? — възкликна поетът и енергично се поизправи. — Продължавайте, моля ви!

— Всичките ми съмнения се въртят около главатаря на бандитите — продължи свещеникът замислено. — Второто, което ме смущава, е защо той изтъква в искането за откуп факта, че вече е взел от жертвата си две хиляди лири. Това с нищо не му помага, напротив, приятелите на Харогейт биха се страхували повече за неговата съдба, ако мислят, че разбойниците са бедни и отчаяни. Въпреки това вземането на двете хиляди лири беше описано на първо място. Защо Еза Монтано толкова държи да съобщи на цяла Европа, че е ограбил някого, преди още да започне изнудването и да си прибере откупа?

— Нямам идея — призна Мускари и несъзнателно зарови ръце в черната си коса. — Само че вместо нещата да ми се изясняват, те стават все по-загадъчни. Какво е третото ви съмнение към краля на разбойниците?

— Третото съмнение — рече все тъй замислено отец Браун — е свързано с мястото, където се намираме. Защо нашият разбойник го нарича своя главна крепост и Рай на крадците? Очевидно е, че полянката е уязвима и лесна за откриване. Вярно е, както каза той, че не се вижда от долината, нито от пътя, но в никакъв случай не е крепост. Това би била най-лошата крепост в света, разположена е под главния високопланински път — най-вероятното място, откъдето ще минат жандармите. Пет стари карабини ни държаха на мушка половин час, а е нужен само един истински войник, за да ни изблъска в пропастта. Каквото и да е значението на тази цветна полянка, тя в никакъв случай не е укрепена позиция. Има нещо друго, някакво необяснимо значение, някаква стойност, която аз не мога да разбера. Тя е по-скоро нещо като импровизирана сцена за романтична комедия или...

Думите на дребния свещеник се редяха в отегчителна прямота, а Мускари, чиито животински сетива бяха нащрек, чу шум. Даже и за него той беше слаб и приглушен, но поетът бе готов да се закълне, че вечерният бриз носи топуркане на конски копита и викове.

В същия момент, дълго преди тропотът да е достигнал до почувствителните английски уши, Монтано се изкачи по склона, облегна се на едно дърво сред начупените храсти и впери поглед надолу по пътя. Представляваше странна картинка, тъй като в качеството си на крал на разбойниците си бе сложил широкопола шапка, а на кръста си бе запасал къса сабя, но светлият прозаичен костюм на разводача прозираше като кръпки отвсякъде.

След миг надменното маслинено лице се извърна към полянката и Еза махна с ръка. При този сигнал разбойниците се разпръснаха, но в определен ред, не безразборно, а подчинявайки се на партизанската си дисциплина. Вместо да завардят пътя по дължината на хребета, те се разположиха странично зад дърветата и храсталаците, сякаш за да направят засада. Далечният шум все повече се усилваше, отекваше между канарите и вече ясно се долавяше глас, издаващ команди. Бандитите се снишиха, разнесоха се шепот и проклетия, сподирящи запъване на петлетата, изваждане на ножовете и триенето на каниите в камъните. След това шумовете от двата лагера се срещнаха — чу се чупене на клони, цвилене на коне и мъжки викове.

— Спасени сме! — извика Мускари, скочи на крака и размаха шапката си. — Жандармите са по петите им! Напред към свободата! Смърт на негодниците! Хайде, да не оставяме всичко на жандармите; нека забравим за миг ужасните модерни нрави. Да нападнем в гръб тези престъпници! Жандармите ни освобождават, хайде, приятели, нека им помогнем!

Захвърли шапката си към дърветата, извади отново сабята си и пое нагоре към пътя. Франк Харогейт скочи след него с револвер в ръка, но баща му грубо и с нетърпящ възражение тон му заповяда да се върне.

— Забранявам ти! — извика банкерът задавено. — Забранявам ти да се намесваш!

— Но, татко — отвърна топло Франк, — италианецът ни поведе, какво биха казали хората, ако се разчуе, че англичаните са останали назад?

— Безсмислено е — въздъхна по-възрастният мъж, който вече очевидно трепереше. — Безсмислено е, трябва да се подчиним на съдбата.

Отец Браун внимателно наблюдаваше разигралата се сцена, ръката му инстинктивно се прокрадна към сърцето и напипа малкото флаконче с отрова и лицето му изведнъж се озари от светлината на прозрението.

Мускари, без да чака подкрепа, се изкачи на пътя и удари краля на разбойниците по рамото. Еза залитна и се завъртя към него и тъй като също държеше извадена сабя, поетът, без повече приказки, го атакува. Двете остриета се кръстосаха със звън, но Монтано отпусна ръка и се засмя.

— Няма смисъл, стари приятелю! — извика той на италиански. — Този проклет фарс скоро ще свърши.

— Какво искаш да кажеш, мошенико? — попита разлютеният поет. — Нима куражът ти не струва повече от честността ти?

— Всичко при мене е преструвка — отговори добродушно водачът. — Аз съм актьор и дори някога да съм имал собствено лице, отдавна съм го забравил. Не съм нито истински разбойник, нито истински водач, а герой с различни маски. Човек не може да се дуелира с маска, нали? — Той се засмя с момчешко удоволствие и отново зае старата си разкрячена поза с гръб към битката.

Сред планинските скатове мракът се сгъстяваше и не беше лесно да се следи развоят на схватката, но се виждаше, че конниците са се врязали в притиснатите един към друг разбойници, които по-скоро се мотаеха в краката на конете, отколкото да се бият с жандармите. Картината напомняше на градска тълпа, препречила пътя на силите на реда и съвсем не съвпадала с представите на поета за последния отпор на отчаяни и кръвожадни бандити. Той наблюдаваше объркано случващото се, когато усети докосване по лакътя, дребният свещеник бе застанал до него като един малък Ной с голяма шапка и сега помоли за благоволенieto му да разменят няколко думи.

— Сеньор Мускари — поде отец Браун, — тази история е толкова странна, че, струва ми се, засягането на въпроси от лично естество не е непростимо. Моля ви, не се обиждайте, но в случая ще направите повече добро по друг начин, вместо да помагате на жандармите, които така или иначе ще победят. Простете ми неуместния въпрос, но тази девойка харесва ли ви? Имам предвид харесвате ли я дотолкова, че да се ожените за нея и да ѝ бъдете добър съпруг?

— Да — отговори простичко поетът.

— А тя харесва ли ви?

— Така си мисля.

— Тогава идете и ѝ направете предложение — рече свещеникът.

— Предложете ѝ всичко, на което сте способен; предложете ѝ небето и земята, луната и звездите, цялата вселена. Побързайте, времето изтича.

— Но защо? — попита озадачено бардът.

— Защото — отвърна отец Браун — нейната орис пристига.

— Това не е нейната орис, а нашите спасители — възрази Мускари.

— Идете при нея — повтори божият служител — и бъдете готов да я спасите от спасителите.

Разбойниците се разбягаха на всички страни, оставяйки след себе си единствено пукот от чупещи се клони, потъваха в гъсталака и високата трева, над която сега се появиха щръкналите шапки на катерещите се нагоре жандармеристи. Чу се нова команда, после шум от спускане и висок офицер с островърха шапка и лист хартия в ръка се появи в просеката, който представляваше вратата на Рая на крадците. За миг се възцари тишина, най-неочаквано нарушена от банкера, който извика с дрезгав глас:

— Ограбен съм! Ограбен съм!

— Как така? Нали ни взеха парите още преди няколко часа? — извика учудено синът му.

— Не говоря за парите — отвърна Харогейт изненадващо хладнокръвно. — Едно малко шишенце е изчезнало.

Офицерът пое през полянката, мина покрай краля на разбойниците и го халоса по рамото — жест между приятелско потупване и истински удар.

— Ако продължиш с тези номера, някой ден и ти ще си изпатиш.

Според артистичните представи на Мускари това съвсем не изглеждаше като залавянето на отявлен злодей. Жандармеристът се спря пред английското семейство и сковано поде:

— Самюъл Харогейт, в името на закона ви арестувам за злоупотреба с фондовете на банка „Хул и Худърсфилд“.

Великият банкер кимна със странна за случая деловитост, за момент като че ли се замисли и преди някой да успее да се намеси, се извърна и стъпи на ръба на скалата. След това рязко вдигна ръце и

скочи така, както бе скочил от колата. Но този път не падна на малка полянка, а в пропастта и се превърна в купчина кървави кости.

Гневът на италианския жандармерист, изразен многословно пред отец Браун, беше примесен с възхищение.

— Напълно в негов стил да избяга по този начин — рече той. — Харогейт наистина беше голям разбойник. Последното му изпълнение е абсолютно безпрецедентно. Да избягаш с парите на банката в Италия и да платиш на мними разбойници за отвлечането си, така че да разполагаш не само с обяснение за липсата на парите, но и за собственото си изчезване. Полицията със сигурност щеше да приеме сериозно искането за откуп. Но той е правил такива номера в продължение на години, истински майстор е. Това ще е тежка загуба за семейството му.

Мускари отведе настрани нещастната дъщеря, която здраво се бе опряла на него и тази опора ѝ остана за дълги години. Но въпреки трагичната развръзка той не можеше да сдържи усмивката си и приятелски подаде ръка на Еза Монтано.

— И сега накъде? — попита той през рамо.

— В Бирмингам — отговори актьорът и издиша дима от цигарата си. — Не ти ли казах, че съм футурист? Наистина вярвам в тези неща — промяна, движение, новости всяка сутрин. Отивам в Манчестър, Ливърпул, Лийдс, Хъл, Хадърсфилд, Глазгоу, Чикаго... С една дума — към просветения, енергичен и цивилизован свят.

— Или още по-кратко — рече Мускари, — към истинския Рай на крадците.

---

[1] Квартал в Западен Лондон. — Бел.прев. ↑

ГРЕШКАТА НА МАШИНАТА

Наближаваше залез-слънце. Фламбо и неговият приятел, свещеникът, седяха на пейка в Темпъл Гардънс^[1], и дали заради мястото или поради някаква друга причина, разговорът им се въртеше около правораздаването. Въпросът за правото на кръстосан разпит неусетно ги отведе до темата за жестоките мъчения по римско време и през Средновековието, а оттам, незнайно как, до съдия-следователя във Франция и допустимата употреба на сила от полицията в Америка.

— Четох — рече Фламбо — за новия психометричен метод, около който толкова много се разшумя, особено в Америка. Закрепят на китката ти пулсометър и следят как се променя пулсът при произнасянето на определени думи. Какво мислите за това?

— Мисля, че е много интересно — отвърна отец Браун. — Напомня ми за разпространеното през Средновековието убеждение, че трупът ще прокърви, ако бъде докоснат от ръката на убиеца.

— Да не искате да кажете, че според вас тези два метода са еднакво полезни?

— По-скоро са еднакво безполезни — отговори свещеникът. — Кръвта тече — бързо или бавно, в живите или мъртвите — по хиляди причини, които ние едва ли някога ще осъзнаем в тяхната съвкупност. Би трябвало да потече по доста странен начин, да речем от долу нагоре, за да го приема за достатъчно доказателство, че имам правото да я пролея.

— Най-добрите американски учени гарантират ефективността на метода — отбеляза французинът.

— Колко сантиментални са хората на науката! — възкликна отецът. — Особено пък американците! Само един янки може да приеме, че ритъмът на сърцето доказва нещо. Все едно мъжът да реши, че жената е влюбена в него само защото се е изчервила! Този резултат е логично следствие от кръвообращението, открито от безсмъртния Харви^[2], а не неопровержимо доказателство.

— Но той със сигурност сочи нещо — настоя Фламбо.

— Има един малък проблем в това „сочене“ — отвърна свещеникът. — Когато пръчката сочи нанякъде, другият ѝ край винаги сочи в обратната посока. И тогава въпросът е дали държите пръчката от правилния край или не. Бил съм свидетел на това как работи този метод и от тогава не му вярвам.

Отецът замълча за миг, за да събере мислите си, и след това разказа цялата история за горчивия си опит.

Случаят бе отпреди двайсетина години, когато отец Браун бе служил като свещеник в затвора в Чикаго, където ирландските емигранти проявяваха в такава степен присъщите си способности за извършване на престъпления и за горещи разкаяния, че той и за миг не оставаше със скръстени ръце. Вторият човек в затворническата йерархия, след директора, бе бивш полицай на име Грейууд Ъшър — мъртвешки блед мъж, чието строго лице рядко се разчупваше от странна виновата усмивка. Той харесваше отец Браун и макар да се държеше покровителствено с него, отецът също изпитваше симпатия към Ъшър, въпреки че искрено ненавиждаше възгледите му. Въпросните възгледи бяха изключително сложни, но за сметка на това бяха изповядвани и следвани със също толкова изключителна простовата убеденост.

Една вечер Ъшър изпрати да повикат свещеника, който, както си му бе обичаят, мълчаливо се настани край обсипаната с бумаги маса и зачака. Началникът на надзирателите измъкна от купчината пред себе си вестникарска изрезка и я подаде на свещеника. Статията бе от един от най-жълтите американски вестници и в нея пишеше следното:

Тод Шмекера, най-преследваният вдовец в светското общество, отново прикова погледите към себе си. Малцината богопомазани наши съграждани, канени на организираните от него маскарadni сбирки, едва ли са забравили миналогодишния Парад на детските колички, състоял се в палата му край Поклонническото езеро, на който прекрасните дебютантки бяха накарани да се върнат с години назад в развитието си. Не по-малко елегантно, макар и достъпно за по-широка публика, бе предишното празненство под надслова „Канибалска треска“, на което

бяха поднесени сладкиши във формата на човешки крайници. Тогава мнозина от по-веселите и остроумни съграждани бяха чути да отправят неприлични предложения към половинките си в духа на класическото „Ще те изям, сладкишче!“.

Темата на тазгодишната забава все още е скрита дълбоко в потайното сърце на Шмекера, но сред отбрани кръгове в градския елит се говори, че основният елемент ще бъдат просташките нрави на обитателите на подножието на социалната стълбица. Идеята обещава върховно забавление, още повече че в момента гостоприемният домакин е приютил известния пътешественик лорд Фалконрой, истински аристократ със синя кръв, току-що пристигнал от английския си замък. Лорд Фалконрой, чиято титла му бе присъдена наскоро, в младежките си дни е пребивавал в Щатите, а сегашното му завръщане слуховете свързват с госпожица Ета Тод, една от най-надарените нюйоркчанки и наследничка на почти дванайсет милиона долара.

— Е, какво ще кажете? — попита Ъпгър.

— Ами какво бих могъл да кажа? — отвърна с въпрос отец Браун. — Едва ли има нещо на този свят, което в момента да ме интересува по-малко. И освен ако справедливият гняв на обществото най-сетне не се е материализирал в решение журналистите да се екзекутират за подобни писания, не виждам какво в този пасквил е привлякло вашия интерес.

— Аха — процеди сухо Ъшър и му подаде втора вестникарска изрезка. — А това интересува ли ви?

Материалът беше озаглавен „Убит надзирател, затворникът на свобода“, а отдолу следваха подробности:

Малко преди разсъмване в щатския арест в Секуа се чул вик. Отзовалите се надзиратели открили тялото на свой колега, охраняващ северната стена, за която се смятало, че е толкова висока и опасна, че е достатъчно по нея да

патрулира само един човек. Жертвата била намерена с разбит череп, а пистолетът ѝ липсвал. Последвалото разследване показало, че една от килиите е празна. Според надзирателите беглецът, Оскар Райън, давал вид на кротък човек. Райън бил задържан за относително леко провинение, но според добре информирани източници е човек с мрачно минало и още по-мрачно бъдеще. Щом слънцето огряло местопрестъплението, следователите видели на стената следния надпис, изписан с кръв: „Беше самоотбрана, а той бе въоръжен. Не исках да пострада, врагът ми е друг. Ще пазя патроните си за Поклонническото езеро. О. Р.“.

Убийството на въоръжения надзирател и бягството говорят не само за животинската смелост и решителност на престъпника, но подсказват и възможността за съучастник сред длъжностните лица в ареста.

— Тук стилът е малко по-добър — отбеляза добродушно свещеникът, — но пак не ми става ясно какво искате от мен. Бих представлявал доста смешна гледка, ако се втурна с моите къси крачета да преследвам този явно добре сложен и брутален убиец. Съмнявам се, че ще го хванат. От ареста в Секуа ни делят трийсет мили пустош, а ако е имал и капчица здрав разум, той не е тръгнал насам, а се е насочил към прериите. Може да е къде ли не, свит уютно в някоя хралупа или високо в клоните на някое дърво.

— Не е в хралупа — отвърна надзирателят, — нито пък в клоните на дърво.

— Откъде знаете? — премига отец Браун.

— Искате ли да го видите?

Свещеникът ококори невинните си очи:

— Нима е тук? — възкликна той. — Как са успели да го хванат?

— Аз го хванах — отвърна провлачено американецът, поизправи се и лениво протегна дългите си крака към камината. — Препънах го с бастуна си. Не ме гледайте толкова подозрително, точно така беше. Знаете, че понякога излизам да се поразходя извън стените на това мрачно място. Тази вечер реших да повървя по стръмния път, а ако си

спомняте, той е ограден от двете страни с високи храсти, отвъд тях е разораната целина. Луната обливаше всичко в сребриста светлина. Изведнъж видях един мъж да бяга през полето, леко приведен, но с добро темпо. Изглеждаше доста изморен, но премина през гъстите храсталаци край пътя като през паяжина или по-точно сякаш той самият бе от камък — ясно чух как клонките се пречупват от устрема му с пукот като от въздушна пушка. Щом стъпи на пътя и се извиси на светлината на луната, аз протегнах бастуна си и той се строполи на земята. След това надух свирката с всички сили и подчинените ми веднага се отзоваха и го вързаха.

— Щеше да е доста неприятно — отбеляза отец Браун, — ако се бе оказал известен състезател, трениращ за следващия маратон.

— Но не е — отвърна мрачно Ъшър. — За нула време разбрахме кой е той, но и аз се бях досетил за истинската му самоличност още в първия миг, в който го зърнах.

— Решили сте, че е избягалият арестант, за когото сте прочели сутринта във вестника.

— Решението ми почиваше на солидни аргументи — отвърна студено надзирателят. — Първият от тях е толкова близо до ума, че не си струва да го отбелязвам, а именно че никой спортист не би тичал през разораното поле и не би рискувал да си издере лицето, провирайки се през храсталаците. Нито пък щеше да се промъква приведен като дебнещ вълк. Опитното око веднага би съзряло и поиздайнически подробности. Мъжът бе облечен в парцаливи стари дрехи, които на всичкото отгоре не му бяха по мярка и му придаваха ужасяващ вид. На лунната светлина яката на палтото му приличаше на гърбица, а дългите провиснали ръкави създаваха впечатлението, сякаш е без ръце. Веднага се досетих, че е успял да смени затворническата униформа с дрехите на някой свой съзаклятник, които не са му по мярка. Второ, насреща му духаше доста силен вятър, така че поне за миг би трябвало да зърна как косата му се развява — а аз не видях нищо подобно, следователно тя е била остригана много ниско. След това се сетих, че от другата страна на полето е Поклонническото езеро, за което, както си спомняте, арестантът пазеше патроните си, и тогава мигновено подпъгнах бастуна си между краката му.

— Великолепен пример за светкавична дедукция — рече отец Браун. — Намерихте ли пистолета?

Ъшър видимо се сепна от въпроса и свещеникът виновно добави:

— Учили са ме, че патроните са безполезни, ако човек няма пистолет.

— В него не открихме никакво оръжие — отговори надзирателят навъсено, — но несъмнено това се дължи на някаква случайност или на промяна в плановете му. Може би е загубил пистолета при смяната на дрехите, оръжието е останало в онези, които са били изцапани с кръвта на жертвата.

— Възможно е — съгласи се свещеникът.

— Но това са подробности — продължи Ъшър, размествайки книгата по масата, — тъй като вече знаем със сигурност, че е той.

— И как го разбрахте? — попита внимателно божият служител.

Грейууд Ъшър остави книгата и отново взе вестникарските изрезки.

— Добре, ще започна от самото начало. Сигурно сте забелязали, че единственото общо нещо между тези две вестникарски публикации е споменаването на Поклонническото езеро, край което се намира имението на милионера Айъртън Тод. Той е забележителен тип, един от онези хора, които се издигат във висините...

— Стъпвайки върху мъртвите си души^[3] — прекъсна го свещеникът. — Да, така е. Занимава се с петрол, ако не се лъжа.

— Както и да е — изсумтя Ъшър. — Тод Шмекера е важна фигура в цялата тази история.

Той се настани отново пред камината и продължи с леко надменен учителски тон:

— На пръв поглед, тук нямаме никаква загадка. Изобщо не е необяснимо, съвсем нормално е дори, един апаш да реши да поеме с пистолет в ръка към Поклонническото езеро. Хората тук не са като англичаните, които са склонни да простят на богатите, стига да пилеят парите си за благотворителност или за конни надбягвания. Тод Шмекера се е издигнал благодарение на собствените си способности и е съвсем естествено тези, които е смачкал по пътя си към върха, сега да желаят да му го върнат тъпкано. Тод спокойно може да бъде убит от някой напълно непознат за него човек — работник, когото е уволнил, служител в компания, която е докарал до фалит. Шмекера е изключително умен и известен в обществото, но в Америка, както

знаете, отношенията между работници и работодатели са доста напрегнати.

Предвид това цялата история изглежда така, сякаш онзи Райън е тръгнал към Поклонническото езеро, за да убие Тод. Честно казано, дори и аз се вързах на тази версия, но после едно друго откритие пробуди детектива в мен. След като надзирателите прибраха затворника, продължих с разходката си и се спуснах надолу по пътя, докато стигнах един от страничните входи към имението на Тод. Това се случи преди по-малко от два часа, някъде към седем вечерта. Луната вече се бе вдигнала нависоко, обливайки в студена светлина сивите кални мочурливи брегове на езерото, където, ако вярваме на градските легенди, предците ни са изкарвали вещиците да играят и така постепенно да потънат в тинята. Забравил съм точно каква беше историята, но вие се сещате за кое езеро говоря, то е на север от дома на Тод и край него растат две странни сбръчкани дървета, които изглеждат толкова угнетяващи и неприветливи, че приличат по-скоро на огромни гъби. Както си стоях и се вирах в забуленото от мъгла езеро, изведнъж ми се стори, че зървам човешка фигура да се задава откъм къщата, но нямаше как да съм сигурен, тъй като бе твърде тъмно. В следващия миг вниманието ми бе привлечено от друго нещо. Скрих се зад оградата, която е на не повече от двеста метра от господарската къща и в която за щастие на места имаше пролуки, сякаш специално направени за наблюдение. Страничната врата към лявото крило на къщата се бе отворила и на струящата отвътре светлина се показва тъмна фигура, приведена напред, вираща се в мрака. Човекът затвори вратата, носеше газена лампа, която сега хвърляше слаба светлина върху дрехите и фигурата — беше жена, загърната в старо парцаливо палто, явно се бе предрешила, за да не привлича внимание; това веднага пробуди подозрения в мен не само заради парцаливите дрехи, а и заради потайността, с която тя се измъкваше от богатския дом. Жената внимателно пое по извитата алея и на около петдесетина метра от мен спря на едно по-издигнато място с лице към мочурливото езеро, вдигна газеничето над главата си и го залюля три пъти напред-назад, сякаш даваше някому сигнал. При второто движение светлината за миг падна върху лицето ѝ. Беше дяволски бледа, косата ѝ бе скрита от парцалив шал, но съм сигурен, че това бе Ета Тод, дъщерята на милионера.

След това тя се върна обратно също толкова потайно и затвори вратата след себе си. Понечих да прескоча оградата и да я последвам, но изведнъж си дадох сметка, че обзелата ме детективска страст е под достойнството ми и че така или иначе вече държа всички карти в ръцете си. Обърнах се да си ходя, но в този миг се чу шум. Един прозорец на горния етаж се отвори рязко, но тъй като бе точно зад ъгъла, не го виждах, и силен мъжки глас попита дали някой знае къде е лорд Фалконрой, тъй като не бил в къщата. Този глас няма как да бъде сбъркан, често съм го чувал по политически събрания и срещи, това беше самият Айъртън Тод. Отвориха се още прозорци, няколко човека се събраха долу пред вратата и някой извика, че Фалконрой е излязъл на разходка към Поклонническото езеро преди около час и от тогава никой не го е виждал. Тод изрева: „По дяволите“, и затръшна с все сила прозореца, чух го дори как се спуска буреносно по стълбите в къщата. А аз реших веднага да си обирам крушите, тъй като вероятно щеше да последва мащабно издирване на изчезналия благородник.

Сега ще ви помоля да си припомните онзи клюкарски материал от вестника, който ви се видя толкова безинтересен. Ако арестантът не е пазил патроните си за Тод, което е очевидно, то най-вероятно мишената му е била лорд Фалконрой и по всичко изглежда, че вече е успял да я свали; едва ли би намерил по-подходящо място за убийство от езерото, тъй като тялото веднага ще потъне в дълбоката тиня. Нека предположим, че нашият приятел с ниско остриганата коса е взел на мушка Фалконрой, а не Тод. Както вече споменах, има много причини, поради които хората в Америка биха желали смъртта на Тод. Само една обаче би могла да е причината за убийството на току-що пристигнал английски лорд и тя е посочена във вестника — лордът проявява интерес към дъщерята на милионера. Нашият приятел с ниско остриганата коса явно е пламенно влюбен.

Знам, че това ви звучи странно и дори комично, но това е, защото сте англичанин. За вас това би било все едно дъщерята на архиепископа на Кентърбъри да се омъжи в „Сейнт Джордж“ на „ХанOVER Скуеър“ за пуснат под гаранция уличен метач. Вие не разбирате тукашните възможности за изкачване по социалната стълбица. Срещате добре изглеждащ сивокос мъж в костюм, за когото са ви казали, че е стълб на обществото, и решавате, че е наследник на стар род. И грешите! Не си давате сметка, че само преди няколко

години може да е бил разследван и дори да е лежал в затвора. Не познавате нашата система за социално израстване! Мнозина от най-влиятелните ни сънародници не само са се издигнали съвсем наскоро, но и относително късно в живота си. Дъщерята на Тод е била навършила осемнайсет, когато баща ѝ е спечелил първия си милион, така че не е невъзможно някой бедняк да е влюбен в нея, а и тя в него, ако съдим по историята с газената лампа. Ако е така, ръката, стиснала газеничето, може и да се окаже свързана с онази, която е държала пистолета. Този случай, уверявам ви, ще вдигне страшен шум.

— И след това какво направихте? — попита търпеливо свещеникът.

— Действията ми сигурно ще ви шокират, тъй като знам, че не сте запален по възхода на науката в тази област. Разполагам с широки правомощия, макар може би в случая да попрестъпих границите им, но така или иначе реших, че това е великолепно възможност да изпробваме психометричната машина, за която ви бях разказал. Сега вече съм убеден, че тази машина не може да лъже.

— Естествено, че машината не може да лъже — отвърна отец Браун. — Но тя не може да казва и истината.

— Напротив — възрази уверено Ъшър. — Чуйте по-нататък. Настаних мъжа с ниско остриганата коса в едно удобно кресло и започнах да пиша думи на дъската пред него, машината отбелязваше ритъма на пулса му, а аз следях реакциите му. Както знаете, номерът е случайно и естествено да стигнеш до дума, свързана с предполагаемото престъпление. Така аз започнах с „монархия“, „крал“, „кralица“, „рицари“, после написах „лорд“ и пулсът му видимо се учести, а когато след това изписах едно по-голямо „Ф“, машината за малко не изгърмя от натоварване. Кой в тази държава би имал причина да подскочи така при споменаването на името на един наскоро пристигнал англичанин, ако не неговият убиец? Нима това не е по-добро доказателство от досадните показания на свидетелите — доказателство на една абсолютно надеждна машина?

— Забравяте — отбеляза отец Браун, — че за да работи, надеждната машина се нуждае от друга машина, на която не може да се разчита в такава степен.

— Какво искате да кажете?

— Ами човекът, естествено! Най-ненадеждната машина, която познавам. Не ме разбирайте погрешно, не желая да ви обидя; когато казвам, че човекът е ненадежден, нямам предвид вас. Твърдите, че сте наблюдавали поведението му, но откъде сте сигурни, че сте го преценили правилно? Обясните, че думите трябва да следват естествено една след друга, но откъде знаете, че те наистина са следвали естествено? Откъде знаете, че той не е наблюдавал вашето поведение? Кой може да докаже, че вие не сте били видимо развълнуван? На китката ви не е била вързана машина за измерване на пулса, нали?

— Уверявам ви — извика възбудено американецът, — че бях студен като камък!

— Престъпниците също могат да бъдат студени като камък — усмихна се свещеникът. — Почти колкото вас.

— Е, този не беше — тросна се Ъшър и разбута ядно хартиите пред себе си. — О, толкова ме уморявате с въпросите си!

— Съжалявам. Просто изтъквам една реална възможност. Ако по държанието му може да познаете кога се е появила думата, която би го пратила на бесилото, защо той да не познае по вашето поведение, че предстои да се появи именно тя? Аз бих поискал нещо повече от думи, ако трябва да реша дали някой да бъде обесен, или не.

Ъшър удари с юмрук по масата и победоносно се изправи.

— Точно това ще ви дам сега! — извика той. — Първо пробвах машината, за да сравня нейните резултати с резултатите от обикновеното разследване. И ви уверявам, че тя не греши.

Замълча за миг и продължи по-спокойно:

— Искам да подчертая, че към този момент не разполагах с нищо друго, освен с резултатите от научния експеримент. Нямах никакво доказателство срещу него. Дрехите му стояха зле, както казах, но ако не друго, бяха по-добри от обичайните дрипи на бедняците, към които той несъмнено принадлежеше. Освен това, въпреки всички петна от тичането през полята и преминаването през прашните храсталаци, той бе сравнително чист. Това можеше да означава, разбира се, че съвсем наскоро е избягал от затвора, но на мен ми приличаше по-скоро на знак за онова отчаяно достойнство, което е присъщо на относително почтените бедняци. Трябва да призная, че поведението му говореше точно за това. Той бе смълчан и горделив — също като тях; таеше

голяма, но прикрита мъка — пак като тях. Отричаше дори да е чувал за убийството и от него се излъчваше единствено едва сдържано нетърпение да се измъкне от тази каша. На няколко пъти ме попита дали може да се обади на адвокат, който преди години му бил помогнал в търговски спор, и като цяло се държеше като невинен човек. Срещу него нямаше абсолютно никакво доказателство освен мъничката стрелка на машината, която проследяваше промяната в пулса му.

Ето това бе изпитанието на машината и тя не сгреси! Когато го изведох от кабината в преддверието, където още доста хора чакаха за разпит, той вече почти се бе решил да направи самопризнание. Обърна се към мен и тихо каза: „О, не мога да понеса повече това безумие! Дори и това да означава, че ще ви разкрия истината за себе си“.

В този момент една от жените, които седяха на пейката в ъгъла, скочи, закрещя и го посочи с пръст. През целия си живот не съм виждал по-категоричен жест, пръстът ѝ го сочеше уверено като показалка. Въпреки че думите излязоха с вой, всеки звук бе ясен и отчетлив като удар на часовник.

— Дейвис Омайника! — извика тя. — Хванали са Дейвис Омайника!

Лицата на двайсетте паднали жени, повечето от тях уличници и джебчийки, искряха от радост, примесена с омраза. Дори и да не бях чувал името, от внезапната промяна в така наречения Оскар Райън пак бих разбрал на секундата, че това е истинската му самоличност. Но колкото и да ви се вижда странно, аз не съм толкова глупав. Дейвис Омайника ми е познато име, преди години беше страшно нашумял и със сигурност има зад гърба си най-малкото едно убийство, без да броим вчерашното. Но не беше осъден за него, тъй като го бе извършил по същия начин, както по-леките — или по-подлите — престъпления, за които толкова често получаваше присъди. Беше хубавец, на вид изискан и добре възпитан, какъвто все още е в известна степен, с лекота прелъстяваше горките барманки и продавачки и им отмъкваше парите. Често пъти обаче отиваше подалеч, омайваше ги с цигари и шоколад, упояваше ги и ограбваше цялото им имущество. В един от случаите обаче девойката бе намерена мъртва. За съжаление не бяха събрани достатъчно доказателства, а и подлецът бе потънал вдън земя. Няколко години по-късно се заговори,

че отново се е появил, но този път в различна роля — вместо да проси пари, сега давал назаем, но крайният резултат за бедни вдовици бе същият — оставали без пукната пара. Е, това е вашият невинен човек и невинното му минало. След това го разпознаха още четирима от задържаните и трима надзиратели. Какво ще кажете сега за моята машина — тя ли го изобличи, или аз и жената?

— Само че изобличавайки го — отвърна отец Браун и се изправи, — сте го спасили от електрическия стол. Не ми се вярва, че ще успеят да екзекутират Дейвис Омайника за онзи стар случай, а що се отнася до арестанта, убил надзирателя, според мен е очевидно, че не него сте заловили. Във всеки случай Дейвис е невинен за това престъпление.

— Какво искате да кажете? — попита ядно Ъшър. — Защо да е невинен?

— Как така защо? — извика дребният свещеник, изпаднал в един от редките си изблици на ярост. — Ами защото е виновен за другите престъпления, милостиви боже! Не знам що за хора сте вие, мислите си, че всички грехове вървят заедно, вързани в кесийка? Според вас днешният скъперник непременно е утрешен прахосник. Твърдите, че заловеният от вас мъж е ухажвал в продължение на седмици бедни женички, за да им измъкне дребни суми, че в най-добрия случай е използвал опиати, а в най-лошия — отрова, че след това се появил в ролята на лихвар и е продължил да мами бедните хорица по същия търпелив и кротък начин. Нека приемем — ако ще и само заради спора — че той е сторил всичко това. Ако е така, веднага става ясно какво не е сторил той. Не се е покатерил по висока стена, охранявана от въоръжен пазач; не е написал на стената собственоръчно признание, че е извършил убийство; не е подчертал, че е било самоотбрана; не е обяснил, че е имало свада с горкия надзирател; не е назвал имението, към което се е отправил с пистолет в ръка; не е изписал собствените си инициали с човешка кръв. Пресвета Дево! Не виждате ли, че характерът е съвсем различен — и в доброто, и в лошото? Вие сякаш по нищо не приличате на мен, човек би казал, че никога не сте имали никакви пороци!

Смаяният американец отвори уста, за да възрази, но не успя, тъй като изведнъж вратата на кабинета му се разтресе от властни удари.

Вратата рязко се отвори. Ако преди миг Грейууд Ъшър бе на косъм от мисълта, че отец Браун е луд, сега бе на косъм от мисълта, че той самият е луд. Нахлулият в кабинета непознат бе облечен в окаяни дрипи, мазната му шапка бе килната настрани, като избелялата зелена козирка се спускаше досами едното от блестящите като на тигър очи. Останалата част от лицето му не се виждаше, тъй като бе покрита от сплъстена брада и бакенбарди, сред които едвам се подаваше носът, а на шията се мъдреше червена лекъосана кърпа. Ъшър се гордееше, че се е срещал с повечето от най-изпечените негодници в Щатите, но никога досега не бе виждал такава смесица между горила и плашило. И най-вече никога в спокойното си битие на учен не бе чувал толкова създаване да го заговаря пръв.

— Чуй ме внимателно, Ъшър! — поде непознатият с червената кърпа. — Тази история започна да ми писва. Не си играй на криеница, на мен тия не ми минават. Пусни госта ми и ще ти ударя едно рамо, когато ти потрябва. Ако обаче го задържиш още минута, ще ти набия канчето. Гарантирам ти, че съм човек с яки връзки.

Прочутият Ъшър наблюдаваше крещящото чудовище толкова смаяно, че едва ли разбираше какво му се говори, преживеният от очите му шок бе направил ушите безполезни. В крайна сметка стовари ръката си върху копчето на звънеца. Пронизителното звънтене още не бе заглъхнало, когато се чу гласът на отец Браун, тих, но отчетлив:

— Бих искал да направя едно предположение, макар то да е малко объркващо. Аз не познавам този господин, но при все това ми се струва, че знам кой е той. Вие обаче го познавате — познавате го доста добре — но при все това не се сецате кой е. Звучи доста объркващо, нали?

— Вселената се е побъркала — измърмори Ъшър и се стовари в креслото си.

— Вижте сега — непознатият стовари юмрука си върху бюрото, но гласът му бе още по-заплашителен, тъй като бе тих, спокоен и все така решителен. — Нека не губим време. Искам...

— Кой, по дяволите, сте вие? — извика Ъшър.

— Ако не се лъжа, името му е Тод — обади се свещеникът.

След това взе изрезката от вестника.

— Страхувам се, че не четете правилно жълтата преса — рече той и монотонно зачете на глас: — „Темата на тазгодишната забава все

още е скрита дълбоко в потайното сърце на Шмекера, но сред отбрани кръгове в градския елит се говори, че основният елемент ще бъдат просташките нрави на обитателите на подножието на социалната стълбица“. Тази вечер в имението е имало „бал на бедняците“ и един от гостите е изчезнал. Господин Айъртън Тод като добър домакин се е втурнал да го търси, без да губи време да си свали костюма.

— Кой е изчезнал?

— Мъжът с опърпаните дрехи, когото сте видели да тича през полето. Не е ли по-добре да отидете веднага при него? Сигурно вече гори от нетърпение да се върне обратно при шампанското, от което толкова скоростно е избягал, щом е зърнал арестанта с оръжие в ръка.

— Наистина ли смятате... — започна надзирателят.

— Помислете внимателно — прекъсна го спокойно отец Браун. — Казахте, че машината не може да греши и в известен смисъл тя наистина е права. Грешката е на другата машина, на тази, която е управлявала първата. Вие сте приели, че мъжът в опърпаните дрехи е подскочил при споменаването на лорд Фалконрой, защото е убиецът на лорда. А той е подскочил просто защото е самият лорд Фалконрой.

— А защо, по дяволите, не ни го каза веднага? — извика смаяният Ъшър.

— Защото е сметнал, че бягството и паниката не подобават на един аристократ. Затова в началото се опитал да скрие името си. Но вече бил готов да ви го каже, когато... — отец Браун сведе поглед към пода — когато онази жена му е дала друго име.

— Нали не смятате — измърмори преbledнелият Ъшър, — че лорд Фалконрой е Дейвис Омайника?

Свещеникът го погледна с открито, но неразгадаемо лице:

— Ще се въздържа от мнение — рече той. — Оставям всичко на вас. Във вестника се споменаваше, че титлата му е била върната наскоро, но пък на тези вестници обикновено не може да се вярва. Също така пишеше, че е бил в Щатите на младини, но кой знае... И Дейвис, и Фалконрой са страхливци, но такива са още много мъже. Не бих пратил и куче на бесилката, ако разполагам единствено със собственото си мнение. Но ми се струва — продължи той замислено, — че вие, американците, сте твърде простосърдечни. Вие идеализирате английската аристокрация — дори и само заради убеждението ви, че е толкова аристократична. Срещате един добре изглеждащ англичанин в

костюм, за него са ви казали, че е в Камарата на лордовете и веднага решавате, че е наследник на стар род. Вие не познавате нашата система за социално израстване. Мнозина от най-влиятелните ни благородници не само са се издигнали съвсем наскоро, но и...

— Млъкнете! — извика Грейууд Ъшър и размаха слабата си ръка пред ироничното лице на свещеника.

— Оставете го този луд! — извика грубо Тод. — Заведете ме при моя гост!

На другата сутрин отец Браун се появи с обичайното си ведро и спокойно изражение, стиснал под мишница новия брой на познатия жълт вестник.

— Страхувам се, че сте загърбили неоправдано модната преса — рече той. — Но това тук може би ще ви заинтригува.

Ъшър прочете заглавието: „Снобските гуляи на Шмекера: веселба край Поклонническото езеро“. Нататък продължаваше така: „Снощи пред сервиза «Уилкинсън» се разигра трагикомична сценка. Полицай забелязал мъж в затворнически дрехи да се настанява най-спокойно зад волана на последен модел «Панхард», придружен от жена, загърнатата в парцаливо палто. При появата на полицаия младата дама свалила палтото и той разпознал дъщерята на милионера Тод, която идвала от «Бала на бедняците» край Поклонническото езеро, където подобрите гости били облечени в подобни костюми. Госпожицата весело обяснила, че тя и господинът със затворническата униформа отиват на обиколка в околността“.

Отдолу Ъшър намери изрезка от по-късно излязъл вестник със заглавие: „Шеметно бягство на милионерска дъщеря с арестант. Балът на бедняците по нейна идея...“.

Грейууд Ъшър вдигна поглед, но отец Браун вече бе изчезнал.

---

[1] Става дума за храмовия комплекс на Ордена на тамплиерите в Лондон, построен в средата на XII век. След разпускането на Ордена през 1312 година помещенията приютяват наскоро създадените адвокатски сдружения, които превръщат храма в свое седалище, ползващо се със статута на големите университети като Оксфорд и Кеймбридж. В преносен смисъл Храмът обозначава дълговековната традиция на юриспруденцията и адвокатското съсловие в Англия. — Бел.прев. ↑

[2] Уилям Харви, английски лекар, през 1616 година за първи път обосновал публично принципите на кръвоносната система и кръвообращението. — Бел.прев. ↑

[3] Перифраза от стиха на лорд Тенисън от поемата *In Memoriam*. — Бел.прев. ↑

НЕРАЗРЕШИМАТА ЗАГАДКА

Този странен случай, в известен смисъл може би най-странныят сред преживелиците на отец Браун, се разигра малко след като отколешният му приятел от Франция Фламбо сложи край на кариерата си на крадец и със завиден хъс и ентузиазъм се хвърли в ново поприще — превърна се в полицейски инспектор. Така се случи, че и като престъпник, и като ловец на престъпници, Фламбо се занимаваше предимно с кражби на скъпоценности и бързо бе признат за експерт не само що се отнася до разпознаването на бижута, но и в не по-малко полезната област по залавянето на обирджиите. Именно поради изключителните му познания по този въпрос му бе възложена важна мисия, във връзка с която онази утрин той бе решил да потърси помощта на божия служител.

Отец Браун бе щастлив да чуе гласа на приятеля си, макар и не на живо, а по телефона, ако и по принцип (и особено в този момент) да не долюбваше особено това изобретение на техническия гений. Предпочиташе да наблюдава лицата на събеседниците си и да усеща излъчването им, тъй като ясно съзнаваше, че без непосредствените впечатления от живия контакт словесните съобщения могат да бъдат доста подвеждащи, особено ако човекът отсреща е непознат. А във въпросната утрин цял рояк непознати се изредиха да цвърчат в телефонната слушалка с повече или по-малко неразбираеми послания, сякаш в апарата се бе вселил демонът на дребнотемиято. Най-показателно бе първото обаждане, при което бе зададен въпросът дали свещеникът не издава индулгенции за кражба или убийство срещу съответното заплащане, и ако да, то дали ценоразписът за услугите му може да бъде намерен закачен на вратата на църквата. На смаяното, но категорично „не“ на отца бе отговорено с пресилен смях, който показваше, че думите му въобще не са взети на сериозно от непознатия просител. След това развълнуван и леко истеричен женски глас отправи молба свещеникът веднага да посети една гостилница, намираща се на петдесетина мили по пътя към съседния катедрален

град, но молбата бе последвана от повторно обаждане на същия глас, този път още по-развълнуван и още по-истеричен, който заяви, че въпросът всъщност не бил спешен и нямало нужда да ходи никъде. Едва бе оставил слушалката и звъннаха от известна новинарска агенция с въпроса дали би коментирал изказването на известна филмова актриса относно мустаците и мъжете; а накрая за трети път се включи развълнуваната дама от гостилницата и заяви, че все пак присъствието му било задължително. У отеча се породил смътното подозрение, че непоследователните и противоречиви обаждания са израз на двоумението и паниката, тъй често срещани в душите, търсещи пътя към истинското учение, но при все това въздъхна с облекчение, когато гласът на Фламбо прекъсна истеричната серия със сърдечната заплаха да се появи на масата за закуска.

Отецът предпочиташе да разговаря с приятелите си настанен удобно пред камината, с разпалена лула в ръка, но този път се оказа, че кипящият от енергия гост е поел по пътеката на войната и на всичкото отгоре възнамерява да отмъкне домакина със себе си. Вярно, че в ситуацията имаше особени обстоятелства, които, съвсем основателно можеше да се предположи, бяха в състояние да привлекат вниманието на дребния свещеник. През последните месеци Фламбо бе осуетил няколко внимателно планирани обира, сам-самичък беше измъкнал тиарата на херцогинята на Дълуич от ръцете на престъпника, опитал се да се измъкне с бягство през градината; а само няколко седмици по-късно бе заложил толкова хитроумен капан за бандита, хвърлил око на известната Сапфирена огърлица, че в крайна сметка въпросният апаш си бе тръгнал с дубликата, който бе възнамерявал да остави на мястото на истинската огърлица.

Вероятно именно поради тази причина му бе възложена деликатната мисия да охранява доставката на едно истинско съкровище, което бе ценно не само заради вложените в направата му скъпоценности, но преди всичко с духовната си стойност. В католическия манастир в катедралния град се очакваше да пристигне световноизвестна реликва, в която се предполагаше, че се съхраняват мощите на света Доротей и упорито се говореше, че един от най-опитните крадци в Европа си е поставил за цел да се добере до реликвата или по-скоро до златото и рубините по обкова на ковчежето. Може би заради това Фламбо бе решил, че свещеникът ще е най-

подходящият спътник за това приключение, връхлетя в дома му, хвърляйки искри от ентузиазъм и амбиция, и гръмогласно оповести плановете си как да надхитрят злодея.

Французинът извиси великанската си снага над камината на свещеника и с познатия наперен мускетарски жест засука дългите си мустаци.

— В никакъв случай! — извика той, говорейки за пътуването до Кастърбъри, на шейсет мили от градчето. — В никакъв случай не бива да допускате да се извърши такова светотатство под носа ви!

Реликвата трябваше да пристигне в манастира чак вечерта, така че дотогава присъствието на благородните ѝ защитници там бе излишно, но пък пътуването с кола щеше да отнеме по-голямата част от деня. Отец Браун мимоходом отбеляза, че по пътя има една гостилница, в която биха могли да обядват, и добави, че към него е била отправена молба да се отбие там при първа възможност.

Поеха през обраслата с гъсти гори рядко населена област, в която все по-рядко срещаха странноприемници и крайпътни постройки и макар да бе по обед, слънчевата светлина постепенно отстъпи пред буреносен здрач, а тъмновиолетови облаци надвиснаха над тъмносивите гори. В зловещия сумрак и малкото цветни петна в пейзажа придобиха онзи тайнствен отблясък, който иначе остава скрит под ярките слънчеви лъчи; парцаливите червеникави листа и жълто-оранжевите дървесни гъби като че ли изведнъж запламтяха със собствен пламък. В сбиращата се тъма героите спряха пред една просека, тясна пролука в сивата стена на дърветата, над които се извисяваше доста необичайната на вид гостилница, за сметка на това с обичайното име „Зеленият дракон“.

Двамата стари познайници често бяха пристигали заедно в странноприемници, гостилници и други човешки обиталища, където намираха какви ли не странни ситуации, но предзнаменованията за очакващите ги изключителни събития рядко ги бяха връхлитали с такава сила, и при това в толкова ранен момент. Колата им все още бе на около стотина метра от тъмнозелената порта, която очевидно бе боядисана така, че да е в тон с тъмнозелените капаци на високата и тясна къща, когато въпросната порта внезапно се отвори, отвътре изскочи жена с развята червена коса и се втурна към тях, сякаш възнамеряваше да скочи в колата, преди да е спряла. Фламбо закова

спирачки, а червенокосата дама залепи бледото си трагично лице на прозореца и извика:

— Вие ли сте отец Браун? — и без да си поема дъх, със същата интонация продължи: — А кой сте вие?

— Господинът се казва Фламбо — обади се спокойно дребничкият свещеник. — С какво бих могъл да съм ви полезен?

— Влезте вътре! — отвърна тя толкова рязко, че гласът ѝ прозвуча странно, дори и предвид необичайната ситуация. — Извършено е убийство!

Излязоха от колата мълчаливо и последваха домакинята към тъмнозелената порта, която се отваряше навътре и водеше към алея, обградена от дървени колони, гъсто обрасли с бръшлян и лозници, сред които се виждаха обагрени в черно, червено и прочие мрачни краски листа. Алеята ги изведе до вътрешна вратичка, през която влязоха в голямо помещение, по чиито стени висяха ръждясали кавалерийски трофеи и в което вехтите мебели бяха безразборно нахвърляни като в барака за дърва. Посетителите стъписано се спряха на прага, тъй като в първия момент им се стори, че изведнъж един от пригответените за огрев дънери се размърдва и се отправя към тях — толкова прашен, опърпан и вдървен изглеждаше мъжът, който при появата им се отърси от обичайното си състояние на вцепененост.

Колкото и да е странно, в движенията на непознатия се долавяше вродена грациозност, макар и тя да напомняше по-скоро на скованите сгъвки на дворцовата стълбичка или на раболепната закачалка за халата в преддверието на банята. И Фламбо, и отец Браун усетиха, че никога преди не са срещали човек, чиято съсловна принадлежност да не може да бъде определена от пръв поглед. Мъжът очевидно не бе от онези, които се наричат джентълмени, а осанката му излъчваше закостенялата изисканост на учения; в държанието му се усещаше нещо непочтително; но все пак от него лъхаше по-скоро на академизъм, отколкото на бохемски разгул. Той бе слаб и блед, с леко вирнат нос и още по-вирната тъмна брада, отпред темето му бе голо, но отзад мазната и изтощена коса се спускаше над раменете; очите му почти изцяло бяха скрити зад тъмни очила. На отец Браун му се струваше, че и преди е срещал представители на този тип, ала се затрудняваше да намери точното им название с една дума. Мъжът

едвам си проби път през вехториите, които в по-голямата си част бяха стари книги от седемнайсети век, и застана пред тях.

— Правилно ли разбрах — поде тежко Фламбо, — че тук е извършено убийство?

Жената нетърпеливо закима, разлюлявайки бакърените си къдрици; като се изключат пламтящите букли на елф, вече не изглеждаше толкова необузdana: тъмната ѝ рокля бе строга и спретната, чертите на лицето бяха ясно изразени и красиви и от нея се усещаше двойната сила на тялото и ума, която прави жените толкова могъщи, особено в сравнение с мъжете като този с тъмните очила. Въпреки това именно той взе думата, включвайки се в разговора с известна старомодна галантност.

— Вярно е, че бедната ми снаха бе подложена на ужасно изпитание, което всички ние бихме желали да ѝ спестим. Какво не бих дал аз да бях открил случилото се и да поема върху плещите си товара от съобщаването на злощастната вест. За съжаление обаче именно госпожа Флъд намери мъртъв в градината възрастния си дядо, който от доста време бе болен и прикован към легло в тази гостилница. Обстоятелствата говорят за насилие... дори бих казал — поругаване. Странни обстоятелства, ако ми позволите да отбележа, изключително странни... — Той се покашля тихо, сякаш се притесняваше, че вината за странните обстоятелства е негова.

Фламбо се поклони на дамата и изрази искрените си съболезнования, след което се обърна към мъжа:

— Доколкото разбрах, вие сте деверът на госпожа Флъд?

— Доктор Оскар Флъд — представи се той. — Брат ми, съпругът на дамата, в момента е по работа на континента и тя пое върху себе си отговорността по управлението на гостилницата. Дядо ѝ бе доста възрастен и почти напълно парализиран. Той не напускаше стаята си, така че тези изключително странни обстоятелства...

— Повикахте ли полицията? — попита Фламбо.

— Да, веднага щом открихме случилото се, се обадохме по телефона, но полицаите ще пристигнат след няколко часа. Гостилницата е встрани от оживените пътища, тук отсядат само хора, поели към Кастърбъри. Така че решихме да потърсим безценната ви помощ, докато...

— Ако изобщо бихме могли да сме от някаква помощ — обади се отец Браун толкова нехайно, че прекъсването му нямаше как да бъде сметнато за грубост, — ще е най-добре веднага да се запознаем със „странните обстоятелства“.

Сякаш съвсем несъзнателно пристъпи към вратата и за малко не се сблъска с едра фигура, препречила пътя му — младеж с тъмна коса, невчесана и мръсна, който въпреки това щеше да изглежда доста привлекателен, ако едното му око не бе обезобразено — белегът му придаваше злокобен вид.

— Какви ги вършите, по дяволите? — изръмжа той. — Да разправяте на всеки срещнат за убийството, вместо да изчакате да пристигне полицията?

— Аз ще се оправя с полицаите — обади се властно Фламбо, нетърпящият възражение тон показваше, че вече той е поел командването. Пристъпи към вратата и тъй като все пак бе доста по-едър от едрият младеж, а мустаците му бяха не по-малко впечатляващи от рогата на испански бик, едрият младеж отстъпи с неловкото изражение на човек, който е бил изблъскан настрана и след това напълно забравен. Цялата процесия излезе в градината и пое по оградената алея към черничевите храсти. Само Фламбо чу как свещеникът казва на лекаря:

— Явно присъствието ни не е по вкуса на този млад мъж. Кой е той, между другото?

— Казва се Дън — отвърна сдържано Флъд. — Снаха ми го взе да се грижи за градината, тъй като е загубил окоето си във войната.

Навлязоха в черничевите храсти и потънаха в богатото на багри, но при все това злокобно сияние, което често се получава, когато земята долу излъчва повече светлина от небето. На бледите лъчи на останалото зад гърба им слънце короните на дърветата се издигаха като бледозелени пламъци към буреносното небе, което всяка секунда сменяше различни оттенъци на виолетово и лилаво. Тук-там някой лъч си пробиваше път и до кътчета от моравата и цветните лехи и ги обагреше в загадъчни и потайни цветове. Лалетата в лехата приличаха на капки черна кръв и човек би се закълел, че някои от цветята наистина са черни. Естествено, пътеката водеше към магнолия, която отец Браун по неясни причини бъркаше с дяволското дърво, като този път склонността му да нарича бедната магнолия „дяволска“ бе подсилена

от факта, че от клоните на дървото като сух плод висеше сухото мършаво тяло на старец с дълга брада, която гротескно се развяваше на вятъра.

Трупът бе обгърнат не само от ужаса на здрача, но и от ужаса на слънчевата светлина, тъй като по ирония на съдбата лъчите оцветяваха дървото и тялото във весели краски и го превръщаха в сценичен декор; магнолията все едно бе обсипана с цветове, тъй като тялото бе облечено в изумруденозелена нощница, а на клатушкащата се глава бе кацнала яркочервена шапчица. Единият крак бе обут в червен пантоф, а другият пантоф бе паднал и лежеше на земята като локва кръв.

Фламбо и отец Браун все още не бяха обърнали внимание на всичките тези подробности, тъй като бяха вперили поглед в странния предмет, който стърчеше от гърдите на съсухреното тяло. Огледът показва, че това е почернялата от ръжда ръкохватка на меч от седемнайсети век. И двамата се вираха в меча и не помръдваха толкова дълго, че изнервеният доктор Флъд изгуби търпение.

— Най-много ме озадачава — обади се той, нервно кършейки пръсти — състоянието на тялото. Но то ни дава ключ към възможните отговори.

Фламбо пристъпи към дървото, извади лупа и огледа ефеса на меча. В този момент обаче, по абсолютно непонятна причина, свещеникът се завъртя на пети, застана най-непочтително с гръб към трупа и се загледа в другия край на градината. За секунда успя да зърне бакърените букли на госпожа Флъд, която разговаряше с чернокос млад мъж, но в следващия миг непознатият се качи на мотора си и изчезна по пътя, а след него остана само заглъхващото бумтене на мощния двигател. Жената го изпрати с поглед, обърна се и пое към останалите, а отец Браун побърза да насочи вниманието си към дръжката на меча и повесеното тяло.

— Правилно ли разбрах, че сте открили тялото преди около половин час? — попита Фламбо. — По онова време някой от вас да е бил тук? В стаята на стареца, в тази част на къщата или в градината?

— Не — отвърна уверено лекарят и поклати глава: — Истинска трагедия... Снаха ми бе в зимника, който е от другата страна на къщата, Дън бе в зеленчуковата градина, която също е натам, а аз се бях заровил в старите книги в кабинета, който е досами стаята, в която

ме заварихте. Имаме две прислужнички, но едната е била отишла до пощата, а другата била на тавана.

— А някой от горепосочените — поде спокойно Фламбо — да е бил в лоши отношения с бедния джентълмен?

— Той бе обект на всеобща почит и привързаност — отвърна тъжно Флъд. — Ако е имало някакви неразбирателства, те в никакъв случай не надхвърлят обичайните за наши дни семейни пререкания. Старецът бе отдаден на едновременните религиозни порядки, а дъщеря му и съпругът ѝ са с по-разкрепостени възгледи за света. Но това не би могло да има нищо общо с жестокото убийство.

— Зависи колко разкрепостени са възгледите — вметна отец Браун. — Или пък колко са тесногръди.

В този момент госпожа Флъд повика девера си от другия край на градината. Той пое нататък, махна извинително с ръка и в движение посочи с дългия си пръст към земята:

— Ще видите, че отпечатъците са изключително любопитни — извика той, заприличвайки в този момент повече от всякога на погребален агент.

Двамата детективи се спогледаха:

— Мен са ми любопитни някои други неща — обяви Фламбо.

— И на мен — кимна свещеникът, впил глуповат поглед в тревата.

— Чудех се — продължи французинът — защо им е трябвало да обесят стареца, а след това да си правят труда да го промушват с меч.

— А аз се питах — отвърна отец Браун — защо, след като са го промушили в сърцето, са решили да го обесят на дървото.

— Грешите! — възрази приятелят му. — От пръв поглед се вижда, че не е бил прободен жив. Ако бе така, щеше да има повече кръв и раната нямаше да е така затворена.

— А за мен от пръв поглед е ясно — отецът се взря в тялото, напрегна късогледите си очи и дори се изправи на пръсти, — че не са го обесили жив. Вижте възела на примката, толкова несръчно е направен, че въжето няма как да се стегне. Тази примка никого не би могла да удуши. Старецът е бил мъртъв, преди да го увесят на дървото, а според вас е бил мъртъв и преди да го промушат с меч. Как е бил убит тогава?

— Струва ми се — отбеляза Фламбо, — че е най-добре да се върнем в къщата и да огледаме стаята му. Както и другите неща.

— Така да бъде. Но сред другите неща на първо място са отпечатъците. Ще е добре да започнем от другия край, от прозореца. По алеята няма следи, но по тревата под прозореца на стаята на стареца отпечатъците са ясни.

Запремига ожесточено и след това бавно пое обратно към дървото, навеждайки се от време на време, когато нещо на земята привличаше погледа му. Накрая се върна при Фламбо и словоохотливо запита:

— Разбрахте ли каква е историята, запечатана от отпечатъците по тревата? Все още се вижда ясно, макар и самата тя да е далеч от яснотата.

— Не само че не бих я нарекъл ясна — отвърна Фламбо, — а по-скоро бих я определил като мрачна и зловеща.

— Е — поде свещеникът, — отпечатъците от пантофите на стареца разказват следната история: възрастният парализиран мъж е скочил през прозореца и тичешком е пресякъл лехите край пътеката. Явно е горял от нетърпение да бъде обесен и промушен в сърцето и тази перспектива толкова го очаровала, че от радост от време на време е подскачал на един крак, а в един момент дори е вървял на ръце...

— Престанете! — прекъсна го гневно французинът. — Каква е тази дяволска пантомима?

В отговор отец Браун вдигна вежди и спокойно посочи следите на земята.

— През половината разстояние има следи само от един пантоф, а на места се вижда отпечатък от длани.

— Не може ли просто да е залитнал, да е паднал и да се е подпрял на тревата? — попита Фламбо.

— В такъв случай щяха да са останали следи от коленете или от нозете му, а няма нищо. Естествено, калдъръмената алея е близо и по нея няма никакви отпечатъци, макар че би трябвало да е останало нещо поне по пръстта между камъните. Да, като се замисля, това е доста странно...

— Странна алея, странна градина и изобщо странна история! — Фламбо мрачно огледа мрачната градина, притихнала в очакване на връхлитащата буря, после сведе поглед към извитата алея, която

наистина изглеждаше доста странна с разхвърляните камъни от калдъръма.

— А сега — подкани го отец Браун — нека се качим да огледаме стаята.

Насочиха се към друга врата, която бе близо до прозореца на спалнята, но преди да влязат, свещеникът се спря на прага, за да огледа подпряната на стената обикновена градинска метла.

— Видяхте ли?

— Да. Метла — отвърна с притаена ирония Фламбо.

— Не е метла, а грешка — поправи го отец Браун. — Първата грешка, която убийците са допуснали.

Изкачиха се по стълбите до спалнята на покойника; един поглед бе достатъчен, за да разберат истината за царящата в къщата атмосфера. Още в първия момент отец Браун бе усетил, че се намира в католически дом или по-скоро в дом, който някога е бил католически, а сега се обитава от забравили религията неверници. Статуите и изображенията в стаята на стареца показваха, че малкото останала вяра в Бог се е дължала единствено и само на него и че близките му по някаква причина са се отрекли от Църквата. Но свещеникът знаеше, че едно подобно обяснение е напълно неадекватно дори и за обикновено убийство, да не говорим за толкова странен случай като този.

— Гръм и мълния! — измърмори той. — Всъщност убийството е най-малко странното нещо в цялата история.

Докато изричаше тези думи, лицето му бавно се проясни.

Фламбо се бе настанил в креслото пред малката масичка до леглото на покойника и замислено се взираше в три-четири бели хапчета, поставени на малък поднос до бутилка с вода.

— Убиецът — поде бавно французинът — иска да си мислим, че старецът е бил обесен или намушкан. Само че той не е умрял нито от задушаване, нито от меча. Защо искат да ни убедят в противното? Най-логичното обяснение е, че истинската причина за смъртта би ни насочила към определена личност. Да предположим за миг, че е бил отровен. В случая имаме едно-единствено лице, което съвсем естествено пасва на ролята на отровител.

— Да — кимна отец Браун, — приятелят ни с тъмните очила е лекар.

— Трябва да изследваме тези хапчета! — обяви решително Фламбо. — Не бива да ги изпускам от поглед, докато не ги проверим. Изглеждат ми водоразтворими.

— Не разполагате с достатъчно време за изследвания — рече свещеникът. — Скоро ще пристигне съдебният лекар. По-добре ги приберете внимателно, за да не ги загубите. Стига изобщо да решите да чакате съдебния лекар, разбира се.

— Няма да си тръгна от тук, докато не разреши загадката — в рече се французинът.

— В такъв случай ще останете тук до края на дните си — отвърна отец Браун, зареял поглед през прозореца. — Но аз нямам намерение да си губя повече времето в тази стая.

— Да не искате да кажете, че не е по силите ми да разреши случая? — попита приятелят му. — Защо?

— Защото той не е разрешил с вашите методи, така както някои хапчета не са разтворими във вода — рече свещеникът и излезе през тъмните стълби в още по-притъмнялата градина. Там пред очите му се разкри същата картина, която бе зърнал през прозореца.

Смазващата черна тежест на буреносния небосклон като че ли бе надвиснала още по-ниско над земята, облаците почти напълно бяха закрили слънцето, което едва се подаваше от тясна пролука в сивата пелена, по-бледо и от луната. Във въздуха се усещаше трупачото се напрежение на надвиснала мълния, вятърът бе утихнал и дори багрите в градината бяха само по-плътни отсенки на мрака. Само един цвят искреше, макар и вече не толкова ярко — червената коса на стопанката на дома, която бе застинала като вцепенена, заровила ръце в косите си. Тази сцена на душевно помрачение на фона на скритото слънце пробуди у оца спомена за обсебващи загадъчни слова и той неволно зашепна:

— „Чутовен кът! Една жена ли чезна... в такова място посред нощ беззвездна... по тайния си призрачен любим!“^[1] — шепотът му се усили: — Света Дево, Божия майко, закриляй ни нас, грешните... точно това е, точно това: жена, чезнеща по „тайния си призрачен любим“!

Разтреперан, той колебливо се приближи към червенокосата стопанка, но когато заговори, гласът му прозвуча спокойно. Взря се в нея напрегнато и й рече, че не бива да се плаши от страничните неща,

съпътствали трагедията, колкото и налудничави и грозни да изглеждат те.

— За дядо ви картините в стаята му са били по-истинни от грозната картина, която заварихме ние — добави той строго. — Нещо ми подсказва, че той е бил добър човек и това, което убийците са сторили с тялото му, не е от значение.

— О, прилява ми от неговите картини и статуи! — извика тя и се извърна настрана. — Защо сами не се погрижат за себе си, ако наистина са това, за което ги смятате? Бунтовниците спокойно могат да разбият главата на Светата Дева и нищо няма да им се случи. Какъв е смисълът? Вече няма как да хвърляте вината върху нас, не смеете да го правите, тъй като знаем, че човекът е по-силен от Бог!

— Не бива да превръщате търпението на Бог към нас в аргумент срещу него — отвърна нежно отец Браун.

— Дори Бог да е търпелив, а човекът да не е, ние може би харесваме повече нетърпението. За вас това е светотатство, но няма как да ни спрете.

Отец Браун подскочи леко:

— Светотатство ли! — възкликна той и изведнъж се обърна към вратата с новопоявила се решителност. В същия момент на прага се показва Фламбо, блед от вълнение, стиснал в ръката си късче хартия. Свещеникът отвори уста, но устременият му приятел го изпревари:

— Най-накрая попаднах на следа! — обяви французинът. — Хапчетата изглеждат напълно обикновени, но не са. Освен това веднага щом се заех да ги разгледам, в стаята нахлу онзи едноок звяр, градинарят, въоръжен с пистолет. Избих го от ръката му, а него блъснах надолу по стълбите. Кълбото вече започва да се разплита. Само след час-два ще съм си свършил работата.

— Точно обратното — възрази свещеникът, в гласа му звънтеше необичайна за него заповедна нотка. — А и няма как да останем тук още час. Дори и минутка повече не бива да се бавим. Тръгваме веднага!

— Почакайте! — възкликна смаяно Фламбо. — Тъкмо намерихме пътя към истината! Личи си, че вече сме близо, вижте само как се уплашиха от нас.

Отец Браун го изгледа с неразгадаемо каменно лице и рече:

— Те не се страхуват от нас, докато сме тук. Ще се страхуват само ако ни няма.

И двамата бяха забелязали в сумрака фигурата на нервно потропващия доктор Флъд, който пое към тях, размахал неистово ръце.

— Спрете! Изслушайте ме! — извика силно лекарят. — Открих истината!

— Обяснете я на полицаите — отвърна свещеникът. — Те трябва да пристигнат всеки момент. Ние трябва да тръгваме.

Флъд като че ли бе обзет от вихър от чувства, въртопът на емоциите го засмука и след миг го изхвърли обратно на повърхността с отчаян писък. Той разпери ръце, като Христос на кръста, и препречи пътя им:

— Нека бъде волята Ти! — извика той. — Повече няма да ви заблуждавам! Позволете ми да се изповядам!

— Изповядайте се пред собствения си свещеник — сряза го отново отец Браун и се втурна към портата, последван от зашеметения си приятел. Преди да стигнат до оградата обаче, друга фигура профуча край тях по-бързо от вятъра и градинарят Дън закрепця неразбираеми обиди към бягащите от задълженията си детективи. Свещеникът се наведе точно навреме, за да избегне удара с пистолета, но Дън не успя да се наведе, за да избегне юмука на Фламбо, който по тежест се равняваше на този на Херкулес. Двамата оставиха Дън прострян на пътеката, излязоха през портата и мълчаливо влязоха в колата. Фламбо зададе един-единствен въпрос и отец Браун кратко отговори:

— Кастърбъри.

След дълга тишина свещеникът отбеляза:

— Почти съм склонен да повярвам, че бурята бе надвиснала само над тази градина и че всъщност тази в небето бе предизвикана от бурята в душата.

— Приятелю, познаваме се от дълго време и заповядайте ли нещо, аз съм готов да ви следвам. Искрено се надявам да не ми кажете, че ме отведохте от този невероятен случай само защото атмосферата в градината не ви е допаднала.

— Атмосферата със сигурност бе ужасна — отвърна спокойно отец Браун. — Мъчителна, страстна и потискаща. А най-ужасното бе това, че в цялата история нямаше нито капчица омраза.

— Все пак някой поне мъничко не е харесвал стареца — възрази Фламбо.

— Никой не е мразил никого! — извика измъчено отец Браун. — Това бе най-ужасното — причината за мрака е любовта.

— Странен начин да покажеш обичта си — да обесиш някого и да го намушкаш с меч.

— Причината е любовта — повтори свещеникът — и тя изпълва къщата с ужас.

— Не ми казвайте — възрази Фламбо, — че тази красива жена е влюбена в паяка с очилата.

— Няма — простена отново отец Браун. — Тя обича съпруга си. Чудовищно е!

— Чувал съм ви често да препоръчвате любов към съпруга — отвърна Фламбо. — Едва ли това би могло да се нарече греховна любов.

— Не е греховна в този смисъл! — сопна се отецът, но след това се извърна към него и продължи по-топло: — Нима не знам, че любовта между мъжа и жената е първата божия заповед и завинаги ще бъде свята? Нали не сте от идиотите, които си мислят, че ние не се възхищаваме на любовта и брака? Нима подозирате, че съм забравил за Райската градина и виното от Кана? Именно защото силата ѝ е силата на Бог, тя действа толкова мощно, дори и когато загърбва Бог. Тогава Градината се превръща в джунгла, но славна джунгла, тогава втората ферментация превръща виното от Кана в оцета на разпятието. Нима мислите, че не знам всичко това?

— Сигурен съм, че го знаете, но пък аз все още не знам почти нищо за убийството.

— И няма как да знаете — отвърна отец Браун.

— Защо?

— Защото изобщо не става дума за убийство.

Фламбо смаяно замълча, а свещеникът продължи спокойно:

— Обърнете внимание, че жената очевидно бе сломена от мъка, а не обели нито дума за убийство. Тя изобщо не спомена думичката „убийство“. За сметка на това постоянно говореше за „светотатство“.

След това, съвсем рязко сменяйки темата, той добави:

— Чували ли сте някога за Тайрънския тигър?

— Дали съм чувал! — извика французинът. — Та именно той е хвърлил око на реликвата, която трябва да опазим тази нощ. Тайрънския тигър е най-опасният и смел престъпник, влизал някога в страната. Ирландец е, но от онзи тип, които в някакъв момент превъртат и се отричат от вярата. Сигурно си е имал вземане-даване с тайните диaboлически общества, но така или иначе има злоещо чувство за хумор и склонност към извратените шеги. Иначе не е извратен тип, рядко убива и никога не измъчва жертвите си, но обича да шокира хората, особено сънародниците си, ограбва черкви, изравя скелети от гробниците и какво ли още не.

— Всичко съвпада — въздъхна отец Браун. — Трябваше да се досетя в самото начало.

— Не разбирам как е възможно да се досетим за каквото и да е било само след час разследване — възрази детективът.

— Трябваше да се досетя, преди изобщо да се захванем с разследването — отвърна свещеникът. — Трябваше да се досетя още преди да пристигнете у дома тази сутрин.

— Какво искате да кажете?

— Това е поредното доказателство колко лъжовни могат да бъдат гласовете по телефона — отбеляза замислено отецът. — Тя ми се обади цели три пъти сутринта, а аз реших, че в това няма нищо важно. Първо ме помоли да дойда в гостилницата колкото се може по-бързо. Какво означава това? Означава, че старецът е бил на смъртно легло. След това ми каза, че все пак не се налага да се разкарвам. Какво означава това? Естествено, старецът вече бил предал богу дух. Починал е спокойно в леглото си, вероятно сърцето му не е издържало, все пак той е бил на преклонна възраст. След това тя се обади за трети път, че все пак щяло да е добре да отида. Какво означава това? Ето тук нещата започват да стават интересни.

Замълча за миг и след това продължи:

— На Тайрънския тигър, чиято съпруга го обожава, му хрумнала една от неговите налудничави идеи и ние за малко не се хванахме на въдичката. Неясно как, но знаел, че вие сте по петите му, че го познавате и че сте натоварени със задачата да опазите мощите. Може и да се е досетил, че и аз ще ви помагам. Целта му е била да ни възпрепятства и затова решил да инсценира убийство. Постъпката му е ужасна, но не е убийство. Принудил е съпругата си да му помогне,

позовал се е на жестоката действителност и е казал, че може да избегне смъртната опасност само ако използва мъртвото тяло, което така или иначе нищо няма да усети. Съпругата му била готова на всичко за него, но усещала противоестествената поквара на ужасния маскарад с обесването и точно затова говореше за светотатство. Говореше не само за оскверняването на мощите, но и за оскверняването на смъртния одър. Братът е един от извратените „учени“ бунтовници, които си играят с измислянето на бомби, пуснат на воля идеалист. Но той също е готов на всичко за Тайрънския тигър, както и градинарят. Вероятно това е в негов плюс, че толкова много хора са му верни до смърт.

Едно нещо ме накара да се замисля още в самото начало. Сред старите книги, с които се бе зарил докторът, имаше купчина памфлети от седемнайсети век и аз зърнах заглавието на един: „Вярното описание на процеса и екзекуцията на лорд Стафорд“. Стафорд е бил екзекутиран покрай папския заговор, който започва с интересна детективска история, смъртта на сър Едмънд Бери Годфри. Годфри бил намерен мъртъв в една канавка, като част от неяснотите около смъртта му се дължат на това, че били намерени следи от пръсти около врата му, но освен това той бил намушкан със собствената си сабя. Веднага си помислих, че някой в къщата може да е почерпил идея от този памфлет. Само че целта му не може да е била извършването на убийство, а по-скоро създаването на загадка. След това стана ясно, че това се отнася и за останалите чудовищни подробности. Те бяха сатанински, но не бяха дело на сатаната, от тях се долавяше, че са претекст, целта им бе да направят случая възможно най-заплетен и противоречив, да ни накарат да останем дълго време в гостилницата. Измъкнали са горкия старец от леглото, накарали са трупа да подскача на един крак и да върви на ръце и да върши всичко, което не би могъл да върши. Целта им е била да създадат за нас една „неразрешима загадка“. Накрая са замели собствените си следи от пътеката и са оставили метлата подпряна на стената. За щастие прозряхме истината навреме.

— Вие я прозряхте — отвърна Фламбо. — Аз щях да се забавя още малко с втората следа, която ни бяха оставили с хапчетата.

— Така или иначе, важното е, че тръгнахме навреме — отвърна спокойно отец Браун.

— И съвсем скоро ще бъдем в Кастърбъри — допълни Фламбо.

Същата нощ в манастира в Кастърбъри се разиграха събития, чиято цел бе да смути покоя на монасите. Украсеното със златен обков и рубини ковчеже с мощите на света Доротея бе оставено в притвора на параклиса на манастира, за да изчака освещаването и с тържествена процесия да бъде внесено в катедралата. За момента бе под надзора на един монах, който го наблюдаваше бдително, тъй като братството бе известно за опасността от спотайващия се Тайрънски тигър. Затова монахът скочи на крака веднага щом зърна как един от прозорците се отваря и през пролуката като змия се промъква нещо. Втурна се към прозореца, сграбчи облечената в скъпа ръкавица ръка и извика за помощ. В същия този миг един мъж влетя през вратата зад гърба му и грабна поставеното на масата ковчеже, а заклещената на прозореца ръка изведнъж се отпусна и монахът се оказа стиснал дървена протеза.

Тайрънският тигър бе използвал същия номер и преди, само че монахът нямаше откъде да го знае. За щастие поне за един човек този трик не бе изненада и той се появи на прага, запълвайки рамката на вратата, в момента, в който престъпникът се обърна да избяга. Фламбо и Тайрънският тигър се спогледаха и дори взаимно си отдадоха чест.

Междувременно отец Браун бе дошъл в параклиса, за да се помоли за душите на някои от хората, замесени в този невероятен случай. Но сърцето му не бе скръбно, тъй като в интерес на истината не бе изгубил напълно надежда за Тайрън и презряното му семейство и дори по-скоро таеше по-големи надежди за тях, отколкото за много подостопочтени люде. След това мислите му се насочиха към мястото, където се намираше и предстоящото събитие. На фона на черно-зеления мрамор в дъното на параклиса, издържан в стил рококо, тъмночервената покривка на олтара на свой ред бе като фон на огненочервените рубини на ковчезето, известни като „розите на света Доротея“. Свещеникът отново се върна към странните събития от деня и жената, която жадуваше прошка за светотатството, за чието осъществяване бе спомогнала. Все пак, помисли си той, любимият на света Доротея също е бил езичник, но връзката им не бе накърнила вярата ѝ. Тя бе умряла в името на истината, а след това му бе пратила рози от Рая...

Отец Браун вдигна поглед и през пелената от тамяна и пушека на свещите видя, че месата е към края си и процесията е готова. Усещането за натрупаното великолепие на времето и традицията го притисна от всички страни като буйна тълпа, а високо над нея, като гирлянд от неугасими пламъци, все едно същинско слънце за полунощната служба, голямата дарохранителница искреше в тъмнината, както слънцето блести в загадъчната чернота на вселената. За някои тази загадка също бе „неразрешима“, ала други с не по-малка убеденост вярваха, че тя има едно-единствено разрешение...

---

[1] „Кублай хан“, С. Колридж. Превод Ал. Шурбанов. — Бел.прев. ↑

Издание:

Автор: Гилбърт Честъртън

Заглавие: Огледалото на съдията

Преводач: Анна Друмева; Владимир Молев

Година на превод: 2006; 2015

Език, от който е преведено: английски

Издател: Милениум

Град на издателя: София

Година на издаване: 2015

Тип: сборник новели

Националност: английска

Печатница: „Инвестпрес“ АД

Редактор: София Петрова

Технически редактор: Даниела Пнайотова

Коректор: Мария Венедикова

ISBN: 978-954-515-309-9

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/14355>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.